

REGIONÁLNÍ ROZVOJ MEZI TEORIÍ A PRAXÍ

2/2013

ÚVOD - OBHAJOBA REGIONALISTIKY

EDITORIAL

Ing. Václav Kupka, CSc.

Vysoká škola regionálního rozvoje Praha

kupka@vsrr.cz

Vysoká škola regionálního rozvoje uspořádala 25. února 2013 vědeckou konferenci na téma Faktory, limity a příležitosti v regionálním rozvoji. Cílem konference bylo soustředit pozornost na problematiku regionálního rozvoje v době, kdy zdánlivě jsou jiná témata závažnější. Zaměření konference vycházelo z přesvědčení, že jakákoliv politika, makroekonomická či sektorová, má zpravidla i regionálně diferencované efekty – pozitivní i negativní. Je paradoxní, že regionalistika a její vysokoškolská výuka musí u nás zápasit o přežití, proto na úvod tohoto čísla časopisu si dovoluujeme publikovat následující text.

Specifický obor, jeho síla a handicap zároveň

Jakýkoliv vědní obor se v rámci nezbytné dělby práce specializuje na určitou oblast, tu analyzuje a svými výsledky obohacuje naše poznání. Základní vědní obory jsou tak monotematické a platí to tím více, čím hlubší je poznání v dané oblasti. Naproti tomu objekt zájmu regionalistiky se pohybuje na styku více vědních oborů; vlastností regionalistiky je syntéza, chcete-li, jde o multioborovou disciplínu. V tom je právě její síla a handicap zároveň, vyplňuje stále více se prohlubující mezeru mezi stále více se specializujícími obory.

1

Kdybychom měli užít oblíbenou ale ne vždy pochopenou metodu SWOT analýzy, mohli bychom konstatovat, že silnou stránkou regionalistiky je její syntetický charakter, její slabou stránkou nedostatečná specializace, její příležitostí je komplexnost pohledu a její hrozbou je, že jde o konglomerát, který na rozdíl od tradičních oborů nemá ani svůj uznávaný hlavní proud.

Vědní obory hlásící se k regionalistce

Nejširší úhel pohledu naznačuje, že regionalistika se zabývá realitou ze specifického úhlu pohledu, z hlediska *dimenze prostoru* (vzdálenosti). Z toho ovšem také vyplývá, že nejde o vědní obor v původním monotematickém pojetí ale o obecný přístup. A primariát si v oblasti regionalistiky přisvojuje více vědních oborů.

Není pochyb o tom, že na prvním místě je to z povahy věci *geografie*. Jakmile však geografie opouští svůj obor a snaží se o vysvětlení pozorovaných jevů, zejm. socioekonomických, je její slabou stránkou její vlastní slovník a výklad nedostatečně respektující relevantní vědní obory.

Jiným oborem, který si někdy přisvojuje prvenství v regionalistce, je územní plánování nebo lépe - u nás trochu opomíjené – prostorové plánování. Také jeho úloha je nezpochybnitelná, pokud respektujeme, že tu jde spíše o normativní přístup než pozitivní teorii, že tedy jde o nástroj.

Někde mezi výše uvedenými dvěma obory je *ekologie*; vzhledem k diversifikovanému charakteru přírody má v dané souvislosti blízko ke geografii a zároveň svou snahou o normativnost je blízká prostorovému plánování.

Sociálně ekonomické obory mají rovněž svou regionální dimenzi, jsou však schopny analyzovat ji svými vlastními nástroji, přičemž mají po výtce pozitivní nikoliv normativní charakter. Svoji pozitivní (popisnou, objektivní) roli ovšem často ztrácejí, pokud se snaží normativním (autoritativním, ideologicky podmíněným) způsobem vymezit regionální politiku, její cíle a nástroje.

Doufejme, že i toto číslo časopisu napomůže k rozvoji regionalistiky jako svébytné multioborové disciplíny.

Václav Kupka

Vedoucí katedry regionalistiky
Vysoká škola regionálního rozvoje

BEZPEČNOSTNÍ DIMENZE REGIONÁLNÍHO ROZVOJE

SECURITY DIMENSION OF REGIONAL DEVELOPMENT

Hana Bartošová

Jan Bartoš

Vysoká škola regionálního rozvoje Praha
Žalanského 68/54, Praha,
Česká republika
bartosova@vsrr.cz

Daimler Mercedes Benz
jan.bartos@daimler.com

Klíčová slova:

management, bezpečnostní management, region, krizové řízení, Community policing.

Keywords:

management, security management, region, crises management, Community policing.

Abstrakt:

Príspevok analyzuje bezpečnostní management jako integrální součást regionálního rozvoje. Vychází z teoretických aspektů managementu a systémových teorií. Autoři vymezují specifika bezpečnostního managementu a relevantní subjekty v oblasti vnitřní bezpečnosti – státní bezpečnostní služby, nestátní bezpečnostní služby a orgány krizového řízení. Jako účinný nástroj bezpečnostního managementu uvádějí koncept Community policing. V závěru shrnují současné i perspektivní nástroje při zabezpečování vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku v regionech.

3

Abstract:

The article analyses security management as an integral component of regional development. It is based on theoretical aspects of management and system theory. The authors define specifics of security management and relevant subjects in homeland security- state intelligence services, non-state security services and crises management subjects. Community policing is mentioned as an effective tool for security management. At the end authors summarize current and perspective tools used by communities during securing of homeland security and public order.

Úvod

Regionální rozvoj a zejména jeho podpora je jedním ze zásadních nástrojů vyváženého ekonomického, sociálního, environmentálního, institucionálního fungování území na všech jeho úrovních. Integrální součástí je oblast věnovaná bezpečnosti a zabezpečení veřejného pořádku, které jsou jedním z významných kritérií a možnou limitou regionálního rozvoje. Výzkumy a dotazníková šetření v této oblasti signalizují, že lidé vnímají pocit bezpečí jako významné kritérium kvality života v regionech. Výsledky výzkumu zaměřeného na pocit

bezpečí a spokojenost s činností policie z listopadu 2012¹ ukázaly, že pocit bezpečí v místě, kde dotázaní žijí, se od roku 2006 významně nezměnil. Bezpečně se v místě svého bydliště rozhodně (či spíše) necítí 22 % občanů. Pocit bezpečí v místě bydliště se statisticky významně liší v závislosti na velikosti (typu) obce. Nižší je v středních městech, zásadně nižší je v předměstí velkých měst, vyšší je naopak tradičně na venkově. Znalost teorie, nástrojů i implementace bezpečnostních prvků regionálního rozvoje je předpokladem pro tvorbu účelné a efektivní regionální politiky na centrální, regionální i lokální úrovni.

1. Bezpečnostní management jako integrální součást regionálního rozvoje

Názorovou rozmanitost pojmu „management“ lze ilustrovat v pojetí klasika této disciplíny P.F. Druckera (1973, 1994) vymezením managementu jako *funkce, disciplíny, návodu, který je třeba zvládnout, a manažeři jsou profesionálové, kteří tuto disciplínu realizují, vykonávají funkce a z nich vyplývající povinnosti*. Významná skupina teoretiků a praktiků v oblasti managementu zdůrazňuje specifické funkce vykonávané vedoucími pracovníky (Chung, 1987, Müller, 1988, Vodáček, 1994, 1996, 1999) – *management jsou typické činnosti, které manažer vykonává, jako je rozhodování, organizování, plánování, kontrolování, vedení lidí, koordinace, motivování atd. s cílem dosažení cílů organizace*. Obecně přijímaná definice managementu (H. Koontz, H. Weihrich, 1993) zdůrazňuje, že se jedná o *proces tvorby a udržování prostředí, ve kterém jednotlivci pracují společně ve skupinách a účinně dosahují svých cílů*. Použití termínu "účinně (efektivně)" znamená, že jde o dosažení rovnováhy mezi rizikem podnikání a náklady na eliminaci nebo alespoň snížení tohoto rizika.

Přes různé názory zůstává faktem, že management je aplikován ve všech typech organizací, bez ohledu na jejich strukturu, velikost, poslání nebo obor činnosti. Objekt řízení - přívlastek (regionální, bezpečnostní, hotelový, zdravotnický, školský apod.) je ze systémového hlediska redundantní. Efektivní aplikování teorie managementu – principů, metod, technik a nástrojů je obecně kompatibilní, využitelné ve všech organizacích bez ohledu na poslání a realizační výstupy definované organizace. *Specifika managementu se projevují v procesu řízení jednotlivých komponent organizace* (Bartošová, 2005).

Management v sobě zahrnuje problematiku řízení, pravomocí, koordinaci zdrojů, rozhodování, apod. a jeho nedílnou součástí je:

- definování mise (poslání), vize a strategie dosahování cílů;
- strategické plánování a organizace činností;
- komunikace na horizontální i vertikální úrovni;
- výběr a příprava pracovníků;
- zodpovědnost za plnění úkolů a její kontrola.

Manažeři musí usilovat o vytváření takového prostředí, aby motivovaní pracovníci ve sdílené synergii dosahovali skupinových cílů s minimální spotřebou zdrojů nebo v rámci omezených disponibilních zdrojů.

Regionální management v tomto pojetí představuje efektivní využití zdrojů za účelem splnění strategických cílů rozvoje regionu (naplňování regionální politiky). Předpokladem je *institucionalizovaná spolupráce regionálních aktérů, která umožňuje prosazení rozvojových*

1 Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. Projekt: Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění. Listopad 2012.

konceptů, generuje nové projektové myšlenky a vytváří úspěšnou pozici „podnikajícího regionu“ a jeho produktů v meziregionální konkurenci. (Ježek, 2006).

Institucionální regionální management tvoří podnikatelské i nepodnikatelské subjekty. Instituce státní správy a samosprávy, neziskové organizace a obecně prospěšné společnosti, které jsou běžně označovány jako nepodnikatelské organizace, musí stejně jako podnikatelské organizace plnit určité, jim vlastní, společenské poslání a dosahovat stanovené cíle. V tomto ohledu se management nepodnikatelských organizací musí řídit v podstatě stejnými principy, které se úspěšně uplatňují při řízení podnikatelských subjektů. Znamená to, že lidé, pověřeni vedením těchto organizací, musí při plnění své úlohy uplatňovat obecné zásady managementu.

Region, v systémovém pojetí, lze charakterizovat jako složitý, dynamický a pravděpodobnostní sociální systém v prostředí správního uspořádání, který usiluje o dosažení svého hlavního cíle a účinného a efektivního naplnění poslání – sloužit veřejnosti cestou efektivního a účinného naplňování strategie regionálního rozvoje. Jeho složitost je podmíněna množstvím přímých a zprostředkujících vazeb, propojujících všechny jeho složky (komponenty) – v hierarchicky uspořádaný celek s globálním cílem (poslání organizace). Jeho dynamismus je vyvolán nepřetržitými změnami vnitřních a vnějších podmínek, které vyžadují odpovídající změny strukturních a funkčních vazeb.

Chování systému typu region je podmíněno uspořádáním a vlastnostmi jejich vnitřních zdrojů a zároveň i způsoby interakce s okolím. Má-li být reakce regionu na podněty z okolí dostatečně pružná a adekvátní tomu, co zákazníci-občané očekávají, musí být vnitřní prostředí regionu projektováno tak, aby prostřednictvím účinného systému řízení dokázal plnit své cíle v okolí, jehož vlastnosti se neustále mění. Otevřenost regionu a jeho interakce s vnějším prostředím je nutnou podmínkou dalšího regionálního rozvoje.

5

Region je pravděpodobnostním systémem, resp. systémem, který vykazuje tzv. pravděpodobnostní (stochastické) chování. Jeho pravděpodobnostní charakter je podmíněn mnoha skutečnostmi. Předně tím, že zákonité souvislosti systému se protínají s nahodilými působeními a projevují se prostřednictvím těchto nahodilostí. Pravděpodobnostní povaha důsledku, který vznikl na základě střetu nutného a nahodilého působení, se zesiluje navíc tím, že mezi jednotlivými složkami systému neexistují pouze jednoznačné příčinné souvislosti. Dále tím, že informace pro potřeby managementu a regionálních aktérů (zejména funkce rozhodování) jsou zpravidla neúplné a nejednoznačné. Sociální systém je vždy složitější a rozpornější, než sama informace o něm, takže přísně jednoznačná rozhodování jsou za těchto podmínek obtížná. Značný vliv na pravděpodobnostní chování systému má existence lidského činitele s jeho různorodými a rozpornými zájmy a subjektivními zvláštnostmi.

Pravděpodobnostní charakter fungování systému typu region klade náročné požadavky na koordinaci a subordinaci všech jeho složek. Vztahy koordinace a subordinace jsou však nemyslitelné bez uplatnění slučitelnosti složek systému a jejich hlavního prvku – lidí v regionu. Přitom slučitelnost lidí v systému předpokládá jednotu mnoha jeho závažných parametrů – cílů, úkolů, prostředků realizace cílů, způsobu myšlení a jednání.

Bezpečnostní management v regionech vychází z teorie a praxe managementu, regionalistiky, využívá osvědčených metod, nástrojů a technik a vzhledem k rozhodování v podmínkách informační neurčitosti i speciálních metod.

„Objektem řízení k bezpečnosti může být nejen organizace, úřad, region, libovolný hmotný objekt, také jev, fenomén nebo zájmový prostor. Takový objekt je zároveň předmětem zájmu manažera, projektanta, výzkumníka nebo vědce v oboru bezpečnost“. (M. Kný, 2010).

Vymezení a formování bezpečnostního managementu v regionech jako specifické formy managementu si vyžádá analýzy a zodpovězení řady otevřených otázek k faktorům ovlivňujícím tento koncept managementu, zejména k poslání, úkolům a funkcím, organizačním otázkám jeho fungování a praktickým možnostem implementace v regionech. Jedná se zejména o:

- komplexní ochranu majetku a životního prostředí, která má v současné době řadu aspektů týkajících se bezpečnostní hrozby a ochrany proti kyberterorismu, environmentální bezpečnost, potravinová bezpečnost aj.
- lidský aspekt - koncept lidské bezpečnosti (human security)

Bezpečnostní management v tomto pojetí představuje efektivní využití zdrojů za účelem dosahování optimální bezpečnosti řízeného regionu v integraci s naplňováním strategických cílů rozvoje regionu.

Bezpečnostní management v regionech:

- definuje regionální bezpečnostní politiku (analýza bezpečnostních rizik², bezpečnostní cíle);
- vytváří pravidla a algoritmy (systém manažerských funkcí), kterými je řízení bezpečnosti usměrňováno;
- stanoví postup řídicích činností zaměřených na plánování, organizování, realizaci a kontrolu procesů prováděných v souvislosti s řešením a řízením bezpečnosti;
- vytváří a udržuje prostředí, (institucionalizovanou spolupráci), ve kterém specializovaný management a kompetentní pracovníci realizují bezpečnostní cíle.

6

Bezpečnostní management v regionech je ve své podstatě procesem vyhledávání, shromažďování, uchovávání a transformace dat a informací s cílem dosahování optimální bezpečnosti regionu. Řídící subjekt a řízený objekt působí ve vzájemné interakci a v interakci s vnějším okolím.

Manažer, který plánuje a zvládá bezpečnost regionu již nevystačí v řízení se stejnými nástroji jako v minulosti, neboť musí být schopen připravit preventivní opatření (plány, osoby a prostředky), dobře komunikovat s podřízenými a umět je vést, činit správná rozhodnutí, vytvářet motivační prostředí, řešit konflikty a pružně reagovat na vznik nepředvídatelných událostí. Je potřebné řešit situace novými způsoby.

„Úkolem bezpečnostního managementu je dosahování optimální bezpečnosti zájmového prostoru. Úplná bezpečnost je stejně absurdní jako úplná kvalita nebo úplná svoboda. Bezpečnostní management ve smyslu řídicích odborníků s výkonnými nástroji a pracovníky je

² Bezpečnostní riziko (security risk) – vyjadřuje vyšší pravděpodobnosti, že dojde naplnění konkrétní bezpečnostní hrozby v takovém rozsahu, že požadavky na řešení vzniklé krize přesáhnou možnosti bezpečnostního systému a možné škody s tím spojené budou neakceptované. Bezpečnostní riziko lze definovat jako kombinaci možnosti výskytu a závažnosti možného narušení bezpečnosti.

metaforicky „ochráncem informační bezpečnosti“ organizace tak jako je ombudsman ochráncem práv a svobod“. (Kný, 2011).

2. Institucionální bezpečnostní management

Ze zahraničních výzkumů v oblasti bezpečnostních studií, kriminologie, sociologie, politologie, ekonomie a práva vyplývá zvyšující se význam komplexní bezpečnosti a posun od vládnutí (governance) k řízení (management). (Barton, 2007). Institucionální bezpečnostní management lze vymezit, v souladu s teorií manažerských funkcí, jako souhrn řídicích činností orgánů zabezpečujících procesy v oblasti vnitřní bezpečnosti (státní i nestátní bezpečnostní služby), včetně posloupnosti řídicích činností orgánů krizového řízení. (Bartošová, 2012).

Profesiografické průzkumy zároveň ukazují, že bezpečnostní činnosti obsahují silné prvky sociální, především právní a ekonomické, sociologické a psychologické, přírodovědné a technické, ale též manažerské a informatické.

2.1 Státní bezpečnostní služby

Zajištění vnitřní bezpečnosti občanů, regionů, státu je posláním a vlastním smyslem policejních činností a zahrnuje zejména tři oblasti:

- prevenci, tj. předcházení hrozícího nebezpečí, definování a vyhodnocování rizik;
- odvracení bezprostředního nebezpečí;
- represí, tj. postih narušitelů bezpečí a veřejného pořádku. Represivní složka má svá východiska zejména v právních disciplínách.

7

Z uvedeného lze vyjádřit, že připravenost a řešení krizových situací spojených s vnitřní bezpečností a veřejným pořádkem v regionech zajišťuje, v souladu se zákonem č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, subjekt státní správy, Policie ČR. Z výsledků výzkumu zaměřeného na pocit bezpečí a spokojenost s činností policie z listopadu 2012³ vyplývá, že v místě bydliště výrazně převládá s činností policie spokojenost nad nespokojeností. Podrobnější analýza ukázala, že spokojenost s činností policie podle předpokladu výrazně koreluje s pocitem bezpečí v místě bydliště.

Regiony, občané nemohou ponechat, v souladu s tradičními modely chování a jednání, starost o svoji bezpečnost pouze na odpovědnosti státu. I ekonomicky silný a dobře organizovaný stát nemůže zajistit bezpečnost všech subjektů, působících na jeho území, jejich úplnou ochranu proti globálním hrozbám. Ochrana proti globálním hrozbám se dnes musí stát součástí společenské odpovědnosti za vlastní činnost všech institucí (národních i nadnárodních), které působí v dnešním globálním světě.

2.2 Nestátní bezpečnostní služby

Relevantním subjektem v oblasti vnitřní bezpečnosti je i rozvíjející se sektor nestátních bezpečnostních služeb – entity, která zabezpečuje služby ve prospěch zákazníků v oblasti vnitřní bezpečnosti, ve vymezeném rozsahu, které orgány veřejné moci z různých důvodů

3 Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. Projekt: Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění. Listopad 2012.

nezajišťují. Jde v první řadě o roli obecních policií jakožto speciálních orgánů obcí, určených zákonem č. 553/1991 Sb., o obecní policii ve znění pozdějších předpisů, explicitně k zabezpečení lokálních záležitostí bezpečnosti a veřejného pořádku v rámci působnosti obce, popřípadě k plnění dalších úkolů stanovených jiným zákonem. Možnost zřízení obecní policie je třeba na straně obcí považovat za nejvýznamnější oprávnění v oblasti zajišťování bezpečnosti a veřejného pořádku.

Ačkoliv je bezpečnost v České republice stále vnímána jako doména státu, v praxi již i v českém prostředí privatizace bezpečnosti pokročila do té míry, že počet zaměstnanců sektoru soukromých bezpečnostních služeb přesahuje počet příslušníků Policie České republiky (39800 příslušníků Policie ČR, 7094 podnikatelských subjektů v oblasti soukromé bezpečnosti s 54 850 zaměstnanci⁴). Celkově dochází k erozi role státu coby výhradního poskytovatele vnitřní bezpečnosti zejména v oblasti prevence a ochrany bezpečnosti osob a majetku (Bureš, 2013).

Soukromé bezpečnostní služby představují specifické formy podnikatelských činností zasahujících do oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti, čímž se liší od všech ostatních podnikatelských aktivit upravených stávajícím právním řádem ČR. Připravovaná kodifikace dané oblasti vymezí nejen právní rámec a z toho vyplývající inherentní funkce státu v oblasti vnitřní bezpečnosti, ale i větší zodpovědnost fyzických, právnických subjektů, měst, obcí a regionů při volbě báze zajištění vnitřní bezpečnosti.

Zkvalitnění a image subjektů poskytujících služby v oblasti vnitřní bezpečnosti a vyšší status manažerských a odborných profesí v uvedeném oboru úzce souvisí se vzděláváním a odbornou způsobilostí a žádoucími kompetencemi manažerů a zaměstnanců. Dlouhodobě připravovaný návrh zákona o soukromých bezpečnostních službách bude kategorizovat bezpečnostní služby a definovat odbornou způsobilost v této oblasti a upravovat i výkon bezpečnostních činností pro tzv. vlastní ochranu, tj. potřebu fyzických a právnických osob, tedy na nepodnikatelské bázi.

2.3 Krizové řízení

Krizové řízení v rámci bezpečnostního managementu lze definovat jako souhrn řídicích činností orgánů krizového řízení zaměřených na analýzu a vyhodnocení bezpečnostních rizik a plánování, organizování, realizaci a kontrolu činností prováděných v souvislosti s přípravou na krizové situace a jejich řešením nebo ochranou kritické infrastruktury.

- analýza a vyhodnocení rizik - realizují orgány veřejné správy a zainteresované složky Integrovaného záchranného systému;
- plánování – na základě vyhodnocení rizik synchronizace a algoritmizace postupu pro eliminaci rizik a event. řešení krizové situace;
- organizování – uspořádávání, vytváření řádu a systému. Podstata organizování je zaměřena na dělbu práce a vzájemné vztahy mezi útvarovými složkami a jejich prvky. Řešení předpokládaných krizových situací je rozhodovacím procesem o vyhodnocení a ustavení sil a prostředků tak, aby s jejich pomocí bylo dosaženo stanovených cílů;
- realizace - praktické provedení plánovaných postupů v oblasti vnitřní bezpečnosti, především v oblasti prevence a ochrany bezpečnosti osob a majetku;

⁴ Údaje k datu 23. 11. 2012

- kontrola – vnáší nezbytnou zpětnou vazbu do systému krizového řízení, zejména včasné zjištění odchylek od plánovaného záměru, jejich rozbor a přijetí závěrů.

Krizový zákon v návaznosti na ústavní zákon o bezpečnosti ČR vymezuje v oblasti krizových situací, které nesouvisejí se zajišťováním obrany ČR (tzv. nevojenské krizové situace) postavení a působnost orgánů krizového řízení. Struktura těchto orgánů zahrnuje:

- vládu,
- ministerstva a jiné správní úřady;
- Českou národní banku;
- orgány kraje a další orgány s působností na území kraje;
- orgány obce s rozšířenou působností;
- orgány obce.

Úkolem orgánů krizového řízení je zajištění připravenosti ČR na krizové situace⁵, jejich řešení a ochrana kritické infrastruktury. Orgány krizového řízení jsou propojeny s řízením složek integrovaného záchranného systému, ale i dobrovolných záchranných organizací, které slouží pro řešení mimořádných událostí. Podstatnou funkcí krizového řízení je krizové plánování, nástrojem je systémový přístup, který umožňuje modelování možných krizových situací a jejich řízení v souladu s pravomocemi a odpovědností orgánů krizového řízení a dalších zainteresovaných subjektů, podniků a organizací.

3. Community policing jako filozofie bezpečnostního managementu

Zatímco institucionální bezpečnostní management v ČR je vymezen právním rámcem, termínem Community policing bývá nejčastěji označována filozofie či specifická forma zabezpečování veřejného pořádku a bezpečnosti konkrétního regionu v úzké spolupráci se zainteresovanými subjekty, tzv. stakeholders. Community policing je způsob ochrany místní komunity, (obyvatel města, obce aj.) na kterém se aktivně podílejí všichni, kteří region spravují, žijí v něm a pracují.

Jednotlivé modely, které z této filozofie vycházejí, jsou různé, vycházejí z tradice, poslání policie, organizačního uspořádání a legislativy, která upravuje oblast bezpečnosti a veřejného pořádku. V převážné většině jsou založeny na spolupráci policie, veřejnosti, samosprávy a místních organizací a institucí. Na otevřené, partnerské komunikaci, sdílení společných problémů v oblasti kriminality a hledání a přijímání společných řešení. Všechny tyto postupy jsou zaměřené na předcházení škodám a následkům kriminálního a rizikového chování nebo na předcházení recidivě takového chování. Partnerská spolupráce je založená na dobře řízené týmové spolupráci při hledání společných cílů a společných cest, jak těchto cílů efektivně a účinně dosáhnout. Systémová opatření, která všechny spolupracující subjekty přijímají, jsou buď dlouhodobá, zaměřená na zmírnění setrvalých lokálních problémů, anebo krátkodobá, vyžadující rychlé a okamžité rozhodování a řešení aktuálně vzniklého ohrožení či již nastalé krizové situace.

⁵ Krizovou situací se stává mimořádná událost, narušení kritické infrastruktury nebo jiné nebezpečí, při nichž je vyhlášen stav nebezpečí, nouzový stav nebo stav ohrožení státu se stává krizovou. Mimořádnou událostí rozumíme škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací.

V užším pojetí představuje termín Community policing filozofii policejní práce, která klade důraz na místní znalost a ukotvenost policisty v lokalitě, ve které slouží.⁶ Nicméně cílem všech policejních postupů, které z této filozofie vycházejí, je zapojit veřejnost do policejní práce takovým způsobem a v takové míře, aby se zvýšila její efektivita, a zapojit policistu do veřejného života takovým způsobem a v takové míře, aby se zvýšila jeho prestiž. Podle filozofie community policing police s veřejností aktivně komunikuje, chová se proaktivně, tj. předchází kriminalitě, iniciuje aktivity, zaměřené na odstraňování příčin lokálních bezpečnostních problémů.

Základní východiska Community policing:

Kriminalita není pouze věcí policie, policisté ji nemohou řešit sami. Kriminalitu vnímají jako součást regionálního prostředí a systematicky, organizačním uspořádáním (dobrá „místní znalost“), omezují prostor pro její vznik a projevy.

- Policie je služba veřejnosti, proto se policisté občanů ptají, co od nich očekávají a potřebují.
- Policisté jsou schopní včas rozpoznat veřejné problémy, které mají vazbu na bezpečnostní situaci, navrhnou a hledají jejich řešení. S uvedenou tezí souvisí motivace a delegování – přenesení části rozhodovacích pravomocí a odpovědnosti za lokální bezpečnostní situaci.
- Operativní opatření, komunikační dovednosti s občany mají na kriminalitu a pocit bezpečí rozhodující vliv a policisté je nepodceňují.
- Lidé se cítí dobře a bezpečně tam, kde se mohou vzájemně spolehnout jeden na druhého.
- Policistova práce je hodnocena podle výslednosti a podle schopnosti předcházet problémům, pojmenovávat problémy, navrhnout jejich řešení a přijímat za ně svůj díl odpovědnosti.
- Policista pomáhá občanům spolu s dalšími stakeholders a věci řeší především problémově,
- nejen případ od případu. Problém se nejlépe řeší tam, kde vzniknul, těmi, kteří mu rozumí a chtějí ho řešit a tehdy, když je ještě zvládnutelný.

10

Závěr

V současných podmínkách ČR je nejvýraznějším vlastním nástrojem obcí v oblasti bezpečnostního managementu převážně možnost rozhodovat o zřízení obecní policie. Institut obecní policie lze po více jak 20 letech jeho existence a aplikace v praxi považovat za stabilizovaný jak z hlediska zakotvení v právním rámci působnosti obcí, tak v povědomí občanů. Nicméně k otevřeným otázkám patří nízká informovanost a znalost moderních nástrojů a institutů bezpečnostního managementu, jejichž implementaci stávající právní rámec umožňuje. Jako příklad lze uvést možnost širší diverzifikace orgánů působících v oblasti bezpečnosti a zabezpečování veřejného pořádku v souladu s ekonomickými a sociálními aspekty regionu, koordinace činností obecní a státní policie, koncept community policing, využívání koordinačních dohod a jiných forem spolupráce samospráv s Policií ČR. Veřejná správa musí stanovovat cíle na úseku bezpečnosti, vytvářet jasný a celistvý rámec pro řízení bezpečnosti a pomocí vhodných nástrojů a opatření musí zajistit, že všechny relevantní požadavky na úseku bezpečnosti jsou plněny. Z hlediska vývoje právního rámce

zabezpečování lokálních záležitostí bezpečnosti a veřejného pořádku v rámci působnosti obce je žádoucí rozvíjet stávající model obecních policí, možnosti posílení spolupráce samospráv s Policií ČR, povinnost zřizovat bezpečnostní výbor obce či kompatibilní orgán, zvýšení závaznosti koordinačních dohod, vymezení oprávnění obecní policie v rámci integrovaného záchranného systému a krizových situací či dlouho připravovaný a avizovaný právní rámec soukromých bezpečnostních služeb (MV ČR, 2011).

Z hlediska cílů bezpečnostního managementu v regionech, zajistit komplexní bezpečnost a ochranu veřejného pořádku na lokální úrovni, je klíčová neformální organizace, spolupráce a komunikace zainteresovaných subjektů – představitelů obcí, obecních policí, Policie ČR a případně dalších zástupců veřejné správy, spolupráce s neziskovými organizacemi i soukromým sektorem. V systémovém pojetí je bezpečný region s udržitelným rozvojem chápán jako integrální bezpečnost lidského systému, která má rozměry politické, ekonomické, technické, environmentální, osobnostní a komunitní. Integrální bezpečnost se neomezuje jen na represí, ale zabývá se systémovými souvislostmi, které ovlivňují určitou úroveň bezpečnosti prostřednictvím prevence, připravenosti, vypořádání a zvládání rizik.

Literatura:

- [1] BARTON, L. *Crisis leadership now: A real-world guide to preparing for threats, disaster, sabotage, and scandal*. New York, McGraw-Hill 2007.
- [2] BARTOŠOVÁ, H. Rozvoj bezpečnostního managementu a informatiky. In Identifikace a reflexe rizik společenské praxe jako teoretický základ pro rozvoj policejních služeb. Výzkumný záměr PA ČR 2004-2010. Dílčí VÚ 1/2.
- [3] BUREŠ, O. a kol. *Privatizace bezpečnosti*. České a zahraniční zkušenosti. Praha: Grada Publishing, 2013. ISBN 978-80-247-4601-2.
- [4] DONELLY, J.H., GIBSON, J.L., IVANCEVICH, J.M. 2007. *Management* Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 80-7169-422-3.
- [5] DRUCKER, P. F. *To nejdůležitější z Druckera v jednom svazku*. Praha: Management Press, 2007. ISBN 978-7261-066-2
- [6] KOONTZ, H., WEIHRICH, H. *Management*. Praha : Victoria Publishing, 1993.
- [7] Ministerstvo vnitra. *Analýza možného zefektivnění systému ochrany veřejného pořádku a bezpečnosti na místní úrovni a vzájemného vztahu Policie ČR a místní samosprávy*. Praha: MV ČR, 2011.

VÝZNAM A POSTAVENÍ ÚZEMNÍHO OBVODU OBCE S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ VE STRUKTUŘE REGIONÁLNÍHO ROZVOJE SVAZEK OBCÍ ÚZEMNÍHO OBVODU OBCE S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ¹

IMPORTANCE OF THE ARE OF THE MUNITCIPALITY WITH EXTENDED POWER IN THE REGIONAL DEVELOPMENT STRUCTURE ASSOCIATION OF MUNICIPALITIES IN THE AREA OF THE MINICIPALITY WITH EXTENDED POWER

Marek Jetmar

Jiří Hužera

Vysoká škola regionálního rozvoje
katedra regionalistiky
Žalanského 68/54, 163 00 Praha Řepy
Česká republika
jetmar.marek@seznam.cz

Svaz měst a obcí České republiky
5. května 1640/65
(budova Kongresového centra), 140 21 Praha 4
Česká republika
huzera@seznam.cz

Klíčová slova:

regionální rozvoj, municipality, obce, meziobecní spolupráce,

Key words:

regional development, municipalities, inter-municipal cooperation.

12

Abstrakt:

Článek se zabývá problematikou meziobecní spolupráce v ČR v kontextu regionálního rozvoje ČR, zajištění vybraných veřejných služeb za jejichž nabídku jsou odpovědné obce. Zvláště se pak soustředí na formy meziobecní spolupráce a dalších formy kooperace obcí s ostatními subjekty veřejné správy ale i soukromými ziskově a neziskově orientovanými subjekty. Zaměřuje se na vývoj meziobecní spolupráce v ČR regulované veřejným právem (okresní shromáždění, návrh společenství obcí) a především pak návrh svazků obcí územního obvodu ORP.

Abstract

The article deals with the problem of inter-municipal cooperation in the Czech Republic in the context of regional development of the Czech Republic - providing some public services for which they supply are responsible municipalities. In particular, it is focused on the forms of inter-municipal cooperation and other forms of municipal cooperation with other government agencies, public authorities as well as private non-profit making and profit-oriented entities. It is focused on the development of inter-municipal cooperation regulated by Czech public law (district assemblies, proposal of municipal communities) and particular proposal of association of municipalities of territorial district of municipality with extended power.

¹ Článek byl vytvořen v souvislosti s realizací projektu Systémová podpora rozvoje meziobecní spolupráce v ČR v rámci území správních obvodů obcí s rozšířenou působností (číslo projektu: CZ.1.04/4.1.00/B8.00001), podpořeného z prostředků ESF a státního rozpočtu prostřednictvím OP LZZ.

1. Východiska

Problematika rozvoje území je po provedení správní reformy v minulém desetiletí pevně svázána se samostatnou působností obcí a krajů (TRHLÍNOVÁ, 2006). Vychází se z teze, že územní samosprávné korporace představují instituce, jejichž prostřednictvím společenství občanů rozhodují o realizaci svých potřeb, řeší rozvoj „svého“ území². Legitimita je odvozena z kolektivního práva obyvatelstva příslušného území na samosprávu. Aktivitu ostatních subjektů veřejné správy sledují naplnění celospolečenských (národních, vládních) cílů v území. Jedná se o a) vlastní aktivitou nezávislou na činnosti obcí, b) o činnost realizovanou ve spolupráci s obcemi při zajištění dostupnosti statků a služeb (dělba rolí a zodpovědnosti), c) delegováním úkolů na obec prostřednictvím institutu přenesené působnosti (především aktivity regulatorní povahy).

Z významných sektorových politik, které přímo ovlivňují situaci v obcích a kvalitu života obyvatelstva, jde o politiku v oblasti výchovy a vzdělávání, sociální (včetně problematiky chudoby, začleňování a bydlení) a zdravotní politiku (dostupnost zdravotní péče, ambulantní, případně ústavní péče), dopravní politiku (dostupnost a obslužnost) a politiku v oblasti životního prostředí. Dále jde rovněž o politiku v oblasti malého a středního podnikání (včetně cestovního ruchu), výzkumu, vývoje a inovací, zemědělskou politiku, kulturní politiku apod. Horizontální charakter, primárně akcentující územní hlediska, obsahuje česká regionální politika, která zastřešuje i oblast místního rozvoje, případně urbánní politika a politika rozvoje venkova. Pro rozvoj obcí je dále klíčové nastavení pravidel v oblasti územního plánování.

Realizace výše uvedených aktivit v území však často fakticky překračuje území obce, avšak zároveň nesouvisí s aktivitami krajů (vyhrazených v samostatné působnosti) a ani se neodehrává na celém území kraje. Většina aktivit se uskutečňuje v území, které lze spojit s obvyklým každodenním životem obyvatelstva, jeho dojížděnkou do škol, zaměstnání, za službami. Snaha o udržení či zlepšení stávající kvality života obyvatelstva tohoto území vyžaduje a často se i odráží ve spolupráci obcí při zajištění veřejných služeb (typicky základní školství). Podobně mohou obce spolupracovat při prosazování svých cílů u služeb garantovaných státem či krajem.

Pro řešení společných záměrů obcí v oblasti rozvoje je možné vytvořit právně samostatné subjekty (právnícké osoby), kterým je svěřena realizace činností v té či jiné oblasti, nebo zajištění poskytování konkrétních služeb. Jde o dobrovolnou aktivitu obcí, která spočívá v koordinaci aktivit a společném využívání zdrojů obcí (na bázi meziobecní spolupráce), případně obce (obcí) a dalších veřejných či soukromých subjektů (s využitím ustanovení občanského či obchodního zákoníku).

Účelové mikroregiony jsou subjekty vytvářené pro řešení jednoho konkrétního úkolu, spojeného se zajištěním konkrétní služby občanům obcí (např. správa a provoz vodovodů), či pro řešení spektra rozvojových záměrů často spojených s rozvojem infrastruktury, koordinací opatření při rozvoji cestovního ruchu apod. Pro identifikaci potřeb, určení směrů rozvoje, rozvojových aktivit a strategické rozhodování mohou na principu dobrovolnosti zpracovávat rozvojové strategie. Mikroregion má zpravidla charakter dobrovolného svazku obcí. Jde o právníckou osobu veřejného sektoru ustavenou v souladu s §§ 46, 49 a 50 zákona č. 128/2000

² §1 zákona č. 128/2000 Sb., v platném znění o obcích; ustanovení Čl. 100 Ústavy obsahuje právo na samosprávu jednotlivých územních samosprávných celků.

Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů. Vzniká pro územně ucelenou oblast vymezenou přirozenými přírodními, technickými nebo historickými hranicemi nebo pojíci prvky. V obecné formě jde o spádové území, kde více obcí propojuje a provazuje své zájmy a záměry jednotlivých akcí a aktivit s cílem vymezení a realizování žádoucích změn ve všech obcích nebo části obcí takto vymezeného území. Mohou však mít i podobu zájmového sdružení právnických osob se soukromoprávními subjekty dle (§§ 20f až 20j) občanského zákoníku. Právnické osoby mohou vytvářet zájmová sdružení právnických osob k ochraně svých zájmů nebo k dosažení jiného účelu, musí však jít o účel zákonný, neporušující dobré mravy a nesmí vést k vytvoření monopolu.

Obce mohou spolupracovat s dalšími subjekty i na základě dalších ustanovení soukromého práva. Obecné ustanovení občanského práva je možné využít při sdružování s dalšími subjekty (§ 47). Zákon umožňuje spolupráci rovněž formou účasti územní samosprávy v právnické osobě založené dle obchodního práva (obchodní společnosti, družstva), je možné zakládat, účastnit se na činnosti různých forem neziskových organizací (pro účely spolupráce a koordinace aktivit bývá využívána zvláště forma obecně prospěšné společnosti). V takto ustanovených organizacích mohou mít většinové či menšinové zastoupení, respektive podíl na rozhodování³.

K uskutečňování většiny denních aktivit obyvatelstva dochází na území obce nebo v rámci širšího území, avšak menšího než kraj, tj. ve spádovém, funkčním (nodálním) mikroregionu, často odpovídajícímu územnímu obvodu obcí s rozšířenou působností, ve kterém obec s rozšířenou působností představuje centrum vyšších služeb (střední školy, specializovaná zdravotní péče) a především pestrá nabídku pracovních příležitostí (jde o ohnisko místního trhu práce). Správní obvody obcí s rozšířenou působností (dále jen ORP) byly vytvořeny pro potřeby zajištění části výkonu přenesené působnosti nově ustavených ORP po zrušení okresních úřadů. HAMPL A DOSTÁL, 2007 hodnotí vytvoření 205 administrativních jednotek jako pozitivní. Nové územní jednotky dle jejich názoru více odpovídají socioekonomické struktuře země než předchozí členění na 77 okresů. Jsou konstruovány s ohledem na preferenci každodenního prostorového pohybu obyvatelstva (denní dojíždka) a se zohledněním historických a místních souvislostí. Posílení správní úlohy měst pověřených funkcí ORP zpravidla prohloubilo nodální (tj. uzlovou, propojovací) funkci těchto sídel.

Při výkonu státní správy – na úrovni ORP v přenesené působnosti nebo prostřednictvím dekoncentrátů ústředních úřadů a územních orgánů státní správy působících v územních

3 Příkladem je zakládání místních akčních skupin (MAS) pro účely čerpání prostředků z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV), které mají často charakter o.p.s. Jde o uplatnění metody LEADER (rozvoj venkova ze Společné zemědělské politiky, do roku 2007 samostatná iniciativa Společenství). Činnost MAS spočívá v aktivizaci místních akterů s cílem rozvoje, zlepšení kvality života občanů na venkově. Obvykle se zaměřují na sféru rozvoje cestovního ruchu, stimulaci malého a středního podnikání – řemesla, doplnění občanské vybavenosti, drobnou infrastrukturu apod. Pro tyto účely jsou vytvářeny korporace dle ustanovení soukromého práva. Zpravidla jde o občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, ojediněle zájmové sdružení právnických osob. Vedle zástupců veřejné správy (především obcí), se na činnosti podílejí další aktéři – představitelé občanské společnosti (občanská sdružení), environmentálně a sociálně zaměřené nestátní neziskové organizace (NNO), představitelé místní podnikatelské sféry, zájmové svazy apod. Žádná ze zájmových skupin ani jednotlivý člen nemají většinové hlasovací právo, tedy ani zástupci obcí či veřejné správy jako takové. MAS vycházejí z principů občanského aktivismu. Měly by doplňovat aktivity realizované obcemi a jejich účelovými mikroregiony, v některých případech je však spíše dubluji či nahrazují.

obvodech obdobných ORP dochází k fakticky nejzazší územní implementaci sektorových politik usměrňovaných ústředními orgány. Prostřednictvím své činnosti ovlivňují situaci v území, rozvojové podmínky, kvalitu života obyvatelstva obcí tvořících správní obvod, na kterém tyto instituce vykonávají územní působnost (např. Úřad práce – aktivní politika zaměstnanosti, podobně významná je i role státu v případě základního školství). To má přímé či nepřímé dopady na výkon primární působnosti obcí.⁴ Plnění úkolů obou typů institucí vyžaduje různé formy interakce, přestože mezi nimi nebývají a ani zpravidla nemohou být nastaveny formální vztahy. Efektivní výkon agend vyžaduje nastavení různých typů spolupráce mezi obcemi a subjekty vykonávající státní správu a v území či poskytující veřejné služby spočívající v debatě o koordinaci cílů politik, zaostření na potřeby konkrétních cílových skupin (např. sociální sféra, aktuálně sociálně vyloučené lokality), zapojení do poradních, konzultačních, monitorovacích orgánů apod.

V oblasti regionální politiky i regionálního rozvoje dochází k významnému posunu v náhledu na území vymezeného správním obvodem ORP. Aktivita státu, ale i krajů se začínají soustřeďovat na posuzování rozvojového potenciálu tohoto území.⁵ Právě území vymezené správním obvodem ORP má potenciál stát se rozhraním, v němž se na jedné straně setkávají aktivity v oblasti regionálního rozvoje a regionální politiky a na straně druhé se systematicky prosazuje meziobecní spolupráce. Spolupracující obce mohou vnést nové impulzy k integrovanému rozvoji tohoto území a vytvořit základ dohody o financování společných strategií.

Prosazování principu víceúrovňové veřejné správy (z pohledu výkonu státní správy i samosprávy) podporuje nastavení územních partnerství různých veřejných institucí působících v území s cílem koordinovat své postupy k dosažení společných záměrů. Víceúrovňová správa věcí veřejných se opírá o legitimitu jednotlivých institucí, uznává jejich role a snaží se prostřednictvím debat, komunikace a koordinací činností participantů systematicky dosahovat dohodnutých cílů. Jde o sdílení vize řešení, dohodnutí se na postupu, načasování opatření a sladění jednotlivých kroků, přičemž role jednotlivých subjektů není dotčena. Zapojením aktérů formou účasti v expertních a monitorovacích tělesech, případně na kontrolních procesech (vychází z public-public partnership, tj. partnerství institucí veřejného sektoru), zvyšuje účinnost dosažení společných cílů. Rovněž případě spolupráce obcí v rámci územního obvodu ORP by došlo k naplňování principu víceúrovňové veřejné správy. Šlo by o speciální podobu public-public partnership mezi dvěma úrovněmi územní samosprávy, jejíž aktivity jsou vůči sobě tematicky doplňkové a územně skladebné. Opět jde o sdílení vize rozvoje území, nalezení vhodných řešení, dohodnutí se na postupu, načasování opatření a sladění jednotlivých kroků. Role jednotlivých subjektů není a ani nemůže být dotčena.

2. Spolupráce obcí, zkušenosti a náměty

V letech 1990–2000 existovaly v okresech České republiky nepřímo volené zastupitelské sbory – okresní shromáždění, tvořené vybranými zástupci obecních zastupitelstev⁶. Každé

4 Samostatná působnost je v mnoha ohledech spojená rovněž s implementací sektorových politik, např. v oblasti životního prostředí.

5 Např. vymezování hospodářsky slabých regionů je prováděno právě na úrovni ORP. Některé kraje vymezily i růstové oblasti na této bázi.

6 Zavedl je zákon ČNR č. 425/1990 Sb., o okresních úřadech, úpravě jejich působnosti a některých dalších opatřeních s tím souvisejících, v rámci přechodných ustanovení zákona (§ 22 až 26) jako dočasné opatření před

obecní zastupitelstvo volilo do okresního shromáždění tolik členů, kolikrát se směrné číslo vešlo do počtu obyvatel obce⁷. Okresní shromáždění kontrolovalo činnost okresního úřadu, schvalovalo a kontrolovalo jejich rozpočet a hospodaření, schvalovalo rozdělení dotací obcím a prosazovalo společné zájmy obcí u okresního úřadu. Shromáždění mohlo v mezích zákona ukládat úkoly přednostovi okresního úřadu⁸. Tato situace měla ve vztahu k okresnímu úřadu vedle kontrolní funkce rovněž iniciační úlohu. I když šlo o provizorium, fungovalo poměrně dlouho. Fakticky vedlo k vytvoření „odvozené“ územní samosprávy na úrovni okresu. Přestože legitimita shromáždění vycházela primárně ze samostatné působnosti obcí, znamenalo zavedení směrného čísla prolomení formálně rovného postavení obcí. To vyústilo ve vytvoření nové instituce samosprávného typu pro celé území okresu. Pouze přechodný charakter této instituce legitimizoval její nedostatečné zakotvení v právním řádu (vazba na Ústavu).

Důležitým hlediskem, které je potřebné brát v potaz při probíhajících úvahách o spolupráci obcí, bylo postavení obcí v okresním shromáždění a způsob, jakým bylo dosahováno úradku, tj. rozhodnutí tohoto tělesa. Každá obec okresu měla prostřednictvím zástupce (zástupce ale mohl reprezentovat několik obcí) své zastoupení v okresním shromáždění, nikoliv však jeden hlas. Mechanismus spočívající ve stanovení počtu členů shromáždění a směrného čísla vedl k „vyvážení“ hlasu obce dle počtu obyvatel. Usnesení shromáždění pak bylo přijímáno většinou zástupců. Přestože šlo o formu spolupráce obcí, zvolený mechanismus, který vedl k překročení pravidla 1 obec = 1 hlas, výrazně modifikoval postavení obcí, a to za účelem snadného prosazení rozhodnutí reprezentujícího zájmy většiny obyvatel obcí okresu. Cílem bylo zřejmě zabránění projevům lokálního partikularismu a oportunismu, zlepšení průchodnosti rozhodovacích procesů a posílení účinnosti přijímaných rozhodnutí.

Názory na fungování okresního shromáždění se liší. Je však nesporné, že sehrálo pozitivní úlohu v období, kdy nebyla konstituována regionální samospráva. Odvozený charakter tohoto sboru, bez primární legitimacy vzešlé z přímých voleb, odrážel nezáměr o vytvoření plnohodnotné samosprávy na okresní (mikroregionální) úrovni. Šlo však o významný nástroj, který umožňoval obcím spolurozhodovat o rozvoji okresu a o rozdělení finančních zdrojů.

16

Pokus o systémový přístup ke spolupráci obcí na bázi meziobecní spolupráce představoval návrh Společenství obcí (2005). V rámci dokončení 2. etapy reformy územní veřejné správy byla vytvořena Pracovní skupina pro řešení problematiky malých obcí. Tato pracovní skupina fungovala (v letech 2003-2007) při odboru rozvoje územní veřejné správy a byla složená ze zástupců Komory obcí Svazu měst a obcí ČR, Spolku pro obnovu venkova a posléze i Sdružení místních samospráv a dále pak i z odborné veřejnosti a pracovníků ministerstva, připravila a dala k diskusi výchozí koncepční materiál "Návrh nové formy meziobecní spolupráce - Společenství obcí".

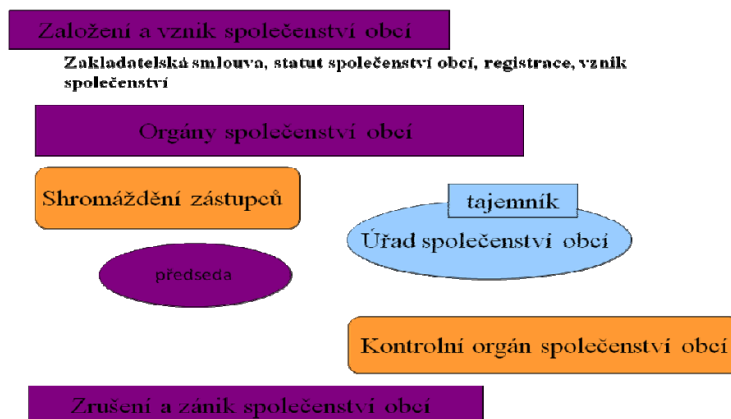
zřízením samosprávných krajů. Shromáždění mělo mít 40 až 70 členů. Počet obyvatel okresu připadající na jednoho člena ve shromáždění byl takzvaným směrným číslem.

7 Obce, jejichž počet obyvatel byl nižší než směrné číslo, okresní úřad seskupil tak, že více obcí volilo společného zástupce. K doplnění do stanoveného počtu členů volily po jednom zástupci ještě obce s nejvyššími zůstatky směrného čísla.

8 Přednosta okresního úřadu mohl usnesení okresního shromáždění předložit vládě ke zrušení, pokud odporovalo zákonům nebo jiným obecně závazným předpisům.

Společenství obcí (dále také SO) se mělo stát veřejnoprávní korporací (mělo tedy mít právní subjektivitu). Mělo být založeno na dobrovolné dohodě obcí na základě uzavřené zakladatelské smlouvy. Zákon by stanovil podstatné náležitosti zakladatelské smlouvy, jejíž nedílnou součástí bude i stanovení rozsahu společného výkonu samostatných i přenesených působností obcí. Společenství mělo mít své orgány: Shromáždění zástupců jako nejvyšší orgán SO (obdoba obecního zastupitelstva), předsedu SO (volený shromážděním zástupců), tajemníka úřadu SO (určitá analogie s tajemníkem obecního úřadu) viz Obr. č. 1. Ze zákona měl být ustaven i kontrolní orgán.

Obrázek 1: Orgány Společenství obcí

Zdroj: Jiří Hužera

Kompetence těchto orgánů měly být vymezeny zákonem a dále dopracovány ve statutu společenství, který by dále upravoval ustanovení všech orgánů společenství, jejich postavení, úkoly, práva a povinnosti, způsob svolávání shromáždění zástupců, jeho působnost a způsob rozhodování, schválení tajemníka úřadu společenství obcí a jeho postavení, působnost a postavení kontrolního orgánu. Předpokládalo se rovné postavení obcí tvořících společenství. Pro rozhodnutí shromáždění zástupců se navrhoval souhlas 3/5 většiny hlasů přítomných členů shromáždění zástupců. InSTITUTE Společenství obcí se v systému českého veřejného práva nakonec neprosadila.

Koncept vycházel z pozitivních zkušeností s uzavíráním svazků obcí (mikroregionů) s cílem systémově posílit společné řešení hospodářského a sociálního rozvoje celého spádového mikroregionu tvořeného správním obvodem ORP prostřednictvím společného výkonu některých samostatných působností obcí v oblasti školství, sociálních věcí, zdravotních služeb, životního prostředí, dopravní obslužnosti a vytváření podmínek pro hospodářský a sociální rozvoj území apod. Společenství obcí mělo také zajišťovat pro své členské obce i výkon některých delegovaných přenesených působností. Společenství obcí mělo být samostatnou veřejnoprávní korporací založenou na dobrovolné dohodě obcí na základě uzavřené zakladatelské smlouvy. Zákon měl stanovit podstatné náležitosti zakladatelské smlouvy, včetně stanovení rozsahu společného výkonu samostatných i přenesených působností obcí.⁹

⁹ Součástí návrhu nové formy meziobecní spolupráce bylo i rozpracování systému finanční participace státu na vytváření společných finančních zdrojů pro činnost společenství, vycházející z přesvědčení, že obce, které se dobrovolně dohodnou na společném výkonu některých kompetencí v oblasti samostatné i přenesené působnosti v

3. Meziobecní spolupráce ve vybraných evropských zemích

Také jinde v Evropě jsou obecní (místní) samosprávy nositeli výkonu veřejné správy pro své občany a na svém svěřeném území (HULST, R., MONFORT, A., 2007). Cílem je zvýšení efektivity a účelnosti při poskytování veřejných služeb (KERSTING N., VETTER A., 2003). Důležitým hlediskem je i dosažení úspor. Konkrétní rozsah jejich působností (úkolů) na tomto úseku i formy a nástroje, kterými jsou dané úkoly prakticky naplňovány, je do značné míry odvislý od systému organizace výkonu veřejné správy v území (JÚPTNER, P., POLINEC, M., ŠVEC K. a kol. 2007).

Německý (přesněji saský a bavorský) přístup k organizaci výkonu veřejné správy v území v úrovni okresu vytváří spojený model výkonu veřejné správy, neboť úřad plní některé úkoly jménem státu a při plnění jiných vystupuje jako partner obecních samospráv při zajišťování plnění jejich úkolů v samostatné působnosti. Systém povinných úkolů obecních samospráv (a to jak v samostatné, tak i zejména v přenesené působnosti) vyvolal tlak na řešení velikostní dostatečnosti obecní samosprávy pro výkon uložených úkolů. Určité řešení ke zvýšení administrativní kapacity obecních samospráv v daném správním území představuje vytváření správních společenství či správních svazků obcí. Pro Francii s typickou velkou roztříštěností sídelní struktury a existencí silné vazby občanů ke své obci, se francouzský přístup k organizaci řádného výkonu veřejné správy v území vyrovnává podporou meziobecní spolupráce cestou vytváření Společenství obcí a měst, kdy i zákonnou normou je ošetřena míra spolupráce obecních samospráv na daném území při výkonu samostatné působnosti obcí (ŠVEC, 2009). Stávající slovenský model byl poznamenán probíhající reformou územní veřejné správy, kdy po zrušení okresních úřadů k 31. 12. 2003, bylo potřeba zajistit řádný výkon zejména státní správy v území a nastartovaný proces dobrovolného vytváření společných obecních úřadů dosud neskýtá plnohodnotné záruky zajištění těchto činností.

Tabulka 1: *Formy spolupráce obcí při výkonu veřejné správy*

Francouzský model

1. technická spolupráce mezi obcemi

Zájmová sdružení obcí jednoúčelová (zájmová sdružení jsou označována také jako syndikáty)

- řešení problematiky zásobování vodou, nakládání s odpady

Zájmová sdružení obcí víceúčelová

- veřejná doprava, údržba komunikací, podpora malého podnikání

Směšená zájmová sdružení - uzavřená smíšená sdružení

– skládají se výhradně z obcí a veřejnoprávních institucí pro meziobecní spolupráci obcí (jiná sdružení, společenství obcí apod.)

Otevřená smíšená sdružení

– skládají se ze samosprávných celků (regiony, departmenty ,obce), veřejných institucí pro meziobecní spolupráci, organizací obchodně poradního charakteru (obchodní, živnostenské, agrární komory)

zájmu zkvalitnění tohoto výkonu – a to i s ohledem na plnění svých záměrů na úseku svého územního rozvoje, by mohly obdržet finanční bonus (příspěvek). Byla připravena vcelku exaktní metoda výpočtu tohoto příspěvku, jehož výše je odvozená od podílu jednotlivých členských obcí společenství na rozpočtovém určení daní (RUD) formou jeho navýšení, a to podle určitého upravujícího koeficientu (v průměru se jednalo zhruba o 10 %). Toto navýšení je pochopitelně chápáno jako finanční přínos dané obce do společného rozpočtu.

2. projektová spolupráce (federativní forma s vlastními místními daněmi) EPCI

Společenství obcí pro venkovské oblasti

- mezi povinné působnosti patří některá z působností v oblasti hospodářského rozvoje, dále jedna působnost v oblasti uspořádání svého území a jedna z následujících: životní prostředí, bydlení, silniční správa, kulturní, školská a sportovní vybavenost

Společenství aglomerace (pro okolí větších měst, počet obyvatel nad 50 tis.)

- mezi povinné působnosti patří hospodářský rozvoj, územní plánování bytová problematika, městská politika (městská smlouva, místní dohoda o bezpečnosti)

- mezi povinné působnosti z výběru patří vytváření a správa silniční sítě, ochrana životního prostředí, nakládání s odpadem, zásobování pitnou vodou

- nepovinné působnosti mohou být značně rozsáhlé

Společenství měst pro velké aglomerace regionálního charakteru (Městská společenství),

počet obyvatel nad 500 tis.

- velká města a souměstí, vysoká urbanizace území, značný rozsah povinných působností (KYPETOVÁ, 2010)

Německý model

1. Podle zákona o meziobecní spolupráci

Obecní pracovní společenství

- nevzniká nová právní subjektivita, jedná se o veřejnoprávní smlouvu

- cílem je koordinace poradenských, plánovacích a smluvních společných záležitostí obcí mající nadobecní charakter a působnost. V praxi se používá tato forma jen výjimečně, neboť většina tímto aktem koordinovaných záležitostí je řešitelná domluvou a dohodou mezi účastníky

Účelová dohoda

- má charakter společné dohody o přechodu úkolů na zúčastněný subjekt, ale ne pravomocí k rozhodování

- dohoda o přenosu plnění úkolu včetně rozhodovací pravomoci, dohoda o společném využívání nějakého zařízení

Účelový svaz

- nejdůležitější forma obecní spolupráce, je veřejnoprávní korporací, členy mohou být: obce, okresy, kraje, korporace, instituce a nadace veřejného práva i fyzické a právnické osoby

- účelový svaz spravuje jemu předané záležitosti v rámci zákona na vlastní zodpovědnost

Další typy účelových svazů

Správní společenství (Bavorsko), Správní svazek (Sasko)

2. Jiné formy spolupráce

- zakládání právnických osob (a.s., s. r. o. případně i o.p.s.) obcemi, samosprávnými okresy a kraji a nebo kapitálová účast těchto veřejných korporací v podnicích soukromého práva

Slovenský model

Spolupráce obcí může být založena na následujících principech

Na základě smlouvy uzavřené na plnění konkrétního úkolu

- smlouva se uzavírá na dobu určitou či neurčitou, musí mít všechny právní náležitosti a nemůže vést k založení právnické osoby

Specifickým příkladem smlouvy uzavřené na plnění konkrétního úkolu je smlouva na zřízení společného obecního úřadu. Tyto lze zřídit jak na výkon originálních působností, tak na zabezpečení přeneseného výkonu státní správy. Zřízením společného úřadu nedochází k omezení práv smluvních obcí, neboť tento úřad není oprávněn vydávat rozhodnutí, jen připravuje odborný návrh rozhodnutí dané obce, který vydává příslušný starosta obce. (SVOBODA, 2008).

Na základě smlouvy o sdružení obcí

- sdružení obcí je právnickou osobou, předmětem činnosti sdružení je plnění úkolů v oblasti sociálních věcí, životního prostředí, dopravy, cestovního ruchu, školství a kultury apod.

Založením právnické osoby dle obchodního zákoníku

4. Svazek obcí územního obvodu ORP

Potřeba zajištění spolupráce obcí při realizaci úkolů v samostatné působnosti v oblasti dostupnosti veřejných služeb a zlepšování kvality života obyvatelstva, které překračují území obce a odehrávají se ve spádovém, funkčním mikroregionu ztotožněném s územním obvodem ORP, vede k formulování návrhu vytvoření Svazku obcí územního obvodu ORP s nastavením koordinačních a rozhodovacích mechanismů prostřednictvím sborů starostů. O rozvoji vymezeného území tak budou rozhodovat volení zástupci obcí z titulu jejich postavení jako subjektu veřejné správy, zodpovídajícího jak za příslušné investice, tak jejich dlouhodobou udržitelnost. Jedním z pozitivních výsledků navrhované formy spolupráce je zvýšení vlivu volených představitelů obcí na rozvoj spádového mikroregionu. Tato spolupráce obcí umožní společně efektivně řešit dostupnost vybraných služeb, aniž by se dotkla postavení jednotlivých obcí coby samostatných veřejnoprávních korporací.

Jednotlivé úrovně rozvoje území by byly stanoveny následovně: obec – spádový mikroregion (územní obvod ORP) – kraj – stát. ORP jsou již dnes chápány jak jednotlivými ministerstvy, tak kraji, jako nejnižší „správní jednotky“, kde je možné a účelné realizovat regionální politiku a rozvoj a nastavit systematický sběr dat a informací za dané území.

4.1. Teze formování spolupráce obcí na úrovni ORP, svazek obcí územního obvodu ORP, návrhy a doporučení (JETMAR 2012)

- spádový mikroregion tvořený správním územím ORP představuje prostorovou jednotku, ve které se odehrává většina každodenních aktivit obyvatelstva; dojížděka obyvatel za prací, do školy, za službami, kulturou vytváří husté předitivo vztahů mezi obcemi;

- intenzita a komplexnost vztahů mezi obcemi vyvolává potřebu úzce spolupracovat při: o zajišťování vybraných veřejných služeb v přímé kompetenci obcí,

o společném postupu při realizaci svých cílů vyžadující interakci s ostatními aktéry v území (stát, kraj, jimi zřizované organizace, podnikatelské subjekty, zájmové svazy, komory, vysoké školy apod.)

o prosazování zájmů spádového mikroregionu vůči kraji při prosazování jeho koncepce regionálního rozvoje (Program rozvoje kraje - PRK a obdobně),

o prosazování svých zájmů týkajících se zajištění konkrétních veřejných služeb v kompetenci jiných orgánů a subjektů veřejné správy,

o vytváření územních partnerství a paktů s institucemi veřejného sektoru působícími v území, se soukromoprávními subjekty (podniky, NNO);

- spolupráce je založená na bázi meziobecní spolupráce;

- spolupráce vychází ze samostatné působnosti obcí a ochoty jejího sdílení při řešení společných potřeb, má z principu dobrovolný charakter – nastavení je však nutné provést na území celé ČR;

- předpokládá se využití veřejnoprávní formy pro spolupráci obcí; kompetenční a organizační uspořádání však může být upraveno zákonem (zákon o obcích);

- svazek má právní subjektivitu a jedná svým jménem, má své orgány; sestavuje rozpočet, může vlastnit majetek;
- primárně se nepředpokládá spolupráce při výkonu přenesené působnosti obcí;
- rozhodnutí je přijímáno na základě kvalifikované většiny, alternativně je rozhodnutí přijímáno na základě většiny počtu obcí a zároveň počtu obyvatel;
- cílem spolupráce je rovněž podpořit fungování stávajících účelových mikroregionů založených obcemi, podporovat dosahování jejich cílů, podpořit jejich rozvojové aktivity plánované v období 2014-2020.

4.2. Principy zvažované právní úpravy

Navržený svazek obcí by byl právnickou osobou, založenou na základě smlouvy, jejímž hlavním úkolem by bylo prosazování společných zájmů členských. Toto společenství obcí v území ORP bude mít právní subjektivitu a bude tak moci vystupovat v různých právních vztazích, ve kterých vystupuje a jedná svým jménem a na svůj účet. Má své orgány, sestavuje rozpočet, může vlastnit majetek (JETMAR, 2012).

Jednalo by se o právnickou osobu veřejnoprávního charakteru s tím, že v zákoně (zákon o obcích) by bylo upraveno její postavení tj. včetně rámcové úpravy jejích práv a povinností. Podrobnosti a specifiky by byla obsažena v zakladatelské smlouvě. Jako právnická osoba by měla stanovené své sídlo, které se bude nacházet na území jedné z členských obcí.

Předpokládá se využití stávající veřejnoprávní formy pro spolupráci obcí - dobrovolného svazku obcí, avšak oproti stávající úpravě by základní kompetenční a organizační uspořádání mohlo být upraveno zákonem (zákon o obcích). Ve srovnání se stávající velmi volnou právní úpravou by došlo k zakotvení základních orgánů v minimálním rozsahu a vymezení jejich rolí, reprezentovaný shromážděním zástupců, statutárním zástupcem a kontrolním orgánem. Vytváření dalších orgánů by již mělo fakultativní charakter a záviselo by na potřebách společenství obcí. Právo by rovněž upravovalo pravidlo dosahování úradku. Uvažuje se o prosazení zásady, že rozhodnutí bude přijímáno na základě většiny počtu obcí a zároveň počtu obyvatel. Důvodem je posílení funkčnosti činnosti DSO a zvýšení jejich transparentnosti vůči partnerům z veřejného i soukromého sektoru.

Využití zákona č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, k tomu to účelu není uspokojující vzhledem k tomu, že by případná úprava limitovala možnosti evoluce Svazku v delším období. Dále by mohla posilovat tendenci k vyprázdnění instituce a její posunutí do úlohy pouhé obslužné „evropské“ struktury zapojené do realizace kohezní politiky (např. jako v případě regionálních rad). Důležitým faktorem je také nejasný vývoj tohoto zákona a jeho další role v právním řádu ČR. V současné době byla připravena rozsáhlá novelizace tohoto zákona, která se pokoušela redukovat právní úpravu regionálního rozvoje na pouhé stanovení pravidel tvorby Strategie regionálního rozvoje ČR a Strategie rozvoje územního obvodu kraje. Ustanovení týkající se rolí obcí v oblasti regionálního rozvoje byla navržena ke zrušení bez náhrady.

Shrnutí

V ČR se opětovně oživuje debata o podpoře meziobecní spolupráce, jejích přínosech pro zajištění dostupnosti veřejných služeb zajišťovaných městy a obcemi v samostatné působnosti. Vzhledem k sídelní roztržitosti a velkému počtu obcí se zdá, že je zde prostor

pro uplatnění nových forem meziobecní spolupráce, které by oproti stávající praxi reprezentované jednoúčelovými či víceúčelovými DSO, které se svým zaměřením blíží francouzským sdružením obcí (syndikátům), podpořily systémový přístup k zajištění vybraných veřejných služeb v území. Za inspirující a v českém kontextu stále málo prozkoumané jsou francouzské zkušenosti s podporou meziobecní spolupráce, k jejíž aktivizaci přistoupila tamější vláda v minulé dekádě – realizace meziobecní spolupráce ve funkčních územích, propojení s územní, regionální a urbánní politikou, stimulace spolupráce prostřednictvím rozpočtové politiky.

Území ORP se jeví i přes řadu slabin za vhodné pro rozvoj těchto nových forem spolupráce. Překrývá se s lokálními trhy práce, jedná se o soustavu administrativních regionů, které se blíží funkčním mikroregionům založeným na vyjížděce respektive dojížděce. Tyto jednotky jsou využívány stále častěji pro výkon správy ostatními orgány státu. Jedná se o statistické jednotky, za které je sbírána základní sada ukazatelů. Tyto jednotky jsou využívány pro potřeby komparace, pro vymezení problémových území podporovaných českou regionální politikou či pro sledování disparit a pro zaměření podpory ze strany krajů při realizaci regionálního rozvoje.

SMO ČR prostřednictvím projektu Systémová podpora rozvoje meziobecní spolupráce v ČR v rámci území správních obvodů obcí s rozšířenou působností (číslo projektu: CZ.1.04/4.1.00/B8.00001), podpořeného z prostředků ESF a státního rozpočtu prostřednictvím OP LZZ, usiluje o zahájení diskuse o možnosti meziobecní spolupráce na bázi samostatné působnosti v území ORP. Cílem je podporovat i využití poznatků a příkladů dobré praxe ze zahraničí. Stimulace meziobecní spolupráce může vést ke vzniku nových DSO, který by působily území ORP. Vedle vlastního zajišťování nabídky konkrétních služeb, poskytovaných obcemi v samostatné působnosti, by další možnou úlohou mohlo být vytvoření platformy reprezentující zájmy území, která by se stala partnerem pro aktivity státu a krajů v oblasti regionálního rozvoje.

Literatura:

- [1] ANTONOVÁ, M. (2005): Francie: meziobecní spolupráce. Veřejná správa 2005, č. 29, s. 24- 25, 3 fot.
- [2] HAMPL, M., DOSTÁL, P. (2007): Geography and territorial administration in the Czech Republic: Issues of fragmentation and rescaling. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje.
- [3] HULST, R., MONFORT, A. (eds.) (2007): Inter-Municipal Cooperation in Europe, Springer, 238 stran, ISBN 978 -1402053789
- [4] JETMAR, M. (2004): Spolupráce veřejného a soukromého sektoru, VŠE, disertační práce
- [5] JETMAR, M. (2012): Teze meziobecní spolupráce, SMO ČR
- [6] JÚPTNER, P., POLINEC, M., ŠVEC K. a kol. (2007): Evropská lokální politika. Praha: Institut politologických studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy, 251 stran, ISBN 978-80-254-1187-2
- [7] KERSTING N., VETTER A. (2003): Reforming Local Government in Europe: Closing the Gap Between Democracy and Efficiency, leske + budrich, 349 stran, ISBN 978-3810039583

- [8] KYPETOVÁ, J. (2010): Deset let francouzské meziobecní spolupráce – úspěch, který vyvolal další reformu, Deník veřejné správy <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6433218>, staženo 31.3. 2013
- [9] RYŠAVÝ, I. (editor) (2012): Hlubší meziobecní spolupráce by pomohla i veřejným službám, Moderní obec, <http://moderniobec.ihned.cz/c1-57725020-hlubsi-meziobecni-spoluprace-bypomohla-i-verejnym-sluzbam>, staženo 31.3. 2013
- [10] i-verejnym-sluzbam, staženo 31.3. 2013
- [11] SVOBODA, K (2006): Spolupráce obcí v nových členských státech Evropské unie, Veřejná správa 2006, č. 32, příl., s. I-V
- [12] ŠVEC, K. (2009): Případy meziobecní spolupráce v evropských zemích - Estonsko, Finsko, Francie a Nizozemí. Acta Politologica. 2009, roč. 1, č. 3, s. 268-283.
- [13] TRHLÍNOVÁ, Z. (2006) Decentralizace v ČR po roce 1990: cesta k rozvoji lokální autonomie, VŠE, disertační práce

TVORIVOSŤ A KONKURENCIESCHOPNOSŤ VIDIECKEHO REGINU

CREATIVITY AND COMPETITIVENESS OF RURAL REGION

Janka Beresecká

Slovenská poľnohospodárska univerzita
Fakulta európskych štúdií a regionálneho rozvoja, katedra regionalistiky a rozvoja vidieka
Tr. A. Hlinku 2, 949 01 Nitra, Slovenská republika
janka.beresecka@uniag.sk

Kľúčové slová:

tvorivosť a kreatívna činnosť, vidiecke prostredie, konkurencieschopnosť

Keywords:

creativity and creative activity, rural environment, competitiveness

Abstrakt:

Napriek tomu, že Európa je celosvetovo najnavštevovanejším regiónom, rast počtu prichádzajúcich medzinárodných turistov je nižší ako svetový priemer. Objavujú sa nové prudko sa rozvíjajúce konkurenčné destinácie, ktoré ponúkajú inovačné produkty a služby, pri spievajúce ku konkurenčnému tlaku, ktorému Európa v celosvetovom meradle čelí. V záujme úspešného riešenia problémov, ako aj zvyšovania konkurencieschopnosti regiónov je potrebné produkty cestovného ruchu inovovať a využiť činnosť kreatívnych jedincov.

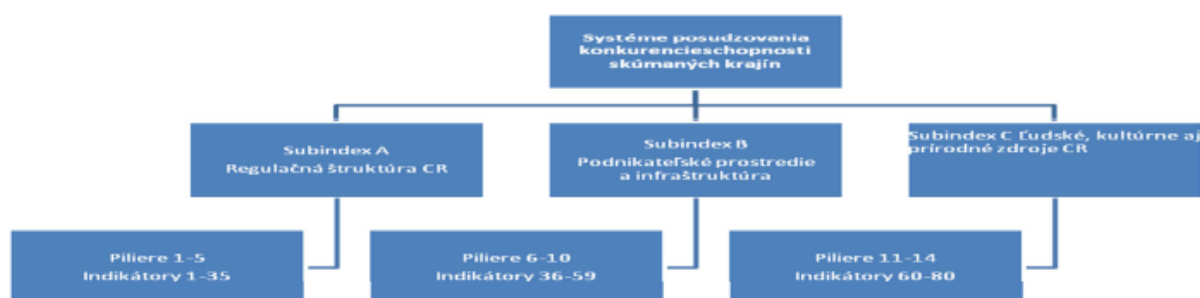
Abstract:

Although Europe is the most visited region, growth in the number of incoming international tourists is lower than the world average. Emerging rapidly developing competing destinations, offering innovative products and services, increase the competition, which Europe is facing globally. In order to meet challenges, as well as increasing the competitiveness of regions need to upgrade tourism products and use creative activity of individuals.

Úvod

Cestovný ruch je odvetvím ekonomiky s vysokým rozvojovým potenciálom, zaznamenáva rýchle tempo rastu, generuje 9,4 % svetového HDP, priamo zamestnáva 235 miliónov ľudí, je jedným z najväčších a najrýchlejších rozvíjajúcich sa ekonomických odvetví. Existuje viacero spoločných faktorov konkurencieschopnosti krajiny z pohľadu cestovného ruchu, ako napríklad: bezpečnosť návštevníkov, dostupnosť, otvorenosť pre cezhraničný pohyb, schopnosť jazykového dorozumenia, postoj obyvateľstva a oficiálnych orgánov k návštevníkom a iné (Borovský a kol., 2008). Systém posudzovania konkurencieschopnosti krajín, podľa Novackej (2010) poskytuje obr. 1

Obrázok 1: Systém posudzovania a prepočtu indexu konkurencieschopnosti skúmaných krajín

Zdroj: Novacká (2010)

Uplatnením kritérií Novacká (2010) následne uvádza prehľad konkurencieschopnosti vybraných krajín, ktoré sú uvedené v tab. 1

Tabulka 1: Prehľad konkurencieschopnosti krajín na trhu cestovného ruchu v Európe v roku 2009

Krajina	Poradie v Európe	Poradie vo svete	Index	I.	Index	II.	Index	III.	Index
Česká republika	19	26	4,86	16	5,50	36	4,41	24	4,67
Maďarsko	25	38	4,45	26	5,35	42	4,06	59	3,95
Slovenská republika	26	46	4,34	34	5,20	54	3,78	55	4,05
Poľsko	32	58	4,18	72	4,44	68	3,53	29	4,56

Legenda: I. Regulačný rámec CR, II. Komerčné prostredie a infraštruktúra CR, III. Ľudské, kultúrne a prírodné zdroje

Zdroj: Novacká (2010)

Z analýzy a detailnejšieho porovnania atribútov konkurencieschopnosti uvádzame postavenie Slovenskej a Českej republiky, vzhľadom k tomu, že tieto republiky mali nástroje rozvoja cestovného ruchu rovnaké. Zmena prostredia a nástrojov sa odzrkadlila na konkurencieschopnosti v tejto oblasti.

Slovenská republika:

- z celkového počtu 140 hodnotených krajín v roku 2008 zastávala 38. pozíciu, v roku 2009 46. pozíciu, čo je pokles o 8 miest
- má výhodné postavenie v skupinách: pravidlá politiky CR a jej regulácia, zdravie a hygiena, infraštruktúra CR, ICT technológie, prírodné zdroje, kultúrne zdroje
- má nízke postavenie v skupinách: environmentálna udržateľnosť, cestovný ruch ako priorita, infraštruktúra leteckej dopravy, cenová konkurencieschopnosť v priemysle cestovného ruchu, prínosy cestovného ruchu

Česká republika:

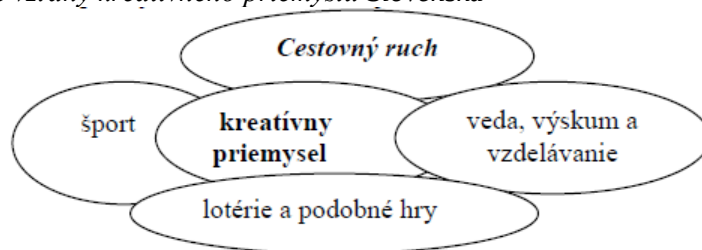
- z celkového počtu 140 hodnotených krajín v roku 2008 obhájila 30. pozíciu, rok 2009 26. pozíciu, čo je nárast o 4 miesta
- má výhodné postavenie v skupinách: infraštruktúra pozemnej dopravy, infraštruktúra cestovného ruchu, ICT technológie, ľudské zdroje, kultúrne zdroje
- nízke postavenie v skupinách: environmentálna udržateľnosť, cestovný ruch ako priorita, cenová konkurencieschopnosť v priemysle cestovného ruchu.

Za účelom porovnania bol výber krajín účelový, nakoľko tieto krajiny mali rovnaké východiská, avšak široká odborná verejnosť konštatuje, že vývoj cestovného ruchu na Slovensku nie je priaznivý z rôznych príčin. Je to: nekompletnosť konkurencieschopných produktov cestovného ruchu, malá ochota spolupracovať pri rozvoji a koordinácii, nedostatočné zdroje financovania a podpory, obmedzené marketingové aktivity (Gúčik a kol., 2006). Iní dopĺňajú príčiny a to o: neznalosť Slovenska ako krajiny cestovného ruchu pre väčšinu potenciálnych zahraničných návštevníkov, chýbajúci imidž krajiny turizmu, nedostatočná, nejednotná údajová základňa, vysoký podiel jednoduchých a tranzitných návštevníkov, nedostatočná starostlivosť o potenciál cestovného ruchu, nepriaznivý vzťah cena - kvalita, nízka kvalita služieb, nízka cena práce v podnikoch služieb a odchod kvalitných pracovníkov do zahraničia, nedostatočne dobudované informačné služby cestovného ruchu, jazyková bariéra zamestnancov ale aj obyvateľov, nekompletnosť produktov (Pompurová, 2009, Borovský a kol., 2008).

Pritom Slovensko má v oblasti potenciálu pre cestovný ruch obrovské výhody. Prírodné podmienky sú geomorfologicky najzaujímavejšie, vytvárajú širokú škálu zaujímavosti nielen v úrovni zalesnenia krajiny a množstve minerálnych a termálnych vôd, ale aj v zachovalej ľudovej architektúre, kultúrohistorických pamiatkach (Borovský a kol., 2008). Okrem vymenovaného aj rôznorodosť atraktivít, početnosť národných parkov a sprístupnených jaskýň, kultúrne dedičstvo, ľudové umenie, hudba, zvyky, remeslá, folklór, architektúra, kultúrne programy, festivaly, priaznivá cenová úroveň pre zahraničných návštevníkov, všeobecná vzdelanostná úroveň obyvateľstva (Pompurová, 2009) vytvára významnú konkurenčnú prednosť v ponuke (Gúčik a kol., 2006) a východiská pre zostavenie žiadaného produktu.

Nositeľom konkurenčných výhod sú inovácie, ktorými sú zmeny prinášajúce zvýšenú úžitkovú a pridanú hodnotu (Borovský a kol., 2008). Tieto hodnoty obohacujú produkt cestovného ruchu o kreatívnu činnosť. Tvorivosť sa tak stáva rovnako významným vstupom ako kapitál a ľudská práca. Výsledky duševnej tvorivej činnosti zabezpečuje skupina osôb, ktorá vytvára nové kreatívne obsahy a ktorú nazývame kreatívnou triedou. Kreatívna trieda, kreatívny a kultúrny priemysel je neodmysliteľnou súčasťou rozvoja cestovného ruchu. Podiel kreatívneho priemyslu na turizme v súčasnosti asi najbližšie vyjadruje podiel iných služieb na turizme (kultúra, rekreácia, iné zábavné služby a ďalšie služby) podľa satelitného účtu za rok 2008. Tento podiel je 9,4 % z celkového objemu 3 613 mil. eur. Vybrané vzťahy kreatívneho priemyslu Slovenska zobrazuje obr.2.

Obrázok 2: Vybrané vzťahy kreatívneho priemyslu Slovenska

Zdroj : FLORIDA, R. *The Rise of the Creative Class: And How It's Transforming Work, Leisure and Everyday Life*. (2002) http://www.creativeclass.com/richard_florida/books/the_rise_of_the_creative_class.

Výsledky synergie ľudskej tvorivosti, mobility, technologickej vyspelosti a záujmu človeka o humanizáciu spoločnosti, vytvárajú podmienky pre rastúcu schopnosť prijímať produkty, ktoré vplývajú na kreatívnu ekonomiku. Osobitá povaha kreatívneho priemyslu zasahuje do

jeho rozvoja, resp. do ovplyvňovania podmienok, v ktorých pôsobí, nielen rozhodnutia na národnej úrovni, ale rovnako aj rozhodnutia orgánov na úrovni miestnej. (Petrášová, 2012).

Práve vidiek má vhodný, avšak nevyužitý potenciál na tvorbu klasického a doplnujúceho produktu. Potenciál vyjadruje spôsobilosť územného celku vytvoriť podmienky pre rozvoj, je rozmiestnený nerovnomerne a kvalitatívne rôznorodo. Bez potenciálu, jeho využitia, nemožno hovoriť o akomkoľvek rozvoji.

Úroveň rozvoja vidieckych regiónov je výsledkom dlhodobého procesu, ktorý je ovplyvňovaný faktormi, ktoré sa v danom území nachádzajú, ich vzájomným pôsobením, schopnosťou využitia. Mnohí autori pre potreby cestovného ruchu medzi faktory ovplyvňujúce rozvoj radia: kultúrno-historické podmienky, ktoré vnímajú ako bohatú paletu výtvorov ľudskej činnosti a priraduje k nim:

- architektonické svetské a sakrálne pamiatky - kúrie, kaplnky,
- umelecko-výtvarné diela – súsošie, náradia,
- hmotný a duchovný folklór – odevy, umelecká výroba, piesne, zvyky, tradície,
- archeologické náleziská vo voľnej prírode i muzeálne zbierky,
- miesta viažuce sa na rodiská a pôsobiská významných dejateľov,
- kultúrno-osvetové strediská
- organizované podujatia, ktoré reprezentujú regionálne odlišnosti premietnuté v tradíciách a vo folklóre daného regiónu.

Pre rozvoj vidieckeho cestovného ruchu v Slovenskej republike je podľa mnohých odborníkov predurčený Nitriansky kraj, ktorý možno z hľadiska ekonomického, charakterizovať ako poľnohospodársko - priemyselný a z hľadiska urbanistického ako kraj vidiecky. Avšak práve tento kraj je pre rozvoj domáceho cestovného ruchu málo atraktívny. Pompurová uvádza atraktivnosť krajov Slovenskej republiky, tab. 2.

Tabuľka 2: Koeficient atraktívnosti ka1 z hľadiska uspokojeného dopytu v domácom cestovnom ruchu

Rok/územie	BSK	TTK	TSK	NSK	ŽSK	BBSK	PSK	KSK	SR
2000	4,95	2,30	2,59	2,30	5,07	4,97	6,75	3,30	32,25
2011	5,90	2,39	3,35	2,42	8,52	5,31	7,41	3,54	38,83
Spoľu	5,72	2,52	3,44	2,48	6,60	5,61	7,18	3,65	37,21

Zdroj: Pompurová (2009)

Interpretácia koeficientov: atraktívnosti cieľového miesta z hľadiska uspokojeného dopytu ka1 veľmi neatraktívne : (0 - 30), neatraktívne : (30 - 50), málo atraktívne: (50-70), silno atraktívne : (70-90), veľmi silno atraktívne: (90, a viac).

Z uvedeného vyplýva, že Nitriansky kraj je pre turistov ubytovaných na Slovensku najmenej atraktívny, ročne sa tu ubytovalo len 2,5 % obyvateľov Slovenska.

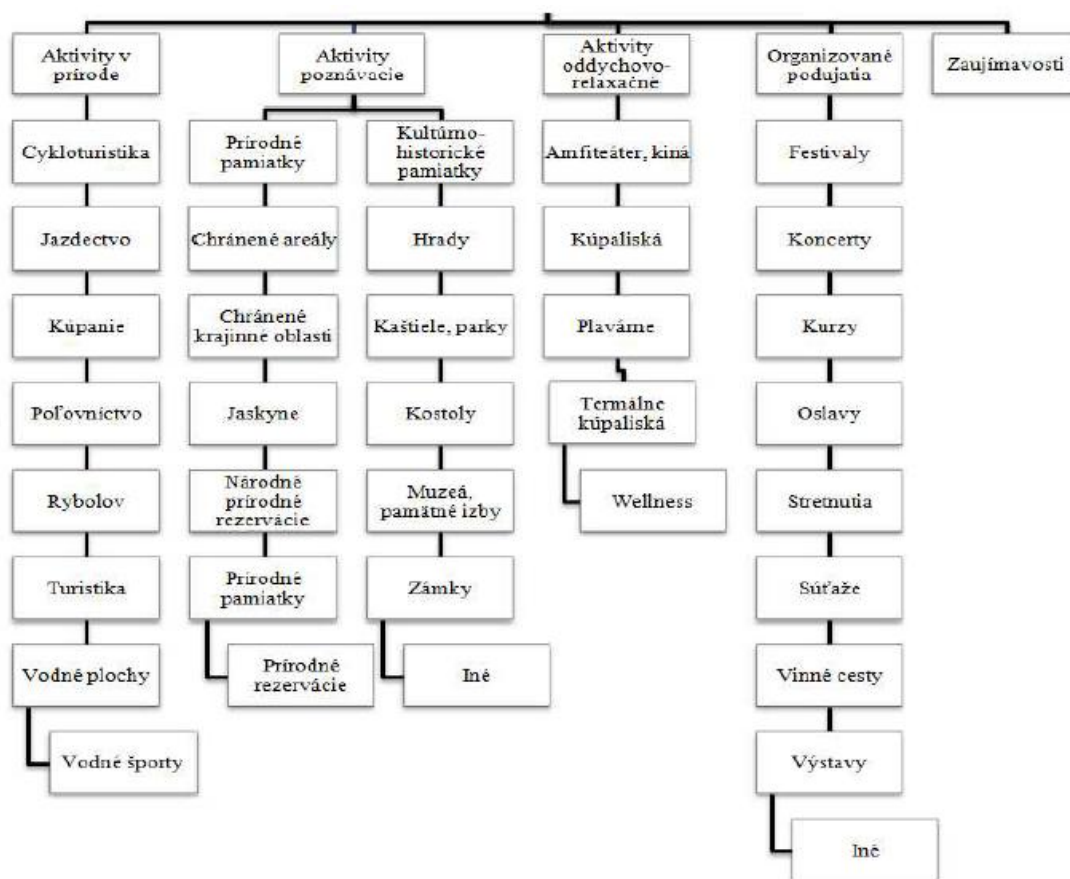
1. Cieľ práce

Cestovný ruch je atraktívne odvetvie. Aj v podmienkach Slovenska je v tomto priestore rozvojový potenciál. Najmä menej rozvinuté, zaostávajúce, vidiecke regióny vidia v rozvoji cestovného ruchu ekonomický a sociálny prínos.

Cieľom príspevku bolo zistiť či v podmienkach Slovenskej republiky sú vytvorené predpoklady pre rozvoj cestovného ruchu. Na základe sústavy kritérií špecificky zvolených pre vidiecke prostredie uvedených v obrázku 2 sme skúmali rozvojový potenciál v typicky vidieckom regióne ako je Nitriansky kraj, na najnižšej priestorovej úrovni – obec. V rámci kraja bol vybraný typicky vidiecky okres a to Levice. Výber obcí v spomínanom okrese bol podmienený existenciou ubytovacích zariadení v danom priestore. V Levickom okrese sú to obce: Hokovce, Hronovce, Žemberovce.

Za účelom dosiahnutia cieľa boli použité primárne zdroje: osobné rozhovory s prevádzkovateľmi, so starostami obcí, pracovníkmi turistických informačných kancelárií, pracovníkmi VÚC; sekundárne zdroje: dostupná domáca a zahraničná knižná literatúra, odborné časopisy, údaje zo Štatistického úradu Slovenskej republiky. Pri spracovaní dosiahnutých údajov boli použité: technika opytovania a riadené rozhovory, metódy popisnej štatistiky, základné matematicko-štatistické metódy.

Obrázok2: Kritéria pre hodnotenie potenciálu cestovného ruchu vo vidieckom priestore

Zdroj: vlastné spracovanie

2. Výsledky

Nitriansky kraj je prevažne vidiecky, pomaly rastúci región SR, s primeranou aktivitou a pozíciou, priemerným stupňom pripravenosti na inovácie, priemerne konkurencieschopný mimo centra rozvojových aktivít EÚ.

Z hľadiska socioekonomickej úrovne vykazuje Nitriansky kraj priemerné až podpriemerné hodnoty, pričom prírodný, polohový, ekonomický, kultúrny potenciál kraja je vyšší ako úroveň jeho využívania.

Postavenie okresov tohto kraja z pohľadu cestovného ruchu na základe vybraných ekonomických ukazovateľov poskytuje tab. 3.

Tabulka 3: Vývoj vybraných ukazovateľov v okresoch Nitrianskeho kraja

Okresy	Počet ubytovacích zariadení				Počet návštevníkov				Tržby ubytovacích zariadení v €			
	2001	2005	2010	Index 10/01	2001	2005	2010	Index 10/01	2001	2005	2009	Index 10/01
Komárno	25	23	44	1,8	25396	17283	26440	1,0	544653	662161	3127 525	5,7
Levice	26	24	35	1,3	14668	19104	33400	2,3	392874	70486	1770 800	4,5
Nitra	27	25	45	1,7	64711	74733	76909	1,2	2 031 614	2 970806	4454 253	2,2
Nové Zámky	54	64	105	1,9	57433	60640	71233	1,2	1 319 201	2 963224	4185 493	3,2
Šaľa	6	7	9	1,5	10658	8354	2057	0,2	168402	202 758	83 302	0,5
Topoľčany	14	14	18	1,3	12262	7889	9180	0,7	188864	208 075	286 066	1,5
Zlaté Moravce	11	12	14	1,3	11684	15460	15818	1,4	340584	692 331	838 326	2,5

Zdroj: ŠÚSR, vlastné spracovanie

Z údajov uvedených v tabuľke 3 je zrejmé, že aj napriek nízkemu indexu počtu ubytovacích zariadení v okrese Levice, možno dosiahnuť vysoký počet návštevníkov, čo sa do značnej miery odzrkadlilo v ekonomickom efekte. Je preto žiaduce venovať sa takémuto priestoru a identifikovať možnosti rozvoja potenciálu. Na identifikáciu boli aplikované vlastné navrhované kritéria, ktorých návrh bol zostavený na základe analýzy dopytovej stránky cestovného ruchu, podľa indikátorov uvedených v obrázku 3.

Na základe aplikovaných navrhovaných kritérií v spomínanom priestore bol identifikovaný potenciál, ktorý zobrazuje tabuľka 4. Vzhľadom k tomu, že kategória zaujímavosti je v priestore rôznorodá, bola skúmaná a označené len jedným symbolom.

Tabulka 4: Potenciál cestovného ruchu vo vybranom okrese a obciach Nitrianskeho kraja

Okres	Súčasný potenciál						
	Mestá, obce	Aktivity v prírode	Aktivity poznávacie		Aktivity oddychovo-relaxačné	Organizované podujatia	Zaujímavosti
			Prírodné pamiatky	Kultúrno-historické pamiatky			
 Levice							
 Hokovce							
 Hronovce							
 Zembovice							

Legenda aktivity v prírode

 Cykloturistika, Jazdeckto, Kúpanie, Poľovníctvo, Rybolov, Turistika, Vodné plochy, Vodné športy

Legenda prírodné pamiatky

 Chránené areály, Chránené kraj. oblasti, Jaskyna, Národné prírodné rezervácie, Prírodné pamiatky, Prírodné rezervácie

Legenda kultúrno-historické pamiatky

 Hrady, Kaštiele, parky, Kostoly, Múzeá, pamätné izby, Zámky, Iné

Legenda aktivity oddychovo-relaxačné

 Amfiteáter, kiná, Kúpaliská, Plavárne, Termálne kúpaliská, Wellness

Legenda organizované podujatia

 Festivity, Koncerty, Kurzy, Oslavy, Stretnutia, Súťaže, Vinné cesty, Výstavy, Iné

Legenda zaujímavosti

 Zaujímavosti

Zdroj: vlastné spracovanie

Z analýzy potenciálu vo vybranom vidieckom priestore je zrejmé, že najvyššia početnosť sa prejavuje v kategórii kultúrno-historické pamiatky. Tento lokalizačný faktor je zjavne limitujúci, jeho využitie sa viaže na investície vynaložené na rekonštrukciu a údržbu. Z výsledkov primárneho výskumu s aktérmi cestovného ruchu na miestnej úrovni vyplynulo, že motívom účasti na cestovnom ruchu sa stala tvorivá činnosť jedincov, občanov vybraných obcí. Predmetom ďalšieho skúmania bola analýza uvedená v tabuľke 5 skupiny aktivít „organizované podujatia“, ktoré sú výsledkom tvorivej činnosti.

Tabulka 5: Analýza skupiny potenciálu- Organizované podujatia

Mesto Levice	Organizované podujatia	
	Festivity	
	Koncerty	Vážnej hudby, Country fest, World etno fest Levice
	Kurzy	kreslenia, tanca, pletenia košíkov, taratových kariet,
	Oslavy	Levický jarmok , Netradičný levický jarmok Levické poľovnícke dni, Levické hradné slávnosti, Mikuláš, Boje na Hrone,
	Stretnutia	

	Súťaže	Športové súťaže v areáli kúpaliska, Levická superstar, Perlova parta – súťaž amatérskych spevákov ľudovej piesne, Súťaž o najkrajšie mesto a obec
	Vinné cesty	
	Výstavy	
	Iné	Levické divadelní dni, Karneval detí na ľade
Obec Hokovce 	Organizované podujatia	
	Festivity	
	Koncerty	
	Kurzy	
	Oslavy	Mikuláš, Deň detí
	Stretnutia	
	Súťaže	
	Vinné cesty	
	Výstavy	
	Iné	
Obec Hronovce 	Organizované podujatia	
	Festivity	
	Koncerty	
	Kurzy	
	Oslavy	
	Stretnutia	
	Súťaže	Cestný beh - každoročne organizovaný
	Vinné cesty	
	Výstavy	
	Iné	Veterán
Obec Žemberovce 	Organizované podujatia	
	Festivity	
	Koncerty	
	Kurzy	
	Oslavy	Fašiangová zábava, Fašiangový sprievod, Jánske ohne, Vianočná kapustnica, Deň učiteľov, Deň detí, Deň matiek, Čaro zrelosti – stretnutie s dôchodcami, Stretnutie detí s Mikulášom
	Stretnutia	
	Súťaže	Stolnotenisový turnaj, Súťaž – Žiak roka, Požiarnická súťaž,
	Vinné cesty	
	Výstavy	
	Iné	Prehliadka divadiel, Žemberovské remeselnícke trhy

Zdroj : vlastné spracovanie

Na základe uplatnených navrhovaných kritérií možno konštatovať, že potenciál pre rozvoj cestovného ruchu v Nitrianskom kraji v okrese Levice a obciach Hokovce, Hronovce, Žemberovce je rôznorodý a nerovnomerne rozmiestnený. Rôznorodosť organizovaných podujatí je nízka, zaujímavosti v skúmanom priestore sú málo početné a nevyužívané.

Záver

Vo vidieckom priestore sa nachádza rôznorodý, v niektorých skupinách aktivít aj početný rozvojový potenciál. Skoro každá obec má potenciál, ale len tá je schopná potenciál využiť, ktorá má inovatívny a tvorivý prístup. Podnikatelia v cestovnom ruchu sú významným aktivizujúcim potenciálom, ktorí aktivizujú obec, občanov a podnecujú tvorivosť a kreativitu. Kreativita sa prejavuje v organizovaných podujatiach, v rôznorodosti, nápaditosti ale hlavne tradícií.

Špecifikom toho priestoru sú tradície a atribúty národnej, materiálnej a duchovnej kultúry a kreatívne, inovatívne využitie tradícií je pre tento priestor veľká príležitosť. Tradícia a udržateľnosť organizovaných podujatí v spojení so súčasnými trendmi, kde odborná verejnosť

očakáva ďalší rast starších ľudí ako účastníkov cestovného ruchu môže výrazne ovplyvniť konkurencieschopnosť vidieckeho priestoru.

Literatúra

- [1] BOROVSKÝ, J. - SMOLKOVÁ, E. - NIŇAJOVÁ, I. 2008. *Cestovný ruch - trendy a perspektívy*. Bratislava : IURA Edition, 2008. 280 s. ISBN 978-80-8078-215-3.
- [2] GÚČIK, a kol. 2006. *Managment cestovného ruchu*. Banská Bystrica : Slovak-Swiss Tourism, 2006. 224 s. ISBN 80-88945-84-4.
- [3] PETRÁŠOVÁ, V. 2012 *Kreativita podnikateľov a ekonomické nástroje samosprávy na jej podporu*. In *Sociálne poslanstvo Jána Pavla II. pre dnešný svet*. Ružomberok: Katolícka univerzita, 2012, s. 484--491. ISBN 978-80-8084-956-6 (brož.).
- [4] NOVACKÁ, E. 2010. *Cestovný ruch a EÚ*. 1. vyd. Bratislava : Sprint dva, 2010. 160 s. ISBN 978-80-89393-26-8.
- [5] POMPUROVÁ, K. 2012 *Atraktivnosť Slovenska ako cestovného cieľa z hľadiska dopytu domáceho obyvateľstva*. In *Ekonomická revue cestovného ruchu*. ISSN 0139-8660, 2012, roč. 45, č. 3, 145-148
- [6] BERESECKÁ, J. 2012 *Zvýšenie účinnosti marketingových prístupov k rozvoju vidieckeho turizmu v Nitrianskom kraji*, školiteľ: Mária Fáziková. -- 2012. -- 177 s. : grafy, ilustr. : 30 cm. -- Doktorandská dizertačná práca (PhD.). - Katedra masmediálnej komunikácie a reklamy FF UKF Nitra.
- [7] FLORIDA, R. The Rise of the Creative Class: And How It's Transforming Work, Leisure and EverydayLife.(2002)http://www.creativeclass.com/richard_florida/books/the_rise_of_the_creative_class

OPOMÍJENÉ PŘÍČINY NEZAMĚŠTNANOSTI

NEGLECTED CAUSES OF UNEMPLOYMENT

Václav Kupka

Vysoká škola regionálního rozvoje Praha
Žalanského 68/54, Praha, Česká republika
kupka@vsrr.cz

Klíčová slova:

nezaměstnanost, regionální disparity, demografický vývoj, externality různých sektorových politik

Key words:

Unemployment, regional disparities, demographic development, externalities of the different branch policies

Abstrakt:

Regionální rozdíly v míře nezaměstnanosti jsou mezi disparitami ty nejvýznamnější – ekonomicky, sociálně i politicky. Ale příčiny nezaměstnanosti mohou být různé; stať rozšiřuje jejich výčet o některé opomíjené jako je demografický vývoj, či externality různých sektorových politik.

Abstracts:

Differences in the rate of unemployment are the most serious among the regional disparities – economically, socially or politically. But there are many different causes of it and this paper enlarges the list of them adding those sometimes neglected such as demographic development or externalities of the different branch policies.

Vrcholy nezaměstnanosti: 2012 a 1999

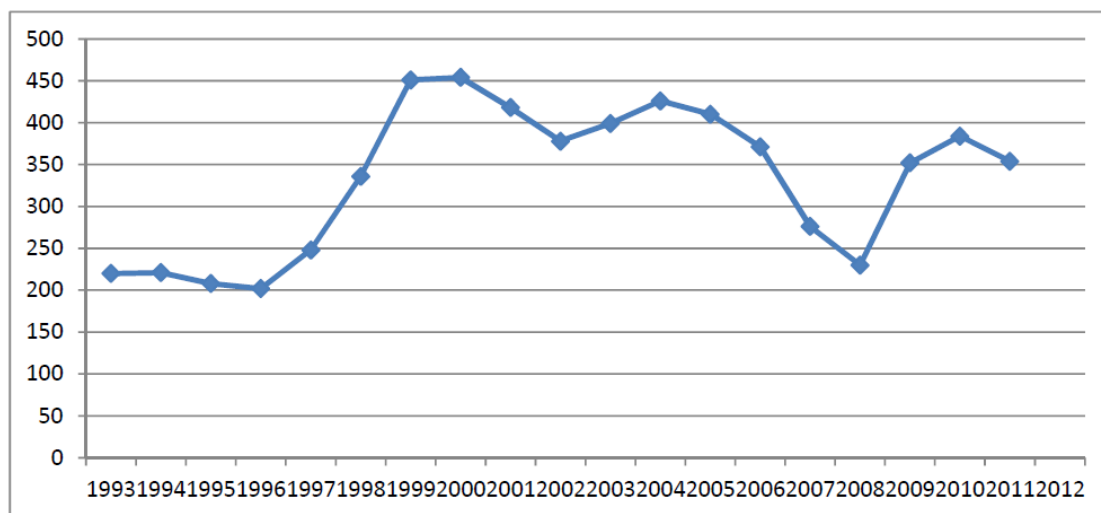
Ty roky a jejich hodnoty mají svou symboliku, jakkoliv už několik měsíců píšeme další kapitoly vývoje. Míra nezaměstnanosti vykázaná v prosinci roku 2012, 9,4 %¹ nemohla nechat klidnými politiky, ekonomy a už vůbec ne regionalisty, kteří slibují zmiřování regionálních disparit - a kteří věří, že mají nástroje k dosažení takového politického cíle. Na tomto konstatování nic nemění fakt, že průměrná míra nezaměstnanosti v ČR ani regionální odchylky od ní nevybočují ze srovnání členských států EU. Problém není specificky český, ale je více méně společný celé Evropské unii. Je mj. důsledkem krize, do které evropskou (a českou) ekonomiku přivedla politika mnoha posledních let – expanzivní v příznivém období a neúměrně restriktivní v období útlumu.²

1 Jde o tzv. míru registrované nezaměstnanosti dle MPSV. Je důležité poznamenat, že ve dvanáctém měsíci roku se na této výši drží několik let.

2 Nepřímé přiznání za všechny politiky zřejmě nastartoval E. Gilmore, místopředseda vlády Irsko, který nás oslovil v souvislosti s předsednictvím Irsko v Radě EU statí nazvanou Jasná cesta k oživení Evropy, aby sdělil, že: „...Základem našeho pokroku je růstová strategie a tvorba pracovních míst a jsme přesvědčení, že stejná logika bude platit i pro Evropu“. (cit. z jeho statí v LN 28. 12. 2012)

Ale tak jednoduché to zase není³. Podobně vysoká míra nezaměstnanosti jako v současné krizi byla totiž v Česku na přelomu tisíciletí, když se během let 1996 – 1999 víc než ztrojnásobila na tehdejších 9,4 %⁴ a kolem této úrovně kolísala cca šest let. Poté začala klesat – nebýt nové krize. Příčiny toho prvního vrcholu nezaměstnanosti jsou ovšem do jisté míry podobné. K *nastartování* rovněž přispěla politika, ať už budeme akcentovat tzv. bankovní krizi nebo tzv. úsporné (fiskální) balíčky, či obojí.⁵ V každém případě i tehdy došlo k náhlému poklesu poptávky, v konečném důsledku poptávky po pracovní síle. Jenže k vysvětlení několikaletého *setrvání* na relativně vysoké úrovni nezaměstnanosti to nestačí a je nutno hledat dál.

Graf 1: *Nezaměstnanost (tis. osob)*

Pramen: ČSÚ, graf vlastní. Pozn.: podle VŠPS

Od roku 1999 meziročně rostl HDP, v polovině dekády i poměrně rychle, podobně jako export. Zároveň se však rychle zvyšovala produktivita práce jako důsledek restrukturalizace české ekonomiky, technického pokroku a přílivu zahraničního kapitálu. Rubem tohoto příznivého vývoje byla tak skutečnost, že navzdory ekonomickému růstu se dostatečně nezvyšoval počet pracovních míst – a rostla nezaměstnanost, jejíž negativní sociální i ekonomický efekt byl zesilován diferencovaným dopadem do regionů; objevil se fenomén známý jako *strukturálně postižené regiony*.⁶ Růst HDP sám o sobě k poklesu nezaměstnanosti

3 Podrobnější komparativní analýza by odlišila obecné charakteristiky od národních specifíků. To je však úkol, který ve vymezeném čase na jedné konferenci nebylo možno splnit.

4 Je obtížné nalézt údaj, jehož obsah by byl srovnatelný se současností vzhledem k občasným metodickým změnám. Jako relativní číslo totiž závisí i na změnách jmenovatele.

5 V. Klaus nabízí svoji interpretaci v textu z roku 2000 „Tři roky po měnové krizi : rekapitulace událostí a jejich souvislostí“, (cit. z Klaus, V.: Kde začíná zítřek, Knižní klub, 2009); alternativní vysvětlení viz Zeman, M.: Jak jsem se mýlil v politice, Ottovo nakl., Praha, 2005, str. 183 a násl.

6 S rostoucí nezaměstnaností se začaly prohlubovat regionální rozdíly. Ještě pět let po maximu, v roce 2004, byla míra nezaměstnanosti v Ústeckém i v Moravskoslezském kraji shodně 14,5 %, zatímco v Praze resp. Středočeském kraji činila 3,9 % resp. 5,4 %. Naproti tomu v roce 2011 byla v Praze a Středočeském kraji vykázána už zase stejně vysoká nezaměstnanost jako v roce 2004, ale nezaměstnanost v obou strukturálně postižených regionech - byť stále výrazně větší – se proti roku 2004 snížila. Pokles poptávky v současné krizi má totiž jinou strukturu.

tedy nestačí. A růst produktivity práce byl tehdy nepochybně důležitým faktorem nedostatečné tvorby pracovních míst, ale opět – nebyl to faktor jediný.

Role demografického vývoje a odezva politiky

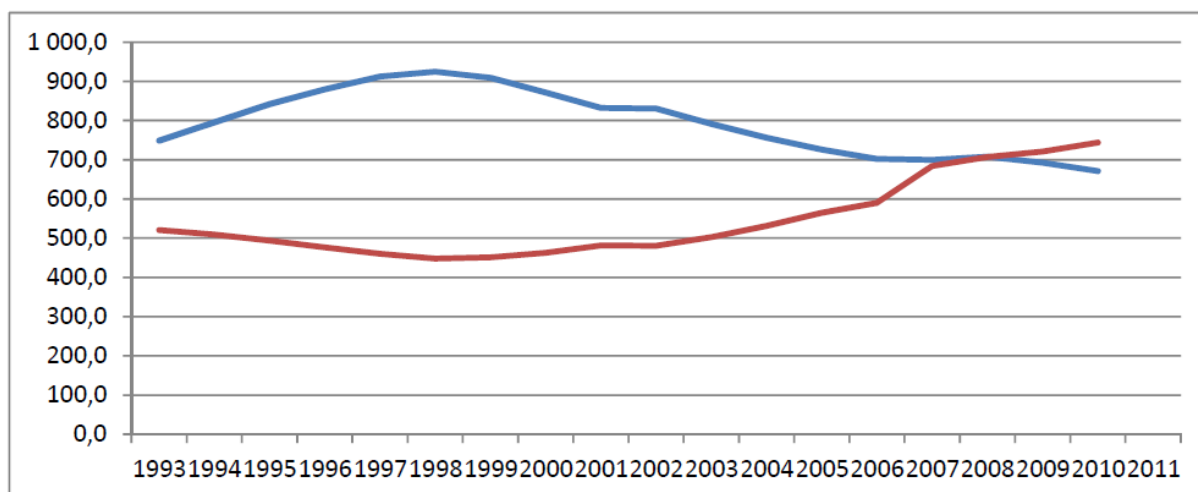
Analytici kupodivu často přehlíží, že stejnou roli jako *poptávka* po pracovní síle hraje i její *nabídka*. Ta je primárně dána demografickým vývojem a ten je zase regionálně rozdílný. Na celostátní úrovni lze přitom konstatovat známý fakt, že demografický vývoj v Česku se přinejmenším po druhé světové válce vyznačuje nezanedbatelnými cyklickými výkyvy. Poválečná populační vlna se s odpovídajícím zpožděním - koncem šedesátých a začátkem sedmdesátých let - projevila v opětném demografickém výkyvu, když „dětí měly děti“. A tehdejší politika státu tento výkyv zesílila relativně velkorysými propopulačními opatřeními, jejichž efekt vešel do povědomí jako „Husákovy děti“.

Na přelomu tisíciletí se minulý demografický vývoj odrazil v dalším výkyvu interpretovaném - v kontextu tohoto výkladu - jako nástup stále početnějších nových ročníků práceschopného obyvatelstva. Zároveň se důchodového věku dožívaly stále slabší ročníky seniorů.⁷ Demografický vývoj tak střednědobě zesiloval *nabídku* obyvatelstva v produktivním věku, čímž dále prohluboval napětí na pracovním trhu. Výkyv byl nejvyšší kolem roku 1998, chvíli před tím, než nezaměstnanost dosáhla maxima, pak se postupně snižoval, jak se křivky nastupujících ročníků práceschopného obyvatelstva a ročníků vstupujících do důchodového věku vyrovnávaly. A byl to i jeden z důvodů postupně se snižující nezaměstnanosti po roce 2000.⁸

7 Tento demografický vývoj po roce 1990 byl poněkud modifikován sociálními faktory, a sice v důsledku odkladu prvního dítěte se snížil počet žen pečujících o malé děti a o to se zvýšila nabídka pracovní síly na trhu, ovšem opačně působil rychle rostoucí počet studujících, který naopak potenciální nabídku dočasně snižoval. Po roce 2000 mělo modifikující vliv postupné prodlužování doby pro odchod do důchodu, které nabídku práce zvyšovalo. Možná, že přispělo i k tomu, že snižování nezaměstnanosti se v roce 2002 dokonce přechodně zastavilo.

8 . Srov. Kupka, V.: Trh práce a nezaměstnanost, www.czso.cz, 2007

Graf 2: *Nastupující a odcházející ročníky (tis. osob)*

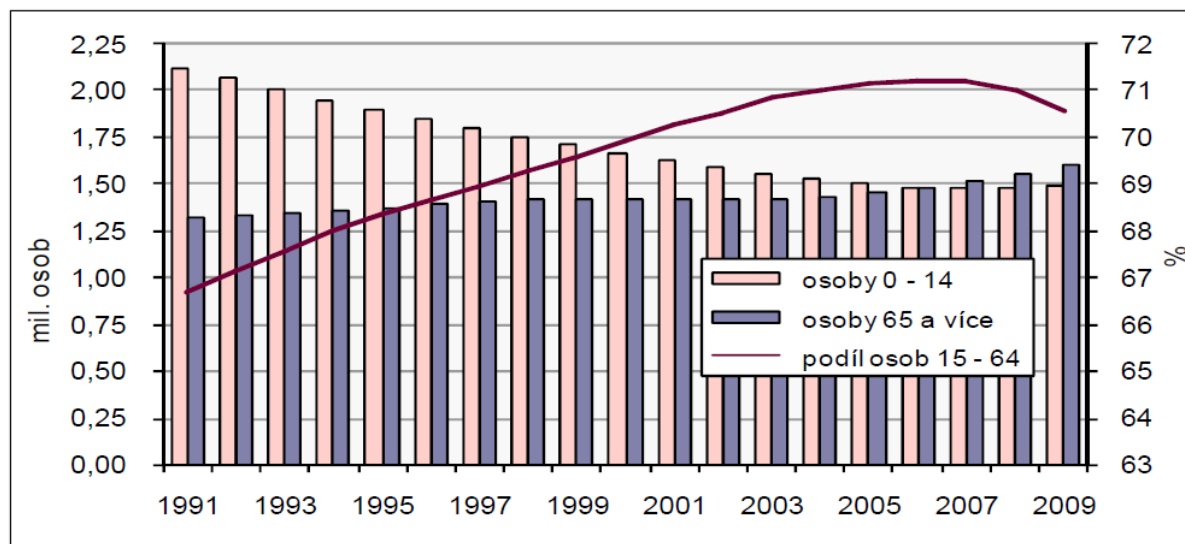

Pozn.: modrá - nastupující ročníky – věková skupina 20 – 24 let
červená - odcházející ročníky – věková skupina 60 – 64 let

Pramen: ČSÚ, graf vlastní

V současnosti lze u nás sotva hovořit o nějaké propopulační, rodinné politice, která by zplodila nový demografický výkyv; stát má jiné starosti, mj. rychle rostoucí počty osob v důchodovém věku.⁹ Opět nejde o specifikum ČR.

Graf 3: *Věková struktura obyvatelstva*

Pramen: ČSÚ, graf vlastní

Je jasné, že tzv. průběžný důchodový systém může fungovat jen tehdy, když na důchodový účet více peněz přitéká, než odtéká, čili když rychleji roste počet osob odvádějících dávky tzv. důchodového pojištění, než osob majících nárok na výplatu důchodu. Realita je ale u nás právě opačná, jak nepřímě ilustruje graf 3.

⁹ Efekt dlouhodobě se prodlužujícího věku byl v těchto letech ještě zesílen početnějšími ročníky této části populace.

Proti zvyšující se naději dožití resp. prodlužování života obyvatel stojí relativně nízké počty narozených dětí. Důsledkem je stagnace – či už pokles podílu populace v aktivním věku 15 - 64 let, tj. té generace, která financuje průběžný systém.

Ubývá-li zdrojů, je pak - viděno jako izolovaný problém - logické rozhodnout o prodloužení věku pro odchod do důchodu, tedy o omezení výdajů, což se také děje. Potíž je v tom, že po přechodné období postupného posouvání hranice odchodu do důchodu zůstává na pracovním trhu stále více osob, které svým věkem překročily hranici původní. Taková dílčí úprava důchodového systému má přinejmenším *střednědobě* negativní vliv na pracovní trh a za jinak stejných podmínek způsobuje růst nezaměstnanosti se všemi důsledky vč. mezigeneračních a se zesilujícím efektem na více postižené regiony.

Přitom sám průběžný systém má *dlouhodobě* negativní vliv na demografický vývoj, na přírůstky populace, jak již dříve prokázali jiní¹⁰: důchodová daň (sociální pojištění není ničím jiným než daní) resp. celý systém přerozdělování zatěžuje domácnosti do té míry, že negativně ovlivňuje i porodnost a omezuje mezigenerační transfer od dětí k rodičům.¹¹ Tzn., že systém sám sobě podřezává větev, resp. základy, na kterých stojí. Zároveň zdražuje práci, a i tím - za jinak stejných podmínek - zvyšuje nezaměstnanost.

V přijaté důchodové reformě proto logicky dochází ke snížení podílu „prvního pilíře“ (tzn. původního průběžného systému) na výsledném důchodu¹² a tolik diskutovaná reforma hledá řešení problému v *pasívním* přizpůsobení faktu zvyšujícího se podílu seniorů. Dlouhodobě ovšem nemusí být rozhodujícím přizpůsobením jen de facto postupné vycouvání státu z role prostředníka a garanta penzí¹³ a přidání „druhého pilíře“, tj. dobrovolného spoření mimo stát. Reforma by měla být doprovázena i *aktivní* odezvou na vývoj druhé klíčové demografické charakteristiky – počtunarozených dětí, který dlouhodobě klesá.¹⁴

37

Z pohledu demografa je součástí *dlouhodobého* řešení problému spíše účinná podpora rodin s dětmi, která zabezpečí i dostatečné budoucí odvody na důchodový účet, a tedy se „vyplatí“. Taková podpora by proto neměla vadit liberálům, neboť nedeformuje žádný trh, určitě ne výrazněji než jiné podpory, které jsou tolerovány, a co více, přispěla by ke zmírnění faktu, že mezi osobami ohroženým chudobou¹⁵ mají rozhodující podíl rodiny s dětmi (zvláště pak neúplné rodiny); měli by ji podpořit i socialisté.

Strukturální nerovnováha a odpovědnost politiky

10 Konkrétně Ehrlich, I. a Kim, J. v práci z roku 2005, „Důchodové systémy, demografické trendy a hospodářský růst“ aj. Srov.: Kohout, P.: Břemeno prvního pilíře, LN 12. 12. 2012

11 Paradoxně dnešní praxe, která by stála za solidnější rozbor, je zcela opačná; rodiče dotují své děti.

12 Nechme teď stranou, že vláda nebyla schopna její smysl včas a srozumitelně vysvětlit.

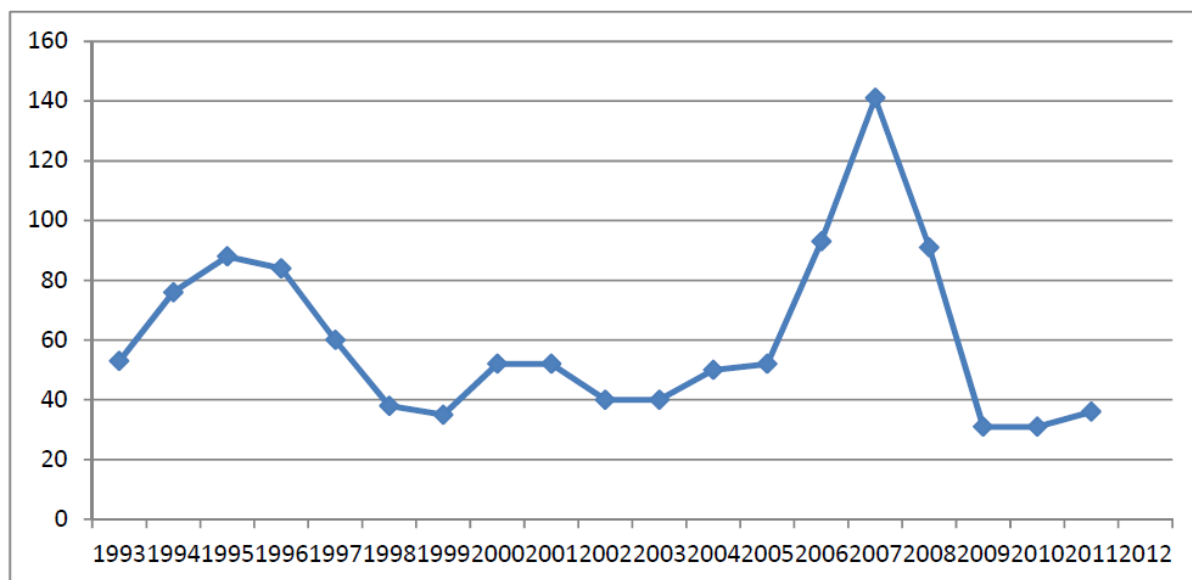
13 nikoliv financiera, tím nikdy nebyl, pouze administrátora přerozdělování peněz.

14 Zdánlivé zastavení této tendence je pouze souběhem dlouhodobého poklesu a dočasně silnějších ročníků žen v plodném věku.

15 Chlubíme se, že jich je cca 10 % (majících příjem nižší než 60 % mediánu příjmů), což je méně než jinde v Evropě, avšak v některých sociálních skupinách je míra ohrožení příjmovou chudobou vysoká; např. v roce 2006, tedy v nejpříznivější situaci, byla nejvyšší právě v rodinách s více dětmi (28,7 %) a v neúplných rodinách (40,4 %).

Zpět k vysoké nezaměstnanosti. Politici napříč politickým spektrem se zaštiťují snahou o tzv. aktivní politiku zaměstnanosti resp. politiku podpory tvorby nových pracovních míst. Nezpochybňují *jednotlivé* příklady přínosu takové politiky, nelze však zpochybnit ani fakt, že *souhrnně* tato politika není s to zvrátit příčiny vysoké nezaměstnanosti ani její regionální disparity.¹⁶ Mj. i proto, že jiné stránky hospodářské politiky mohou působit opačným směrem.

Graf 4: Volná pracovní místa (tisíce)

Pramen: ČSÚ, graf vlastní

Nezaměstnanost do značné míry souvisí se strukturou nabídky a poptávky na pracovním trhu. Nesoulad existoval celou uplynulou dekádu po roce 2000 (viz graf 4). Proti pomalu klesajícímu počtu nezaměstnaných stál rostoucí počet vykázaných volných pracovních míst. Neboli nezaměstnanost nebyla jen důsledkem nedostatečné poptávky po pracovní síle, nýbrž - vedle demografického výkyvu - i faktu, že *struktura nabídky* pracovní síly neodpovídala poptávce. Je přitom jasné, že dlouhodobě se musí přizpůsobit struktura nabídka a stát by měl pro takové přizpůsobení vytvářet podmínky.¹⁷ Namísto toho jsme byli spíše svědky pokusů o přizpůsobení poptávky, o často nákladné (nebo přinejmenším neefektivní) projekty vytváření míst „šitých na míru“.¹⁸

Svůj díl odpovědnosti za to, že dnes je u nás nezaměstnaný každý pátý absolvent a mladistvý, má také *školská politika*,¹⁹ její nepřizpůsobivost i vlastní experimenty. Zavinila, že

16 Před dvěma roky jsem na konferenci VŠRR uvedl, že „regionální politika hledá řešení, která zřejmě nejsou vždy dost účinná, především na straně poptávky, ale podceňuje opatření na straně nabídky. Kupka, V.: Zamyšlení nad novými tématy, In: Sborník příspěvků, VŠRR, 2011

17 To se stalo alespoň v tom smyslu, že počet volných míst by byl býval větší, kdyby nebylo práce cizinců.

18 Po desetiletích takto vytyčené cesty máme co do činění se stavem, kdy je zde jakési perpetum mobile, které z jedné strany polyká prostředky na řešení problémů, které na druhé straně rovnice produkuje.“ Tajovský, L.: Nezaměstnaní a ti druzí, LN 2. 4. 2010

19 Srov.: Kupka, V.: Vzdělání jako investice do lidského kapitálu, Statistika, 3/2010; jeden z možných sociologických pohledů na problematiku vzdělání viz Kellner, J. a Tvrď, L.: Vzdělanostní společnost, SLON Praha, 2008.

dlouhodobě narůstá nedostatek kvalifikovaných řemeslníků a osob s technickým vzděláním a zároveň přebytek lidí s nízkou kvalifikací a stále více i absolventů „soft“ oborů. Koneckonců školská politika přispívá i k neslavnému primátu české ekonomiky, relativně vysokému podílu *dlouhodobě* nezaměstnaných. Samozřejmě, že ten má více příčin, a že se do značné míry týká romské populace, přesto nebo právě proto je nutno část vysvětlení hledat opět ve školství. Změna, která je nezbytná, nepříjde přes noc, ale je nutné začít, třebaže je to částečně i v rozporu s domnělými zájmy populace, zejména mladých.

Leccos by mohla vyřešit - tedy zmírnit nezaměstnanost - další vlastnost nabídky práce, její *mobilita*, migrace pracovní síly. Tradiuje se sice, že náš občan není příliš ochotný se stěhovat za prací, asi na tom něco je, ale existují i jiné příčiny jeho nedostatečné mobility. Mezi nimi - vedle zpravidla vzpomínaných, tj. legislativních podmínek trhu práce, které mohou tvořit brzdu mobilitě - je to problematika bydlení, jak se v uplynulých letech u nás vyvinula. Mobilita totiž mj. předpokládá, že je snadné opustit původní bydlení a stejně tak snadno lze získat nové jinde. Ale to právě není pravda; dosavadní *bytová politika* významně omezuje mobilitu pracovní síly.

Stále více domácností je totiž vázáno na bydlení, které je zatíženo hypotékou a daní z nemovitosti, a jeho případný prodej i rostoucí daní z převodu nemovitostí. Nezanedbatelný počet vlastnictví nemovitosti (bytu nebo domu) přitom není výsledkem svobodné volby ale donucení někdy poněkud krátkozrakou privatizací obecního a podnikového bytového fondu. Na druhou stranu existuje málo volných nájemních bytů. A tzv. deregulace nájemného, která byla ve skutečnosti regulací, mobilitu dále ztížila, neboť by bylo nelogické stěhovat se z bytu s regulovaným, tedy uměle nižším nájemným, do bytu s tzv. tržním, tedy uměle vyšším nájemem.²⁰

39

Technický pokrok a výzva politice

Ale z pohledu nezaměstnanosti je tu ještě jiný, dlouhodobý problém, jehož řešení není triviální.²¹ Čas od času zesilují obavy z *limitů obživy* rostoucího počtu obyvatel Země. Taková krize bezprostředně nehrozí, neboť technický pokrok stále posouvá hranici možného, a reálný problém je „pouze“ výrazně regionálně diferencován v globálním, světovém měřítku. Ten samý pokrok ovšem vede - a vracíme se k úvodním řádkům tohoto textu - k růstu produktivity práce, ale tím i k riziku, že vyspělé země (vč. České republiky) se naopak dlouhodobě přibližují *limitům zaměstnanosti* obyvatelstva.

Není to myšlenka nová, silně zaznívala v období mezi válkami a ekonomové již tehdy hledali odpověď. Za všechny jmenujme alespoň J. Schumpetera,²² který spoléhal na inovace a schopnost firem tvořit nová pracovní místa. Dnes bychom asi řekli, že mechanismus vzniku nových míst existuje, i když je trochu jiný, takže limity zaměstnanosti jsou relativní, resp. stále se posouvají:

- Dlouhodobý vývoj posouvá poptávku po pracovní síle mezi *sektory*; v zemědělství už pracuje jen několik procent praceschopného obyvatelstva, podíl zaměstnaných v průmyslu stagnuje a roste podíl lidí pracujících v tzv. terciéru, čili ve službách všeho

20 Srov. Kupka, V.: Bydlení a jeho specifický trh, www.czso.cz , 2008

21 Na tomto místě je problém pouze naznačen, připomenut; jinak jde o téma pro samostatný výzkum.

22 Schumpeter, J.. (1942) Capitalism, socialism and democracy. New York: Harper Brothers

druhu. Podmnožinou tohoto trendu je pak politicky motivovaný, „umělý“ růst podílu veřejného sektoru event. Dokonce veřejné správy a jím vynucený růst míry přerozdělování.²³ Z regionálního hlediska (myšleno v rámci globalizace), tedy v Evropě, a v kratší perspektivě, je řešením i užitečný a zdá se již objevený „krok zpět“ ke hmotné výrobě – *reindustrializace*.²⁴

- Jiný způsob vyrovnání s limity zaměstnanosti nabízí jev rovněž v praxi známý; faktické zkracování *životnosti výrobků*, a tudíž rostoucí podíl obnovy na celkové produkci. Ten má sice jiné příčiny, ale dovoluje růst částečně spojený s vyšší zaměstnaností. Zároveň však znamená faktické plýtvání omezenými zdroji, aniž by rostl blahobyť, čili v tomto smyslu „kola se točí ale naprázdno“. Samozřejmě, že lze zároveň uvést řadu argumentů, které takovou interpretaci relativizují, ale nemohou ji vyvrátit.
- Konečně třetí možnou cestou je zkracování *pracovní doby*, která ovšem taky není bez problémů.²⁵ Zkrácení pracovní doby by znamenalo bezprostřední snížení příjmů a/nebo při nezměněné úrovni mezd okamžité zdražení produkce (což je ve svých důsledcích totéž), a zároveň ztrátu konkurenceschopnosti. Nehledě na to, co s event. rychle rostoucím volným časem..., filosofové by možná odpovíděli. Ale zůstaňme v přítomnosti, neboť i v ní lze něco udělat pro zmírnění důsledků rostoucí produktivity práce na poptávku po pracovní síle. Např. rozšíření resp. usnadnění možnosti *částečných úvazků*, které by vyhovovalo zejm. některým sociálním skupinám v určitých situacích (např. matkám s dětmi apod.). A Česká republika vykazuje v mezinárodním srovnání stále velmi nízký podíl částečných úvazků na celkové zaměstnanosti (kolem 5%).

V každém případě je zřejmé, že snílci odmítající ekonomický růst jako fetiš, přehlížejí jeho nezbytnost nejen z demografického hlediska (růst počtu obyvatel), ale i sociálního (limity zaměstnanosti). A realisté by se měli zamýšlet nad budoucím „*programem mix*“ skutečně aktivní politiky zaměstnanosti, který by postupně a v kombinaci všech tří výše zmíněných možností (z nichž každá jednotlivě má své meze) vyrovnával protichůdné tendence – ve snaze čelit limitům nezaměstnanosti.²⁶

Závěrem

23 Na přelomu tisíciletí se exministři Clintonovy administrativy, R. B. Reichovi, zdálo, že zrychlující se změny v odvětvové, profesní i sociální struktuře, které analyzoval o deset let dříve, je možno interpretovat optimisticky. Viz. Reich, R. B.: V pasti úspěchu, Prostor, 2003.

24 V jistém slova smyslu tu má Česká republika komparativní výhodu, neboť minulá deindustrializace nebyla tak výrazná, takže podíl průmyslu na HDP zůstává relativně vysoký, jeden z nejvyšších v Evropě.

25 Pamětníci si vzpomenou, že poslední oficiální zkracování pracovní doby bylo u nás na programu v sedmdesátých letech, dnes ovšem - v rámci otevřené ekonomiky - by takové zkracování bylo obtížnější.

26 Nejlepší způsob „řešení“ nezaměstnanosti ovšem je měnit metodiku jejího měření tak, aby čísla byla méně hrozná; což není hloupý vtip ale smutná praxe a téma pro diskusi. Tzv. registrovaná míra nezaměstnanosti vyjádřená v metodice platné do roku 2004 činila v tom roce 10,3 %, ale v nové metodice 9,5 %; tzv. obecná míra nezaměstnanosti byla v témže roce 8,3 %. Jakoby to bylo málo, experiment pokračuje v současnosti, kdy v metodice registrované nezaměstnanosti užívané od roku 2004 by míra nezaměstnanosti pro leden 2013 byla 10,1 %, ale nová míra resp. podíl nezaměstnaných na obyvatelstvu ve věku 15 – 64 je 8,0 %.

Standardní přístupy k regionálnímu rozvoji rozlišující jeho faktory, bariery a příležitosti poslouží ke shrnutí příspěvku: Jedním z *faktorů ekonomického růstu* a rozvoje regionů jsou lidské zdroje (jak ošklivý pojem) a jejich struktura. Představují potenciál, který se však musí srovnat s poptávkou po pracovní síle a její strukturou. Právě tato podmínka resp. její nesplnění je zároveň jednou z aktuálních *barier* růstu a regionálního rozvoje, jak bylo v textu uvedeno. Současná krize je však paradoxně i *příležitostí*, neboť nutí k zamyšlení, nakolik dosavadní přístupy k zabezpečení zaměstnanosti jsou správné, nakolik jsou některé souvislosti opomíjeny, neboť jsou mj. opomíjeny externality *rezortních politik*.²⁷

V krátkém příspěvku bylo vzpomenu

- tradiční chápání tzv. aktivní politiky zaměstnanosti a podpory nových pracovních míst, které má své meze, za nimiž náklady převyšují efekty;
- současná důchodová reforma, která ve snaze řešit jeden naléhavý sociální problém (stárnutí populace) jiný prohlubuje (nezaměstnanost);
- dosavadní školská politika vyvíjející se poněkud autonomně a málo citlivě ke změnám ve struktuře poptávky po pracovní síle a
- minulá bytová politika, která při sledování svých autonomních cílů dnes stěžuje migraci obyvatelstva za prací.

Ukazuje se, že zmíněné aktivity a řada jiných mají vedlejší negativní efekty - na nezaměstnanost. I proto máme tuto nezaměstnanost relativně vysokou s nezanedbatelnými regionálními rozdíly. V textu zmíněný „program mix“ není pouhým laciným slovním spojením, ale nanejvýš aktuálně vyjadřuje požadavek na formování politiky, kdy nelze jednotlivé cíle řadit vedle sebe bez důkladného promýšlení jejich vzájemných souvislostí.

Literatura

- [1] KLAUS, V. (2009) Tři roky po měnové krizi. In: Kde začíná zítřek. Praha: Knižní klub
- [2] ZEMAN, M. (2005) Jak jsem se mýlil v politice. Praha: Ottovo nakl.
- [3] SCHUMPETER, J. (1942) Capitalism, socialism and democracy. New YORK: Harper Brothers
- [4] REICH, R. B. (2003) V pasti úspěchu. Praha: Prostor
- [5] KUPKA, V. (2007) Trh práce a nezaměstnanost. www.czsuo.cz
- [6] KUPKA, V. (2008) Bydlení a jeho trh. www.czso.cz
- [7] KUPKA, V. (2010) Vzdělání jako investice do lidského kapitálu. Statistika č. 3,
- [8] KUPKA, V. (2011) Zamyšlení nad novými tématy. In: Nová témata v řešení socioekonomického rozvoje regionů. Sborník z konference. VŠRR

27 Ať už výhrady k nedávné amnestii jsou jakkoliv motivované či jsou neodůvodněné, ekonom by mohl připomenout, že jejím vedlejším efektem je i několik tisíc nezaměstnaných navíc, možná méně, protože statistika všechny nezachytí.

ROZVOJ HO-CHI-MINH CITY JAKO KLÍČOVÉHO MĚSTA JIHOVÝCHODNÍ ASIE

DEVELOPMENT OF HO CHI MINH CITY AS A KEY CITY FOR SOUTHEAST ASIA

Michael Pondělíček

Vysoká škola regionálního rozvoje Praha
Žalanského 68/54, Praha
Česká republika
mpondelicek@gmail.com

Klíčová slova:

rozvoj v jihovýchodní Asii, jižní Vietnam, delta Mekongu, nové rozvojové plány a aktivity, rozvoj centrálních i vnitřních částí, dopravní obtíže, rozvoj osídlení, expanze města.

Keywords:

development in Southeast Asia, south Vietnam, Mekong Delta, new development planes and activities, development of central and core areas of the city, transportation inconveniences, populating development, city expansion.

Anotace:

Článek se zabývá překážkami a limity rozvoje města Saigonu, dnes Ho Chi Minh City, na pozadí jeho historického rozvoje a také s přihlédnutím k jeho ambicím stát se centrem regionu. Autor na základě dostupných informací o dopravě, vodě a obyvatelstvu usuzuje, že bez politického a dalšího hospodářského uvolnění a přílivu investic město na rozvoj v současnosti nemá šanci a není ani připraveno na resilienci v souvislosti s nadcházející klimatickou změnou.

Annotation:

The article is written by author which more times visited the Ho Chi Minh City. The article is concentrated on city functioning limits and development limits too from the point of view that the city has ambition to be a new regional center as an Asian economy tiger. Due to the review of historical development of the city, transportation, water and inhabitants, the author describes the difficulties in its accessibility from the political reasons. Conclusion is that the city in contemporary situation – without political opening has only small chance for future development and resilience (which is necessary due to recent climatic change).

Rozvoj-Chi-Minh City jako klíčového města jihovýchodní asie

Poloha Ho Chi Minhova města (dříve Saigonu) jako regionálního centra obchodu a rozvoje – město se nachází v jižní části jihovýchodní Asie, na území bývalé francouzské kolonie Francouzské Indočíny (ještě dříve Kočínčíny).

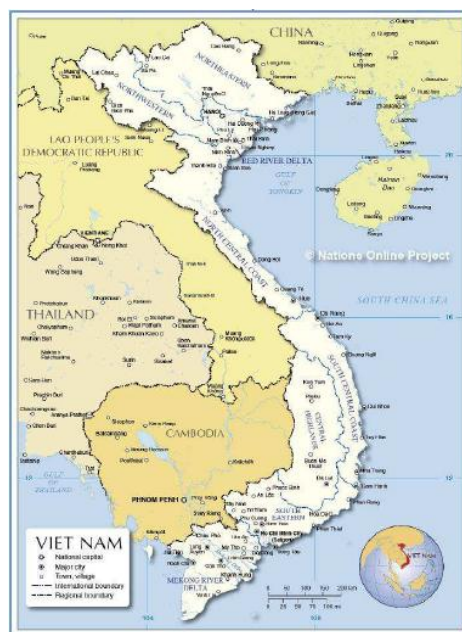
Intenzivně se rozpínající město s ambicemi stát se dalším centrem mezinárodního i lokálního obchodu, služeb a zejména produkce se nachází na sever od jednoho z ramen delty asijského

veletoku Mekong, při řece Saigon (severní přítok Mekongu) a jejích svodných kanálech. Vlivem pravidelných nánosů úrodné půdy – naplavenin řekou a také vlivem velmi teplého klimatu (tropické klima jen cca 10o severní šířky od rovníku), kdy teploty neklesají prakticky pod 25oC a teplé suché počasí střídají monzunové deště.

Oblast je díky své poloze v deltě Mekongu velmi úrodná a tak zázemí města má cca 18 milionů obyvatel a je schopno na ostrovech Mekongu i jinde produkovat několikrát do roka úrodu ovoce (popsána je až třikrát za sebou sklizeň rýže), zeleniny a zejména rýže, která je tradičním hlavním vývozním artiklem regionu. Zázemí města je tedy schopno zásobovat městské obyvatelstvo, které podle oficiální statistiky tvoří cca 7,75 milionu obyvatel, ale veřejným tajemstvím je existence dalších několika milionů lidí žijících v Saigonu na ulicích, ve slumech a v těsném okolí města bez registrace. Často jsou to obyvatelé centrální nebo bohatších částí města, kteří byli zbaveni majetku a posláni na převýchovu do pracovních táborů v deltě Mekongu po roce 1975, kdy bylo 30. dubna město dobyto severovietnamskou komunistickou armádou a obsazeno. [5]

Město vzniklo z původního relativně malého a Vietnamci ovládaného přístavu na Khmerském území ve 14tém století (pro Khmerskou Angkorskou říši byla delta Mekongu klíčovým územím pro rozvoj obchodu a zásobování říše, ale posléze ji obsadili Vietnamci) a vyvinulo se do značných rozměrů v období druhé světové války a pod vlivem koloniální francouzské nadvlády, která přinesla železniční spojení do Indočíny [5], rozšíření a zajištění přístavu a také výstavbu hlavních úředních budov města (místodržitelský palác, policejní centrum, letiště, nádraží, centrální pošta, katedrála Notre Dam du Saigon, přístavní úřad, nová tržnice Ben Than a další).

Obrázek 1: Mapa Vietnamu

Zdroj: [5]

Město vzhledem k poloze na jihu Vietnamu má strategickou geograficky vynikající polohu uvnitř regionu (viz obrázek 1, který ukazuje pozici města v rovníkové části JV Asie), kde je přístav chráněn ostrovy a tokem Mekongu v deltě, dále pak je značnou výhodou i velmi jednoduchá dostupnost lodní dopravy na Filipíny, do Singapur, Malajsie a na Borneo. Toto umístění města v minulosti za francouzské nadvlády i za japonské okupace způsobilo, že

město bylo přirozeným centrem kontinentální jihovýchodní Asie, mimo jiné i pro svou dostupnost a infrastrukturu. Město má několik limitů a ty jsou hlavně způsobeny vlivem podnebí – jde o možnost častých monzunových přivalových dešťů, které mohou doslova zaplavit město na několik hodin omezit dopravu a všechny činnosti, případně může jít až o cyklón v období dešťů. Dalším limitem města je značné kolísání hladiny v období dne a noci, neboť rozdíl mezi přílivem a odlivem je zde i několik metrů výšky, což znemožňuje činnost lodní dopravy. Samozřejmě mosty přes říční ramena Mekongu a také řeky Saigon se dostavují teprve v několika posledních letech a tak se postupně a pomalu zvyšuje dopravní dostupnost města.

Největší slabinu rozvoje města do budoucna tak tvoří prakticky vždy komunistickou správou podceňená a podvyvinutá infrastruktura rozvoje města, zejména kvalitní kapacitní silnice, mostky, přivozy a samozřejmě i vedení energetických sítí, které jsou převážně nadzemní a v zoufalém stavu.

Pozici města jako potenciálního centra v Jihovýchodní Asii dostatečně demonstruje následující tabulka:

Tabulka 1: *Pozici města jako potenciálního centra v Jihovýchodní Asii*

Číslo	Název města	Země	Počet obyv. města (mil.)	Počet ob. + okolí (mil.)	Poznámka
1	Singapore	Singapore	5,36	6,56	Omezení hranic
2	Bangkok	Thajsko	8,25	14,5	
3	HCMC (Saigon)	Vietnam	7,75 (cca 12)	17,5 (cca 19)	Závorka – odhad skutečnosti
4	Manila	Filipíny	1,65	11,8	Širší region

Zdroj: vlastní zpracování z dat[4]

Geneze města do stávající podoby nebyla jednoduchá, jak je patrné z předchozího textu. Rozrůstání Saigonu jako metropole bylo záměrně excentrické a mělo způsobit destabilizaci původní císařské moci z města Hué a také královské moci Khmerské z Phnom Penhu, nemluvě o moci Laoských králů z Luang Prabangu. Správní síla i obchodní záležitosti se tak koncentrovaly jednoznačně na jih, tedy do Saigonu a moc místních formálních vládců tak byla oslabena. [5]

Japonci pochopili příležitost Saigonu zejména v podobě obchodního přístavu a tak skladovací prostory plynule vytvářeli, mimo jiné proto, že přístav byl mimo dosah jakýchkoliv spojeneckých letadel s bombardovacími možnostmi a byl ideální pro náročné velkozásobování Japonska produkty z jižní Asie[5].

Saigon se stal poslední baštou svobody v území Indočíny do konce dubna 1975, kdy bylo město dobyto tankovými vojsky severního Vietnamu. V této době nejsou doposud z logických důvodů zkoumány pohyby obyvatel do a z města, ale podle některých pozorovatelů šlo nejprve o postupný nárůst obyvatel Saigonu od roku 1939 z 0,5 mil. obyvatel na cca 1mil. v roce 1950, pak postupně až na 10 mil v roce 1975 a pak po následném vystěhování a pauperizaci města o pokles na 6 mil. obyvatel v roce 1978(!). Je odhadováno, že bylo vystěhováno, perzekuováno, popraveno a odvečeno do táborů v deltě Mekongu cca 3,5 mil.

obyvatel města a okolí. Dalších až 1 milion obyvatel Saigonu a okolí různými způsoby emigroval do okolních zemí zejména na Filipíny a do Thajska nebo Malajsie po moři.

Město bylo na počest dobytí přejmenováno po zemřelém vůdci revoluce na Ho Chi Minhovo město (Ho Chi Minh City, zkratkou HCMC jak jej znají Vietnamci), Saigon zůstal jako název centrální čtvrti města a také řeky. [5]

Uvedená demografická katastrofa, která omezila rozvoj města při přechodu na plánované hospodaření a připravila prostředí města o inteligenci a podnikatele (ti byli postiženi persekucí komunistů nejvíce). Dovezená socialistická kamarila „soudruhů“ ze severního Vietnamu nebyla schopná ztrátu mozků žádným způsobem nahradit a město utrpělo zejména pro komunistické země typickým „zastaráním“ a obecnou nedostatečností infrastruktury.

V roce 1998 došlo ve Vietnamu k uvolnění hospodářské politiky nikoliv však politického systému (křesťané, pravicově orientovaní a svobodomyšlní jsou prakticky persekuováni dodnes a dochází i k sebeupálení protestujících v centru), které ovšem vytvořilo bohatší třídu občanů a mírně zvýšilo nezávislost, z táborů v Deltě se také vraceli postupně odvlечení obyvatelé, kteří ve městě posílili podnikání a i pouliční život. Město se začalo rozrůstat významně i do šíře a to zejména přes své tradiční limity tedy kanály a močály v deltě řek (viz obrázek 4, na kterém jsou patrná nová stavební místa a sklady v ohybech a podle řeky Saigon). [4]

Obrázek 5: Bitexco Tower v centru HCMC

Zdroj: vlastní foto

Od roku 2003 je uvolněn ekonomický rozvoj města naplno a do provincie (pouze ve správě Saigonu alias HCMC) vstoupil zahraniční kapitál, který začala nová socialistická třída prominentů využívat po svém, zejména k opravě vybraných částí infrastruktury a zpřístupnění dalších rozvojových ploch v okolí města, kde je možno investovat. Saigon se znovu stává s množstvím mladých a relativně vzdělaných osob hlavním přístavem JV Asie s vysokým potenciálem rozvoje a snahou stát se tygrem regionu [3].

Současná finanční krize v rozvinutých zemích, která znamenala mimo jiné přesun řady výroby z Evropy do Asie a tak i do Vietnamu, kde krize zatím není, tak paradoxně rozvoj města, jako centra zámořského obchodu, významně posílila.

V posledních letech vyrostla řada multifunkčních komerčních a obchodních center i ubytovacích kapacit vyšších kategorií v centru města jako například Parkson (2005-2009), Saigon Paragon (2009), Nowzone (2009), Kumho Asiana Plaza (2010), Vincom centre (2010) a zejména výrazná věž v centru města Bitexco Financial Tower (2010) a další vznikají paralelně místo menších domů na samém okraji centra, ale v půdorysu původního města (*na obrázku 5 je již zmíněná Bitexco Tower a také nově vznikající výstavba dalšího mrakodrapu přímo vedle ní v centru*) [5].

Jaké jsou tedy dnes skutečné limity a omezení rozvoje HCMC:

- Doprava

(tématu bude ještě dále věnován odstavec), propustnost silnic a bulvárů města nedovoluje dostatečný průjezd ani dnes kdy převažuje doprava osobními skútry a to i ve více lidech, dopravní kongesce vpodvečer (večerní špička) a v poledne (polední siesta) jsou zcela neprostupné a stále se prodlužují a zesilují. Zahuštění dopravy je takové, že běžná hromadná doprava pozbývá smyslu a je neúčelná. Neexistuje mimoúrovňová doprava jako metro nebo visutá dráha první traťová linka je připravována až na 2017! [5] Město je tedy v denní době třetinu času neprostupné! Nejsou k dispozici dostatečné obchvaty nebo průtahy městem!

- Sítě a elektrická síť

je vedená živelně kabely, většinou nad povrchem a změť drátů dominuje všem plochám kromě úplného centra města v okolí radnice a mrakodrapů. Sítě jsou zastaralé a to jak kabelové telefonní, tak elektrické, neexistují rozumné kolektory a nejsou k dispozici ani větší automatické centrály a převodníky, jde o živelně vzniklou strukturu z původní neuralgických bodů systému.

- Obyvatelstvo

nárůst obyvatelstva je ve městě enormní a z politických důvodů je registrováno jen $\frac{3}{4}$ skutečných obyvatel města, ostatní žijí na úkor města bez infrastruktury ve slumech na dvorech a ulicích a živí se službami ze dne na den, zvýšená hustota obyvatel v centru s sebou nese i negativní jevy zejména v oblasti nedostatku stravy a obecné hygieny bydlení (bude rozebráno dále). Navíc stoupá tlak na využití pozemků v centru města na obchodní stavby (jsou restrikce na obytné stavby) a tak se ve zbytku obytných struktur a volných ploch obyvatelstvo stále zahušťuje, protože se nechce vzdálit od zdrojů příjmů a jde o město spíše monocentrické! Propojení s okolními břehy řek a kanálů a částmi města jsou nedostatečná a často vzdálená, případně v rozhodujících chvílích ucpaná.

- Problém s vodou

ve všech směrech, při zvyšující se síle monzunů a přílivu je voda vháněna do města a kanalizace je nedostačující i na normální provoz města. Město nemá odpovídající systém čištění odpadních vod a stávající síť trubek často na odvod odpadních vod večer nestačí, v monzunovém období nestačí již ani dešťová kanalizace a město se plní směsí odpadní a

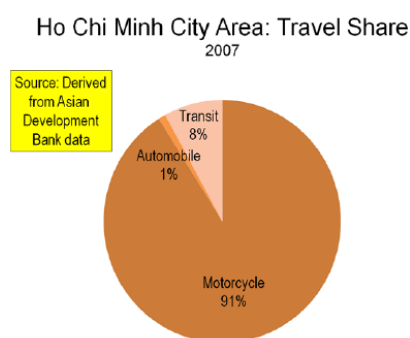
dešťové vody. Podobný problém např. při stavbě podzemních sítí a také mostů a další infrastruktury způsobuje příliv a odliv kde je rozdíl 6 a více metrů.[2]

Kromě těchto hlavních problémů má v současnosti město řadu podružných a odvozených a to nelze zatím mluvit ani o reformě politické a správní, která by správu města rozumně upravila a zbavila jej kurately severovietnamských místodržících.

Blíže k hlavním problémům současného HCMC:

- Doprava

Graf 1 Podíl dopravy v HCMC

Zdroj: [2]

Problém lze shrnout, že se klesající prostupností města hromadnou dopravou stoupá doprava osobní a ta povýšila od kol ke skútrům a nyní i ke klimatizovaným automobilům, přibýly minibusy, minivany a podobné svižné prostředky dopravy do okrajů města a okolní krajiny, podobně se restrukturalizovala i doprava nákladní, kde jsou preferovány malé a rychlé dopravní prostředky které se dopravními kongescemi doslova prosmeknou. Modernizují se autobusy (zatím bez klimatizace), ale přibývají tzv. big taxi pro bohaté a cizince, kde je televize a klimatizace! Prostor pro automobily však ve městě není a není možno využít žádnou mimoúrovňovou dopravu např. tramvaj, nebo lodní dopravu, která by byla dopravním spasením pro místní i návštěvníky města (*Viz graf 1, který popisuje rozvrstvení dopravy ve městě*). Městská správa dokonce změny v dopravě v centru města ani neplánuje! [1]

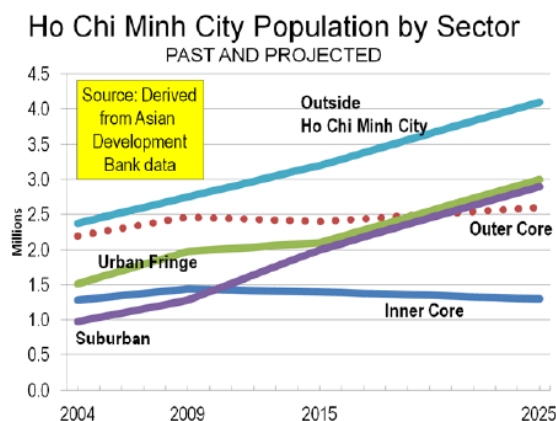
- Obyvatelstvo

Městská rada v rámci opatření a restrikcí naplánovala pro obyvatelstvo do roku 2025 ve svých plánech významné snížení density obyvatel, ovšem není nijak objasněno, jak k němu má dojít. Podpora růstu tzv. vnějšího okruhu města nezajistí lidem ve službách v centru dostupnost zaměstnání a odpovídající dopravu a výdělky.

Stejně tak podpora suburbánní výstavby, která je atraktivní zejména pro cizince je pro místní obyvatele centra vlastně nezajímavá cenově i z hlediska vzdálenosti od pracovního místa. Restrikce má být podle plánu nastavena tak, aby výstavba bez omezení byla jen ve vnějších a přilehlých částech města, kde ovšem služby koncentrovány nejsou. Postupně dochází sice k renovaci a oživení domků podle některých kanálů a částí řeky, kde vznikají tzv. atraktivní Riverside houses (Residencies), ale ani tam se nebudou místní dobrovolně stěhovat.

Plánovaný nárůst obyvatel ovšem při této restrikci je o 2,5 mil. obyv. tedy na oficiálních 10,2 mil. obyv., ale toto číslo počtu obyvatel města HCMC je již dnes pravděpodobně překročeno, alespoň podle geografů a stavu města. [1]

Graf 2: Rozložení obyvatel HCMC dle sektorů

Zdroj: [2]

Závěr - jaká jsou východiska pro město z evropského pohledu:

- Město musí jednoznačně podpořit a vybudovat odpovídající dopravní strukturu (vybudování mimoúrovňové dráhy v centru a do centra podobně jako v Bangkoku a průtahu centrem), podpořit alternativní dopravu (rychlou osobní lodní po kanálech), vazby na okolí (mosty, kanály, trati), průtahy městem a infrastrukturu (kolektory, kabelové tunely, automatické centrály, trať, atp.) uvnitř i vně města.
- Bez dalšího uvolnění režimu (míněno politického) a přílivu zahraničních investic a zejména know-how není myslitelná konkurence ostatním centrům, zejména Bangkoku anebo Singapuru.
- Politickým uvolněním by bylo možno získat důležité investice Asijské banky pro rozvoj do podpory rozvoje klíčové infrastruktury města a to zejména do dopravy.
- Změnou způsobu administrativy (jiné členění částí a správy města) a začleněním města do struktury jihu Vietnamu by se zvýšila jeho prestiž a schopnost rozvíjet vlastní financování investiční výstavby ve městě z výběru a výnosu daní, navíc by se rozšířila struktura zásobování a uvolnil pohyb obyvatel (v současnosti v regionu i ve světě drží primát ve výhodnosti a jednoduchosti financování konkurenční Singapur, což je velký vzor).
- Za stávajícího stavu nelze socialistickým plánováním z centra na severu státu docílit rozumného rozvoje vnitřního i vnějšího perimetru města a gradace jeho bohatství s ohledem na kulturní i sociální vazby – uvolnění poměrů je aktuální nutností pro rozvoj města a okolí, včetně dopravy a struktury obyvatel.
- Město nepracuje na adaptabilitě a nezaznamenalo příchod klimatické změny, která bude mít projevy zejména v zásobování vodou a splavnosti místních řek a kanálů, nejsou tedy nastoleny ani základy City resilience.

Jako závěrečné slovo lze konstatovat, že HCMC má obrovský rozvojový potenciál v jihovýchodní Asii zvýšený tradičním napojením na Evropu a USA, který ovšem bez změn systému správy a režimu pobytu obyvatel, přílivu know-how a s nimi spojených investic

nemůže být využit. Mimo jiné i socialistická politika je důvodem toho, že rozhodující investoři zůstávají nadále čekat přede dveřmi města na změny!

Literatura:

- [1] COX Wendell. *The Evolving Urban Form: Ho Chi Minh City (Saigon)*, New Geography 2013, [online] [cit. 2013-04-07] Dostupné na www: <http://www.newgeography.com/content/002738-theevolving-urban-form-ho-chi-minh-city-saigon>
- [2] *Mekong Environmental Symposium 2013*, Abstract Volume (sborník abstraktů konference publikovaný před konferencí), [online] Ho Chi Minh City, Vietnam , 5th – 7th of March 2013, [cit. 2013-02-22] Dostupné na www: <http://www.mekong-environmental-symposium-2013.org/frontend/index.php#.UWvhQaKBqFw> [3] POWELL Kenneth, *City Transformed*, Laurence King Publishing, London 2000, str. 92 – 97
- [3] Statistical Office in Ho Chi Minh [online] 2013[cit. 2013-02-22] Dostupné na www: <http://www.pso.hochiminhcity.gov.vn/web/guest/home>
- [4] *Ho Chi Minh City* [online] : Wikipedia - The Free Encyclopedia 2013 [cit. 2013-02-22] Dostupné na www: http://en.wikipedia.org/wiki/Ho_Chi_Minh_City

SYSTÉM REGIONÁLNÍHO ROZVOJE A PROSTOROVÉHO PLÁNOVÁNÍ V RAKOUSKU

SYSTEM OF REGIONAL DEVELOPMENT AND SPATIAL PLANNING IN AUSTRIA

Vladimíra Šilhánková

Vysoká škola regionálního rozvoje Praha
Žalanského 68/54, Praha, Česká republika
vladimira.silhankova@gmail.com

Klíčová slova:

Regionální rozvoj, prostorové plánování, územní plánování, Rakousko

Key words:

Regional development, spatial planning, urban planning, Austria

Abstrakt:

Článek předkládá podrobnou deskriptivní analýzu systému prostorového (územního) plánování v Rakousku, tedy v zemi, s níž i naše územní plánování má své společné kořeny, ale jejichž vývoj se v posledním období oddělil. Článek sleduje, jak se v Rakousku plánovací systém propojil s nástroji regionálního rozvoje. Závěr článku přináší srovnání a inspiraci, jaké výhody či nevýhody liberální a decentralizovaný rakouský systém skýtá ve srovnání s výrazně centralizovaným systémem v České republice.

51

Abstract:

The paper brings detailed descriptive analysis of spatial (urban) planning system in Austria. Austrian and Czech planning systems have the same roots, but during the time those systems were divided. The paper observes how Austrians system is connected with the regional development tools. The paper's conclusion brings an inspiration and also a comparison between advantages and disadvantages of liberal and decentralized Austrian system and deeply centralized system in the Czech Republic.

Úvod

Přestože se to ne příliš zmiňuje, je třeba konstatovat, že počátky prostorového (územního) plánování v Rakousku a v České republice mají totožné kořeny ještě v dobách Rakousko-uherské monarchie. Prostorové (územní) plánování také po poměrně dlouhou dobu bylo jediným nástrojem prostorového resp. regionálního plánování a regionálního rozvoje všeobecně. Cílem článku proto je analyzovat, jak a kam se systém prostorového plánování vyvinul v Rakousku ve srovnání se stavem v České republice, jak se propojil s nástroji regionálního rozvoje a jaké výhody či nevýhody rakouský systém skýtá.

Z metodologického hlediska je článek založen na analýze plánovacích nástrojů, jejich verbální deskripci a komparaci.

1. Systém veřejné správy v Rakousku s ohledem na regionální rozvoj a prostorové plánování

Rakouské uspořádání veřejné správy má 3 samosprávné úrovně a 4 úrovně státoprávní. Jsou jimi:

- Federální úroveň;
- 9 spolkových zemí (Länder);
- 99 okresů (Bezirke) a
- cca 2.400 obcí (Gemeinden).

Na úrovni okresů neexistuje volený orgán, ale jedná se pouze o administrativní jednotky – úřady vedené státem jmenovaným „přednostou okresního úřadu“ (Bezirkshauptmann).

Systém podpory a implementace regionálního rozvoje v Rakousku je velmi úzce navázán nejen na obecnou organizaci veřejné správy v této zemi, ale na rozdíl např. od situace v České republice je zde regionální rozvoj chápán jako součást nebo lépe řečeno podmnožina prostorového (územního) plánování (Raumordnungplannung). Stejně tak jsou místním „stavebním“ zákonem řízeny i další obory, jako je turismus, rozvoj zemědělských oblastí, infrastruktura, veřejné sektorové politiky či regenerace měst a péče o památky.

2. Systém prostorového (územního) plánování v Rakousku

Územní nebo lépe prostorové plánování (Raumordnungplannung) je proto tříúrovňové, a to na úrovni státu, zemí a obcí. Pravomoci jednotlivých úrovní jsou jasně vymezeny a poměrně striktně odděleny. V oblasti územního plánování je nejsilnější obecní úroveň, naopak role federální vlády je pouze koordinační a víceméně okrajová. Hierarchická struktura je slabá a mezisektorová spolupráce funguje víceméně na principu dobrovolnosti. Celkovou situaci dále komplikuje fakt, že územně-plánovací legislativa je věcí vlád spolkových zemí (nikoli vlády federální) a každá spolková země tak má svoji vlastní územně plánovací legislativu.

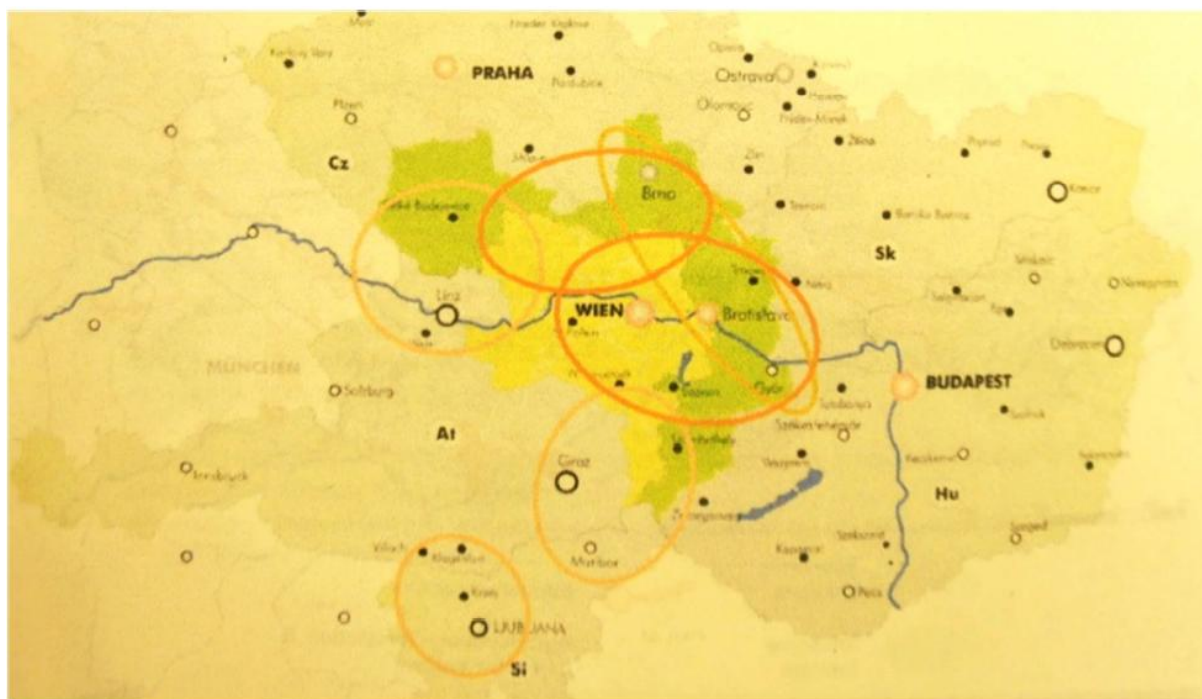
Pokud se podíváme blíže na strukturu územního plánování, pak situace vypadá následovně:

2.1. Federální úroveň

Jak již bylo uvedeno výše federální úroveň je poměrně slabá a federální instituce mají v oblasti územního plánování spíše koordinační než výkonnou pravomoc. Z tohoto důvodu také neexistuje žádné federální ministerstvo pro plánování. Federální úroveň disponuje zejména pravomocemi v oblasti rozpočtu a daní, obrany státu a policie, vysokoškolského vzdělávání, železniční, letecké a vodní dopravy apod., kde vytváří jednotlivé sektorové politiky, které jsou zastřešeny celkovou „národní rozvojovou politikou“, kterou bychom mohli považovat za „náhražku“ federální územní politiky.

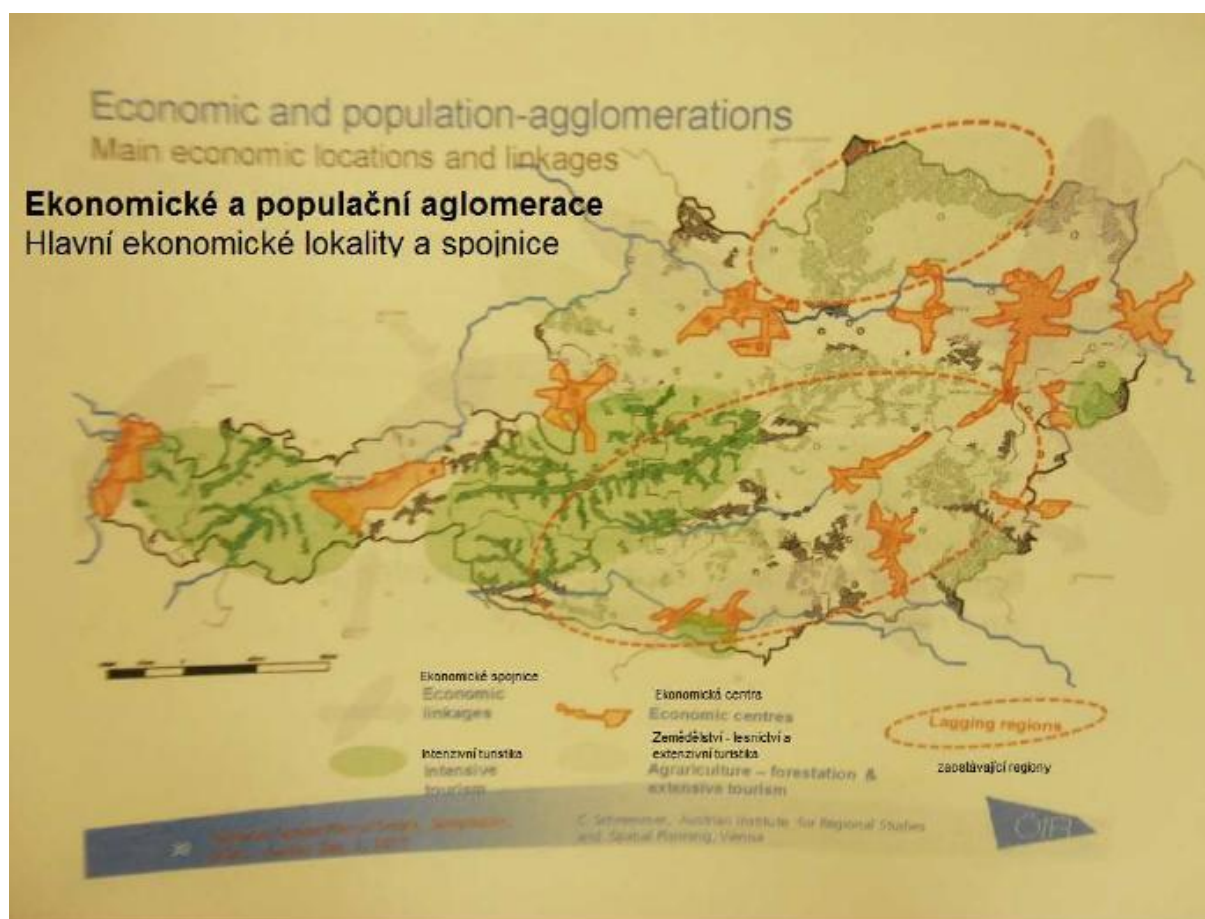
Pro potřeby územního plánování byla zřízena „Rakouská konference pro regionální plánování – OEROK (Österreichische Raumordnungskonferenz), která vypracovává Rakouský koncept prostorového rozvoje - ÖRK (Österreichische Raumordnungskonzept), který má desetiletou platnost ('81, '91, '01, '11). ÖRK složí víceméně jako „průvodce „ po nejdůležitějších otázkách prostorového plánování v Rakousku, ale přesto vlastně není legislativně vůbec zakotven. ÖRK řeší zejm. problematiku rozvoje osídlení, volných prostorů, regionální ekonomie či sociální a technické infrastruktury.

Obrázek 1: *Rozvojové regiony v nadnárodním kontextu*

Zdroj: ÖROK 2001

Obrázek 2: *Schéma hlavních ekonomických a obytných regionů v Rakousku*

Zdroj: ÖROK 2001

Vedle ÖRK mohou na federální úrovni dále vznikat sektorové rozvojové plány např. v oblasti dopravy a technické infrastruktury nebo v oblasti lesního hospodářství (Lesní rozvojový plán).

2.2. Zemská úroveň

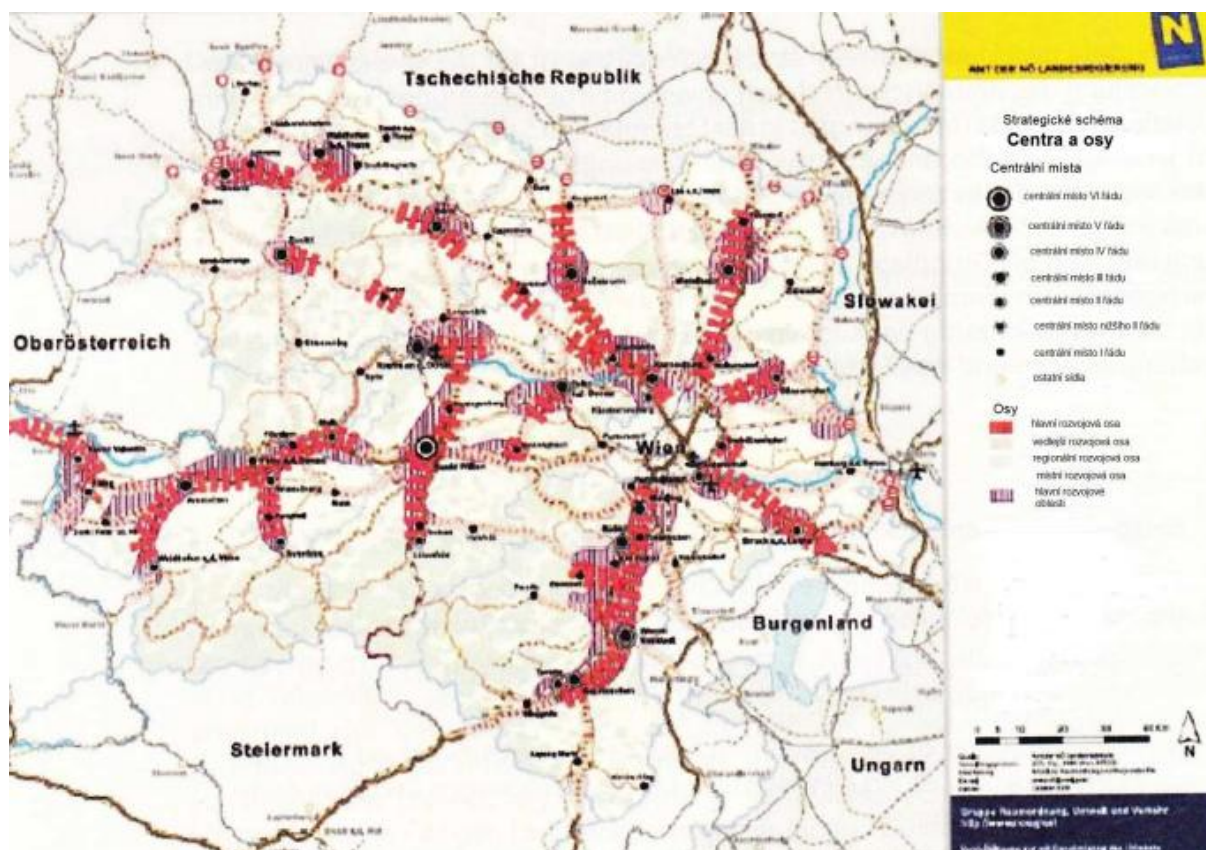
Zemské kompetence spadají zejm. do oblasti energetiky, dopravy, životního prostředí, zdravotnictví, sportu a volnočasových aktivit. Na úrovni spolkových zemí se utváří základní územně-plánovací legislativa, kterou schvaluje Zemský parlament (Landtag). Většina zemských plánovacích zákonů pochází z 50. - 60. let 20. století, ale od té doby všechny prošly řadou změn a modernizací. Za územní plánování na úrovni spolkových zemí jsou odpovědné zemské úřady pro prostorové plánování. Tyto úřady se zabývají zejména otázkami udržitelného rozvoje, kontrolou využívání území a zábory půdy, rozvojem osídlení, ochranou přírodních zdrojů a problematikou urban sprawlu.

Vedle legislativy na zemské úrovni vznikají:

- Zemský rozvojový plán;
- Zemské sektorové plány;
- Regionální rozvojový plán a
- Regionální sektorové plány.

Všechny tyto plány fungují jako „nadmístní“ rámec pro místní prostorové plánování obcí. Země tedy zejména „nadhlížejí“ a asistují místnímu prostorovému plánování.

Obrázek 3: Ukázka zemského sektorového plánu v oblasti hlavních rozvojových os (Dolní Rakousko)

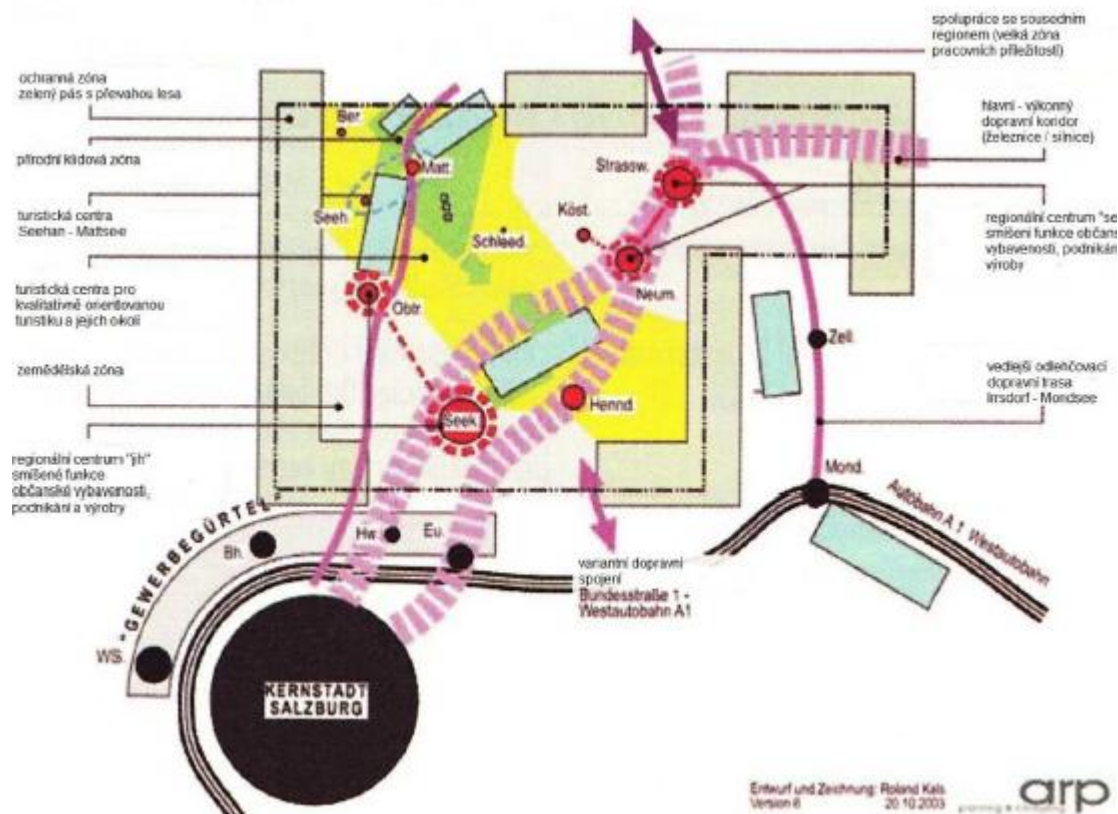

Zdroj: Land Niederösterreich, 2006

2.3. Okresní úroveň

Jak již bylo uvedeno výše okresní (regionální) úroveň (Bezirk) nemá volené představitele. Cílem okresního úřadu proto také není vytvářet vlastní politiku, ale fungovat jako dohlížející a řídicí orgán obcí zejm. v oblasti školství, sociální péče, regulace silniční dopravy a v neposlední řadě právě v oblasti územního plánování. Některá velká města (obvykle 2-3 v jednotlivé spolkové zemi mají obecní i okresní kompetence (Städte mit einigem Status).

Obrázek 4: *Strukturální model pro okres Salzburg*

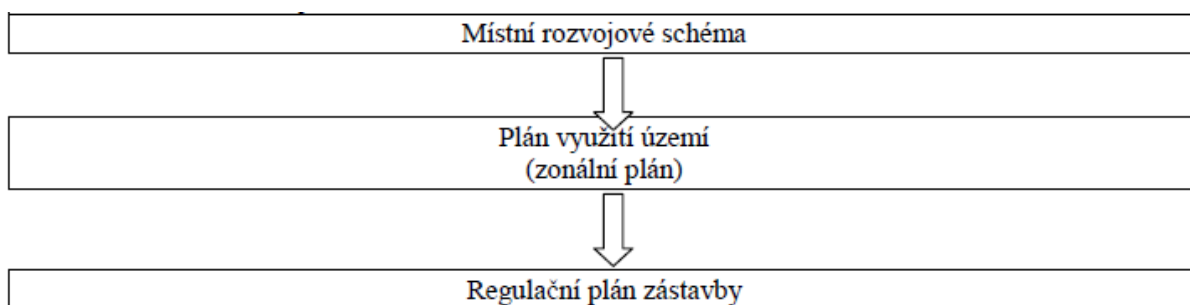

Zdroj: Land Salzburg 2004

2.4. Obecní úroveň

Místní územní (prostorové) plánování je autonomní otázkou obcí. Obce jsou nezávislé jednotky se silnou pozicí v oblasti plánování a ekonomického rozvoje. Do jejich pravomoci dále patří sociální služby, zásobování vodou a likvidace odpadů, místní doprava a veřejné služby. Součástí činností obcí je mj. i péče o vzhled obce a jejího okolí, ochrana historických objektů či dopravní plánování. Na úrovni obcí byly přibližně v 60. letech 20. století zřízeny místní úřady prostorového plánování, které jsou odpovědné za přípravu územně-plánovacích dokumentů obcí. Při územním plánování se tyto úřady řídí jen zákonem a dále mají za povinnost zohledňovat jen požadavky nemístního významu, jako jsou železnice, dálnice apod. Územně plánovací dokumenty na úrovni obcí schvaluje obecní zastupitelstvo (Gemeinderat), kterému předsedá starosta (Bürgermeister).

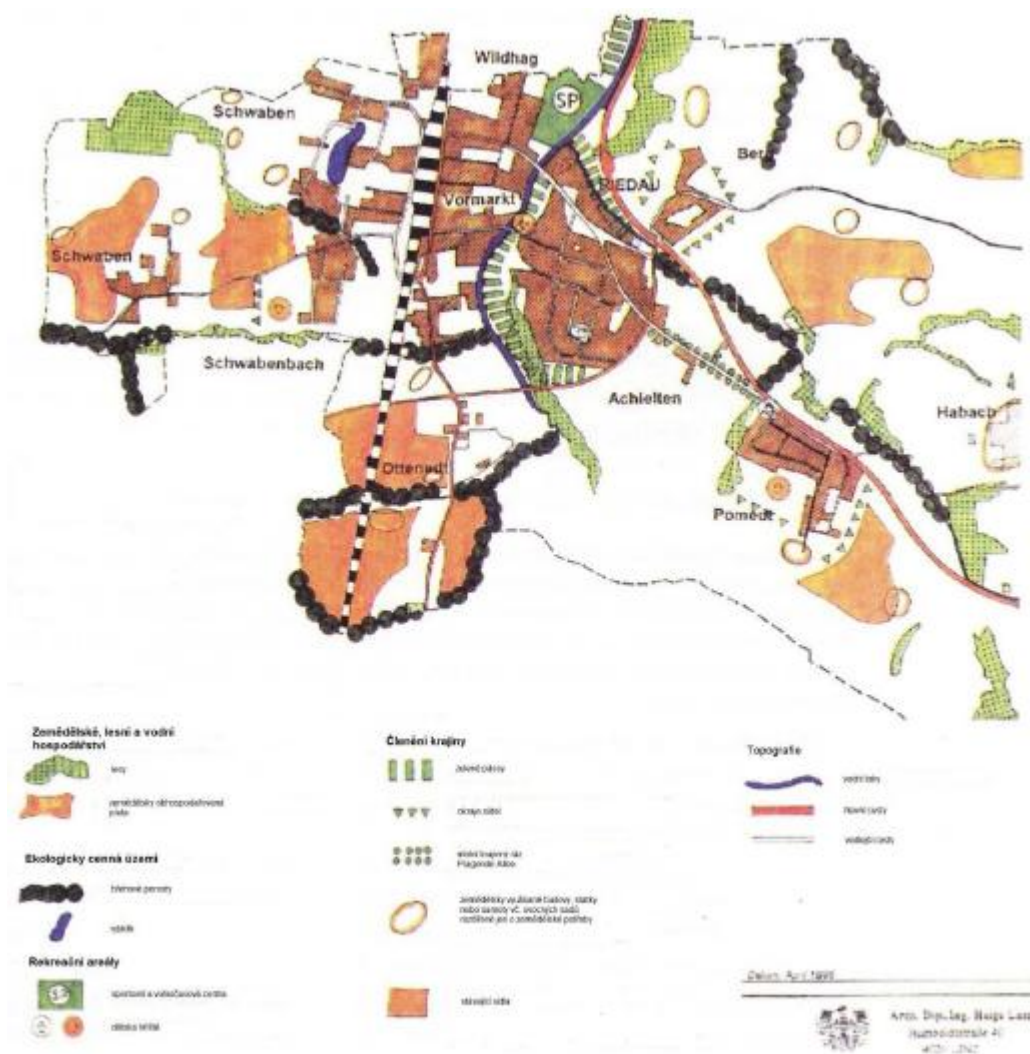
Na obecní úrovni vznikají 3 úrovně dokumentů, a to:

2.4.1. Místní rozvojové schéma (Entwicklungskonzept)

Jedná se v podstatě o přípravnou plánovací fázi předtím, než se začne vytvářet vlastní plán využití území. Liší se místo od místa, ale obecně se jedná o dlouhodobý rozvojový koncept obce, který se obvykle zpracovává jednou za deset let. Místní rozvojové schéma má převážně textovou podobu.

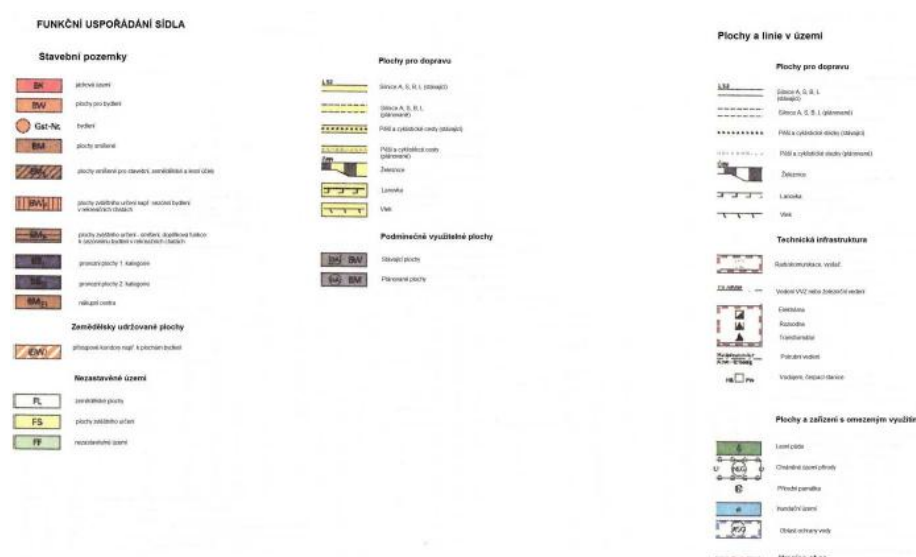
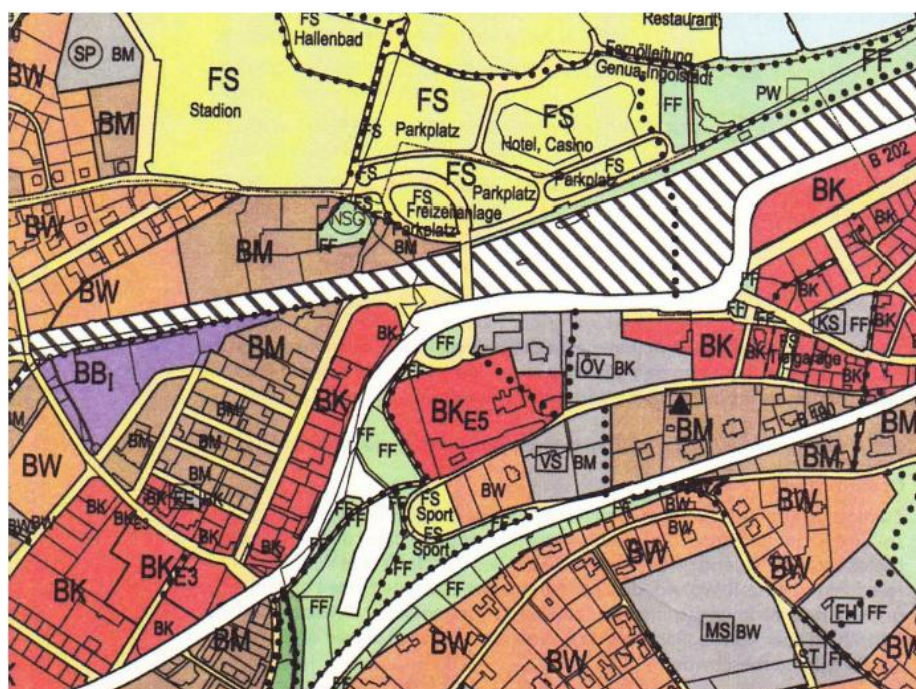
Obrázek 5: Místní rozvojové schéma (Entwicklungskonzept) města Riedau 2006

Zdroj: Stadt Riedau

2.4.2. Plán využití území – zonální plán (Flächenwidmungsplan)

Obrázek 6: Ukázka plánu využití území *Flächenwidmungsplan* města Bregenz

Zdroj: Stadt Bregenz

Plán využití území rozděluje území obce na jednotlivé typy a kategorie dle možností jejich využití. Obvykle se lze setkat s následujícími zónami:

- rezidenční zóna
- zemědělská zóna
- lázeňská zóna
- jádro – centrální/komerční zóna
- centrální zóna venkovské oblasti
- zóna smíšené zástavby
- lehký průmysl / podnikatelská zóna
- průmyslová zóna
- zóna druhého bydlení (rekreační a víkendové domy)
- nákupní zóna (shopping centra)
- speciální zóna (plochy pro armádu, nemocnice apod.)
- logistická zóna a
- plochy územních rezerv pro veřejné účely.

Tento typ plánu ale neobsahuje a ani nesmí obsahovat konkrétní požadavky na prostorové uspořádání

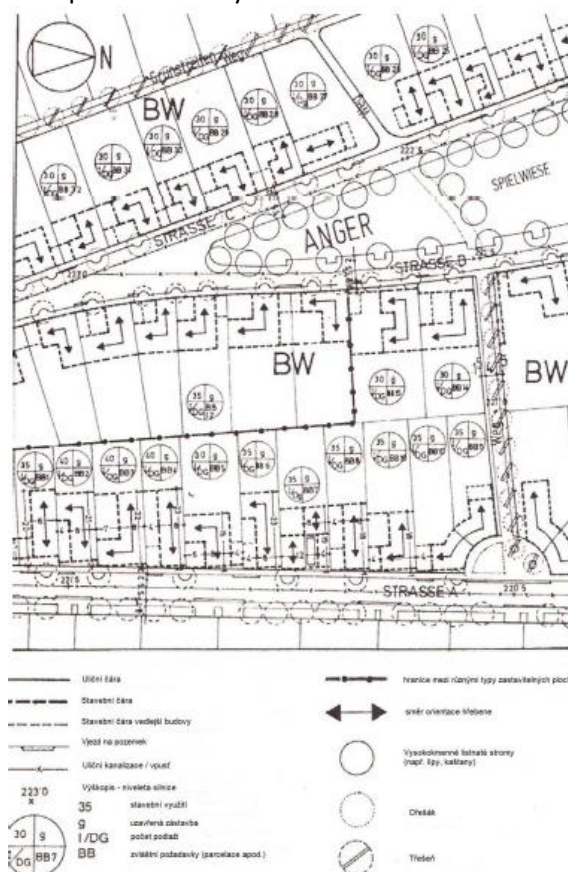
území, od toho slouží regulační plány zástavby.

4.4.3. Regulační plán zástavby (Bebauungsplan)

Regulační plány zástavby se zpracovávají pouze pro vybraná území, kde je potřeba rozpracovat plánovací dokumentaci do prostorových regulativů. Dle požadavků plánu využití území. Plán se zpracovává obvykle v měřítku 1:2.000 anebo menším a je rozpracovaný až do úrovně parcel. Mapová část je doprovázena texty. Podoba regulačních plánů se liší místo od místa, ale všeobecně lze říci, že obsahují zejména:

- upořádání dopravních tras
- stavební čáry
- maximální povolenou hustotu zástavby
- největší povolenou velikost staveb
- minimální velikost stavebních pozemků
- druh budovy
- nejvyšší povolenou výšku zástavby
- plochy zeleně
- technickou infrastrukturu vč. systému nakládání s odpady
- veřejné prostory a zařízení a
- další požadavky na zástavbu dle místní potřeby.

Obrázek 7: Ukázka regulačního plánu zástavby

Zdroj: WEBER, 2009

59

3. Regionální rozvoj na národní (federální) úrovni

I když federální vláda v oblasti prostorového plánování má spíše koordinační než výkonnou pravomoc, bylo jí již v 80. letech 20. století, zřízeno Regionální poradenské středisko (Regionalbeauftragte). Cílem tohoto střediska bylo řešení problémů území, která vyžadují zvláštní podporu, což odpovídá přibližně našim vymezeným specifickým oblastem dle Politiky územního rozvoje nebo tzv. regionům se soustředěnou podporou státu. Konkrétními výstupy činnosti tohoto střediska bylo např. založení průmyslového parku Gmünd – České Velenice, revitalizace místního turismu ve Štýrsku (Voitsberg – Köflach) či založení regionálního inovačního centra ve Wiener Neustadtu.

Obrázek 8: Rakouská část průmyslového parku Gmünd – České Velenice

Zdroj: Access Industrial Park

Další institucí, kterou rakouská federální vláda zřídila a finančně podpořila, byla Rakouská asociace pro vnitřní regionální rozvoj (Österreichische Arbeitsgemeinschaft für eigenständige Regionaletwicklung – ÖAR) zřízená rovněž v 80. letech 20. století. Cílem ÖAR bylo motivovat a podporovat orgány a organizace na regionální úrovni zabývající se přípravou rozvojových projektů, evaluací zkušeností s rozvojovými projekty a dalšími aspekty regionálního rozvoje. Postupně ÖAR vytvořila regionální pobočky v deseti lokalitách – Horní Rakousy, Štýrsko, Korutany, Dolní Rakousy, Burgerland a Vídeň a rozšířila svůj tým na 60 poradců. V současnosti je ÖAR privatizovaná a funguje jako soukromá poradenská a konzultační firma, které zakládá své působení na následujících pěti pilířích:

Rozvoj regionů založený na jejich jedinečnosti. ÖAR umožňuje místním a regionálním rozvojovým aktérům nastavování inovativních myšlenek a jejich zapracovávání do projektů a tím dosáhnout žádoucích změn. Klíčem k úspěchu je vynikající síť – na místní, regionální či nadnárodní úrovni, od mikroregionů až k Evropské unii.

Tvarovací procesy, kdy i spolupráce může vytvářet rozdíly. ÖAR navrhuje a implementuje procesní změny uvnitř organizace i mezi organizacemi.

Poskytování metodologie. ÖAR pracuje s novými koncepty a nástroji v oblasti poradenství, koučingu, networkingu (síťování) a komunikace. Podporuje know-how transfer a výměnu informací mezi teoretickým výzkumem, řídicí praxí a poradenstvím.

Podpora udržitelnosti při spoluvytváření „naší společné budoucnosti“, kdy ÖAR nabízí participativní a na budoucnost orientované řešení pro vyrovnávání sociálních, ekonomických a ekologických problémů.

Přeshraniční spolupráce, uznání kulturních odlišností a jejich důstojné překlenutí. ÖAR podporuje veřejnou správu, nevládní organizace a soukromé podniky v Rakousku, Německu, Švýcarsku, EU, Jižní a východní Evropě, Latinské Americe, Africe a Asii.

60

3.1. Regionální úroveň

Obecně je v Rakousku kladen velký důraz na transfer technologií, což vedlo k založení celé řady regionálních inovačních center (Regionale Innovationszentrum RIZ) např. ve Wiener Neustadtu nebo Center pro transfer technologií (Technologietransferzentrum – TTZ) např. v Leobenu.

Obrázek 9: Regionale Innovationszentrum ve Wiener Neustadtu

Zdroj: RIZ

Dále vzniklo Výzkumné a výukové centrum práce a technologií (Forschungs- und Ausbildungszentrum für Arbeit und Technik – FAZAT) ve Štýrsku.

3.2. Místní úroveň

Na lokální úrovni jsou zejména velkými městy, jako jsou Vídeň nebo Salzburg, podporována další inovativní centra, transferové agentury a místní poradenské služby. Asi největším

takovým projektem je již od 80. let 20. století Vídeňská rozvojová agentura (Wiener Wirtschaftsförderungsfonds WWFF). Agentura investuje do modernizace a zvýšení konkurenceschopnosti firem, financování inovací, iniciování spolupráce, podpory otevírání nových trhů a mezinárodních investorů a společností ve Vídni. Agentura doprovází zakládající se firmy v jejich prvních krocích a realizuje další podporu startup firem v jejich růstu. Dále provádí nabídku nemovitostí a infrastruktury pro podnikání jako jsou kancelářské prostory a nájemní haly, prostory pro inovativní podnikání apod.

Obrázek 10: Mapka lokalit pro rozvoj podnikání ve Vídni – listopad 2012.

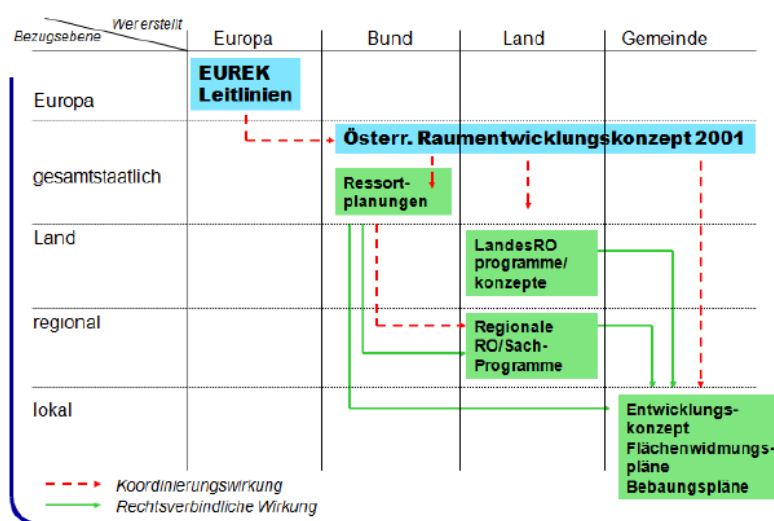
Zdroj: Die Wirtschaftsagentur Wien

Závěr

61

Systém rakouského územního (prostorového) plánování a organizace regionálního rozvoje je poměrně složitý (jak mj. ukazuje i následující schéma), nicméně je v této zemi dobře zažitý a plně funkční.

Obrázek 11: Schéma úrovní a kompetencí územního plánování v Rakousku.

Zdroj: WEBER, 2009

Z pohledu reality v České republice je poměrně neobvyklé, že regionální rozvoj je v Rakousku víceméně podmnnožinou prostorového plánování, které zde má velmi dlouhou tradici. Inspirativní je značná decentralizace plánovacích pravomocí, kdy federální vláda má v podstatě pouze inspirativní roli a spolupráce na této úrovni je založena víceméně na dobrovolnosti. Z pohledu legislativy i praxe v České republice může být až zarážející, že federální úroveň nemá koordinační a metodologickou roli tak, jak je tomu u nás. Regionální plánování se tak může jevit jako roztržštěné a nepřehledné, neboť jeho legislativní základy jsou položeny až na úrovni jednotlivých spolkových zemí (v našem kontextu by tuto rovinu představovaly zřejmě kraje). Individuální přístup jednotlivých zemí ke zpracování dokumentů na druhou stranu vytváří prostor pro větší sepětí dokumentů s realitou té které obce či města. Podřízení regionálního rozvoje a jeho akcí a aktivit prostorovému plánu pak vede k větší prostorové koordinaci těchto činností a většímu uplatnění plánovacích zásad v praxi. Pro Českou republiku je jistě inspirativní míra decentralizace a individuálního přístupu v oblasti plánování a regionálního rozvoje, která ovšem vyžaduje značnou vážnost těchto procesů u aktérů regionálního rozvoje a vymahatelnost nastavených pravidel a principů orgány veřejné správy.

Zdroje:

- [1] Access Industrial Park [online] [cit. 2012-11-25] dostupné na [www:
http://www.access.co.at/galerie.php?gallery=.%F6sterreichischer%20Teil](http://www.access.co.at/galerie.php?gallery=.%F6sterreichischer%20Teil)
- [2] Council of European Municipalities and Regions [online] [cit. 2012-11-25] dostupné na [www:
http://www.ccre.org](http://www.ccre.org)
- [3] ESPON [online] [cit. 2012-11-25] dostupné na [www:
http://www.espon.eu/main/Menu_Projects/Menu_TargetedAnalyses/](http://www.espon.eu/main/Menu_Projects/Menu_TargetedAnalyses/) Österreichische
Arbeitsgemeinschaft für eigenständige Regionaletwicklung – ÖAR [online] [cit. 2012- 11-25]
dostupné na [www: http://www.oear.at](http://www.oear.at)
- [4] Österreichische Institut für Regionalentwicklung und Raumplanung [online] [cit. 2012-11-25]
dostupné na [www:http://www.oir.at/de/raumplanung](http://www.oir.at/de/raumplanung)
- [5] Österreichische Raumordnungskonferenz [online] [cit. 2012-11-25] dostupné na
[www:http://oerok.at](http://oerok.at) RIZ [online] [cit. 2012-11-25] dostupné na [www: http://www.riz.at/riz-
gruenderzentrum-wienerneustadt/](http://www.riz.at/riz-gruenderzentrum-wienerneustadt/)
- [6] Stadt Riedau [online] [cit. 2012-11-25] dostupné na [www:
http://www.riedau.info/artikel/plattform.html](http://www.riedau.info/artikel/plattform.html)
- [7] WEBER, Gerlind. *Allgemeine Raumplanung*, BOKU Wien 2009 Die Wirtschaftsagentur Wien
[online] [cit. 2012-11-25] dostupné na [www: http://www.wirtschaftsagentur.at/en/real_estate/](http://www.wirtschaftsagentur.at/en/real_estate/)

ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ A ROZVOJ SUBURBÁNNÍCH OBCÍ V ZÁZEMÍ ČESKÝCH BUDĚJOVIC Z POHLEDU STAROSTŮ

SPATIAL PLANNING AND DEVELOPMENT OF SUBURBAN MUNICIPALITIES IN THE HINTERLAND OF CITY OF ČESKÉ BUDĚJOVICE FROM THE PERSPECTIVE OF MAYORS

Ondřej Jurák

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta, katedra geografie Jeronýmova 10 371 15 České Budějovice
Česká republika
jury123@seznam.cz

Klíčová slova:

rezidenční suburbanizace, suburbánní obce, České Budějovice

Keywords:

residential suburbanization, suburban municipalities, České Budějovice

Abstrakt

Článek se věnuje územnímu plánování a rozvoji suburbánních obcí v zázemí Českých Budějovic z pohledu starostů obcí. Využívá dotazování starostů a zaměřuje se zejména na uskutečněnou a probíhající suburbánní výstavbu domů a na plánování této výstavby. Starostové se vyjadřovali např. k pozitivům a negativům uskutečněné a probíhající výstavby, k roli občanských iniciativ zaměřených na územní rozvoj a plánování obce nebo vyjadřovali svůj postoj k další výstavbě domů.

Abstract

The article deals with spatial planning and development of suburban municipalities in the hinterland of the city of České Budějovice by mayors. Uses made questioning of mayors and focuses on doing and the ongoing construction of suburban houses and on planning of this construction. Mayors expressed the positives and negatives of doing and ongoing construction, the role of civil society initiatives aimed at the spatial development and planning of municipality or expressed its position on further construction of houses.

Úvod

V posledních dvaceti letech se ve středoevropských postsocialistických zemích stala fenoménem výstavba domů v sídlech zázemí měst a s tím spojené stěhování obyvatel z měst do těchto sídel – proces suburbanizace.

Suburbanizace je procesem stavebního, populačního, funkčního a infrastrukturního rozpínání města do jeho zázemí. [1] Lze konstatovat, že nová výstavba v zázemí měst vytváří nové urbanizované struktury, které jsou v zásadě nevratné. Jedním z důvodů, proč k tomuto procesu po revoluci dochází, je touha po životě ve vlastním domě v kvalitnějším životním prostředí, v území s nižší hustotou zalidnění, s nižší mírou stresu, tedy v prostředí s některými znaky venkovského života. Pro mnoho lidí se takový domov stává místem odpočinku, relaxace a zároveň kontroly nad „svým“ prostorem. [2]

Suburbanizaci lze rozdělit na více forem. První z nich je suburbanizace rezidenční. Díky relativně trvalému růstu bohatství v postsocialistické společnosti a relativně nižším cenám pozemků za městem si především mladé rodiny s vyššími příjmy staví svá obydlí v zázemí města, do kterého dojíždějí za prací a za službami. Jen zřídka lze v naší krajině objevit nová samostatně stojící sídla, která vznikla tzv. na „zelené louce“. Tato skutečnost se výrazně liší od suburbii v USA, kde většina suburbánních sídel vznikla bez návaznosti na starší osídlení.

Naproti tomu komerční suburbanizace je procesem přesunu komerčních aktivit z měst do jejich zázemí. Jedná se o průmyslové a průmyslově obslužné haly nebo o hypermarkety, které jsou postaveny v blízkosti silniční či železniční sítě. Hlavně v oblasti Prahy a Brna byla a je komerční suburbanizace nejintenzivnější. [3]

Množství a intenzita výstavby suburbánních rodinných domů v zázemí větších měst závisela na velikosti a prosperitě města, příjmech a podnikavosti jeho obyvatel, cenách bytů ve městě či na kvalitě vnějšího obytného prostředí ve městě, lokálně pak na dostupnosti pozemků, atraktivitě krajiny a aktivitách obcí. Nejrozsáhlejší suburbánní výstavbu v České republice vykazuje okolí Prahy, Českých Budějovic, Brna a Pardubic. [4] Vliv má také existence druhého bydlení a rozsah volného bytového fondu ve městech a počínající proces reurbanizace.

Brzy po revoluci lze najít silnou rezidenční suburbanizaci např. v Maďarsku, kde se vyskytuje velmi nerovnoměrně (hlavně v zázemí Budapešti) - viz Timár, Brown a Schaff. [5] I v pobaltských zemích dochází v druhé polovině 90. let k silné suburbanizaci, především v okolí Tallinnu a Rigy. [5] Určitý přesun obyvatel do zázemí Tallinnu byl zde zaznamenán i v socialistickém období. Za socialismu šlo o migraci do zemědělských podniků, které prosperovaly. V postsocialistickém období suburbánní migraci uskutečňují především mladí vysokoškolsky vzdělaní manželé s dětmi. Této suburbanizace se v novém tisíciletí začali účastnit developéři. Po roce 2000 se zvyšuje podíl výstavby vícebytových domů v zázemí Tallinnu. [5]

Vývojem postsocialistické suburbanizace v zázemí Sofie se zabývala Sonia Hirt, která zde sleduje populační vývoj a výstavbu domů v jednotlivých částech blízkého zázemí hlavního města Bulharska. [6] Masivní rozrůstání zástavby v zázemí měst registrují i geografové v bývalém východním Německu - např. Nuissl a Rink. [7] Obyvatelé východoněmeckých měst se po sjednocení Německa stěhovali do západní části Německa či do vznikajících východoněmeckých suburbii. Publikované výzkumy tuto skutečnost zobrazují např. v zázemí Lipska. [8]

Od roku 1995 lze pozorovat také v zázemí Prahy počátek postsocialistické rezidenční suburbanizace. Do dalších větších měst České republiky tento jev přišel o 2 až 3 roky později. Mezi prvními, kteří si v zázemí hlavního města stavěli své domy, byli draví podnikatelé, kteří své jmění nenabývali vždy legální cestou a bylo pro ně prestižní si postavit svou vilu. Záměrně si vyhledávali lokality, které měli tzv. „dobrou polohu“. [9] Tak se dělo např. v jižním zázemí Prahy.

V začátcích novodobé rezidenční suburbanizace v zázemí hlavního města Prahy se v okresech Praha – východ a Praha – západ rozvíjí prostorově selektivní suburbanizace. [10] Masivně se rozrůstají zejména ta sídla, která jsou dobře napojena na silniční a dálniční síť a ve kterých byla pomocí územních plánů umožněná rozsáhlá výstavba rodinných domů. Svou roli sehrála i atraktivita přírodního, krajinného i sociálního prostředí, důležitá byla nabídka stavebních

pozemků a podpora ze strany obcí. Postupem času se rezidenční suburbanizace rozvíjela i v méně exponovaných oblastech.

Významná postsocialistická rezidenční suburbanizace, po Praze druhá nejintenzivnější, probíhá od roku 1998 i v zázemí Českých Budějovic. Zajímavé je, že i v období socialismu, mezi roky 1970 – 1989, se zde uskutečnila, byť jen slabě, suburbanizace socialistická. Za posledních 15 let ztratily České Budějovice cca 7 tisíc obyvatel. Velká část těchto obyvatel se přesunula do vzniklých suburbií v blízkém okolí jihočeské metropole.

Rozvoj a rozrůstání suburbánních obcí přináší celou řadu negativ, ale i pozitiv. Pozitiva suburbanizace využívají především suburbánní migranti, kteří ve svých obydlích nacházejí klidné a čisté prostředí, v němž mohou provozovat svoje záliby. Noví obyvatelé mohou přinést suburbánní obci nemalé finanční prostředky ve formě daní z podnikání a nárůstu subvencí z počtu obyvatel. Často dochází ke zlepšení místní infrastruktury, např. rozvodu plynu, kanalizace, veřejného osvětlení a k opravám místních komunikací. Někteří rezidenti s sebou přinášejí i nové požadavky na zavedení nebo rozšíření některých služeb. [11] Jedná se zejména o rozšíření školek a škol a o oživení společenského života prostřednictvím různých organizací.

V některých obcích mohou být uvedené skutečnosti hodnoceny negativně - finanční zátěž spojená s provozem školských zařízení a s údržbou technické a dopravní infrastruktury. Stav může zhoršovat i to, že se někteří obyvatelé nepřihlásí k trvalému pobytu v suburbánní obci. [11] Nejčastěji z důvodu, že nechtějí měnit sídlo firmy nebo díky možnosti dát své dítě do mateřské školy či základní školy ve městě.

Jedním z hlavních problémů je rychlost, intenzita, nekoordinovanost a živelnost rozpínání měst do okolní volné krajiny (urban sprawl). Při této suburbanizaci se příměstskou a venkovskou krajinou v zázemí města „roztéká suburbánní kaše“ [12] bez výraznějšího zřetele na přírodní a estetické hodnoty, na existující osídlení a jeho urbanistické a architektonické charakteristiky, často i bez ohledu na uspořádání a možnosti dopravní a technické infrastruktury. [13] Problémem je i nevhodné rozčlenění zemědělské krajiny díky suburbanizaci. Vzniká zde mnoho zemědělsky obtížně obdělavitelných a neobdělavitelných pozemků. V případě urban sprawl se vyskytuje množství problémů v sítích technické infrastruktury.

Tento článek se zabývá problematikou územního plánování a rozvoje suburbánních obcí v zázemí Českých Budějovic z pohledu starostů. Využívá dotazování starostů a zaměřuje se zejména na uskutečňovanou a připravovanou suburbánní výstavbu domů a na plánování této výstavby. Zvláštní pozornost je věnována J a JZ (jižní a jihozápadní) části zázemí Českých Budějovic, data za tuto část jsou pak porovnána s daty za celé řešené území.

1. Řešené území a metodika výzkumu

Rezidenční suburbanizaci v zázemí Českých Budějovic se mezi lety 2010 – 2012 zabýval výzkumný projekt katedry geografie na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích pod vedením doc. J. Kubeše, který se již dříve této problematice věnoval. [11] Terénní průzkum suburbií byl zaměřen na zmapování výstavby domů podle jednotlivých období, na identifikaci problémů spojených s rezidenční suburbanizací a na vyhodnocení potenciálu pro další výstavbu domů. Následně studenti katedry geografie (J. Hána, O. Jurák, V. Karas) provedli společně s doc. Kubešem rozhovory se starosty suburbánních obcí zaměřené na problematiku

územního plánování a rozvoje těchto obcí z pohledu starostů. Metodicky spolupracovali s urbáními geografy z Prahy (M. Ouředníček, E. Čejková). Výsledkem byla řada kvalifikačních prací [14, 15, 16] a článků [18, další rozpracované]. K řešené problematice se ještě vrátila studentka P. Pavlíková se svou kvantitativní analýzou českobudějovické suburbanizace na základě údajů ze sčítání obyvatel (změna počtu obyvatel, domů, dojíždka za prací + migrace). [17]

Suburbia byla v tomto článku definována na základě jednoduchých kritérií. Suburbem je takové sídlo, které má alespoň 50 % domů městského charakteru - domů, které byly vystavěny v posledních 40 letech, alespoň polovina ekonomicky aktivních obyvatel suburbia vyjíždí za prací do města či do okolních suburbií a městeček a alespoň 30 % obyvatel suburbia se přistěhovalo v posledních 20 letech z města či z dalších měst a městeček. [18] Suburbánní obcí je taková obec, která má alespoň jedno suburbium. V suburbánní obci bývá téměř vždy suburbem to sídlo, které má obecní úřad, mohou to být i další sídla obce.

Řešené území zahrnuje bližší část zázemí Českých Budějovic – obr. 1. Po uplatnění výše uvedených kritérií pro suburbia a suburbánní obce zde bylo vymezeno 36 suburbánních obcí. Řešené území bylo rozděleno do tří fyzikogeograficky charakteristických sektorů. “J + JZ” sektor zahrnuje poměrně členitý reliéf Šumavského a Novohradského podhůří, právě tento sektor je zdůrazněn v tomto článku, neboť ho zpracovával ve své diplomové práci autor článku. [15] “V” sektor leží na svahu Lišovského prahu a “SZ + SV” se rozprostírá se v rovině Českobudějovické pánve. Porovnávány byly také tři, resp. čtyři (vzdálenostní) koncentrické zóny bližšího zázemí (obr. 1.).

Tazatelé se ptali starostů suburbánních obcí na problematiku územního plánování a rozvoje, konkrétně na uskutečněnou a připravovanou suburbánní výstavbu domů a na územní plánování této výstavby. Starostové se měli vyjadřovat k těm sídlům obcí, která jsou suburbii a mají obecní úřad. Dva starostové neodpověděli, takže se v tomto článku pracuje s 34 starosty, resp. subuurbii. Určitým problémem bylo, že zkoumaná suburbia jsou poměrně různorodá, co se týká populační velikosti, rozlohy, existence projevů urban sprawl nebo z hlediska vzdálenosti od okraje Českých Budějovic. Projevovala se také rozdílná ochota starostů odpovídat na všechny otázky i nestejná kvalifikace starostů v řešené problematice.

Dotazování odpovídali celkem na 13 otázek, které byly rozděleny do dvou bloků. V prvním bloku se respondenti vyjadřovali k uskutečněné suburbánní výstavbě a jejím problémům. Zde komentovali hlavní pozitiva a negativa výstavby nových domů v obcích po roce 1989. Druhý blok otázek se zaměřil na postoj starostů k další výstavbě domů v obcích po roce 2012. V tomto článku byly nakonec využity pouze některé otázky – viz. následující kapitola.

2. Územní plánování a rozvoj suburbánních obcí z pohledu starostů

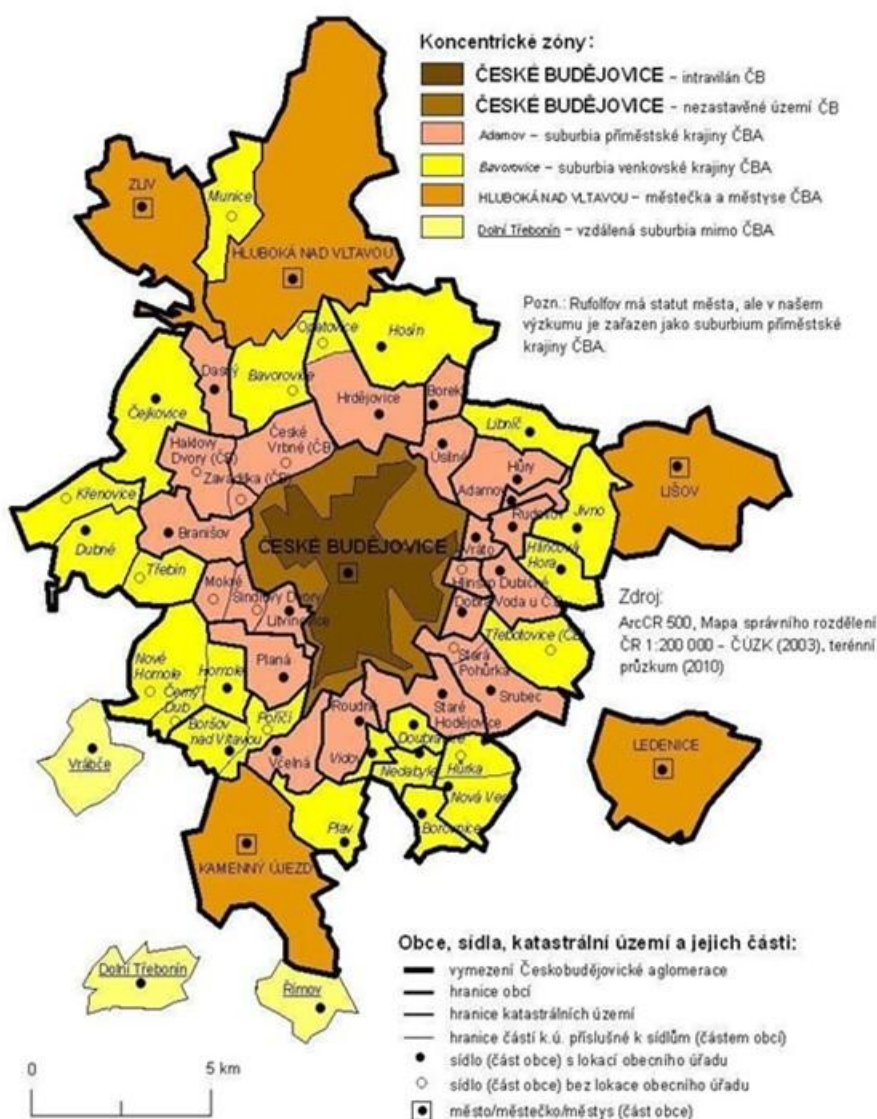
Ze statistických analýz stáří domů v suburbiích řešeného území vyplývá, že v některých velkých suburbiích, které se rozvíjely už za socialismu (Rudolfov, Dobrá Voda, Včelná), byla následná postsocialistická intenzita výstavby domů již nižší. Jinde byla ale tato intenzita, až na výjimky, vysoká (Srubec, Roudné, Boršov nad Vltavou, Litvínovice, Zavadilka, Borek).

V téměř polovině suburbánních obcí (42,4 %) byli hlavními organizátory výstavby domů po roce 1989 jednotliví stavebníci, kteří si, ať už svépomocí či ve spolupráci se stavební firmou, stavěli svůj vysněný rodinný dům. Suburbia, ve kterých dominovala výstavba jednotlivých stavebníků, jsou velikostně i polohově poměrně různorodá (městečka Hluboká nad Vltavou a

Rudolfov, suburbia venkovské krajiny Nové Homole nebo Plav). Téměř 40 % výstavby domů zajišťovali developeři. Mezi významné developerské firmy, které uskutečňovaly výstavbu domů v jižním a jihozápadním sektoru, patřily Polata Milevsko (Vidov), Jantrapl a Meont ČB (Boršov nad Vltavou), THB Invest a SWS real (Homole) a Omega 2000 (Roudné). Developeři předtím nakoupili půdu od restituentů, eventuálně od obce, pokud měli jistotu, že tuto půdu lze nebo půjde zastavět. Následně zajistily regulací plány a přeparcelování pozemků, výstavbu technických sítí a domů. V některých obcích se na výstavbě podílela sama obec (18,2 %).

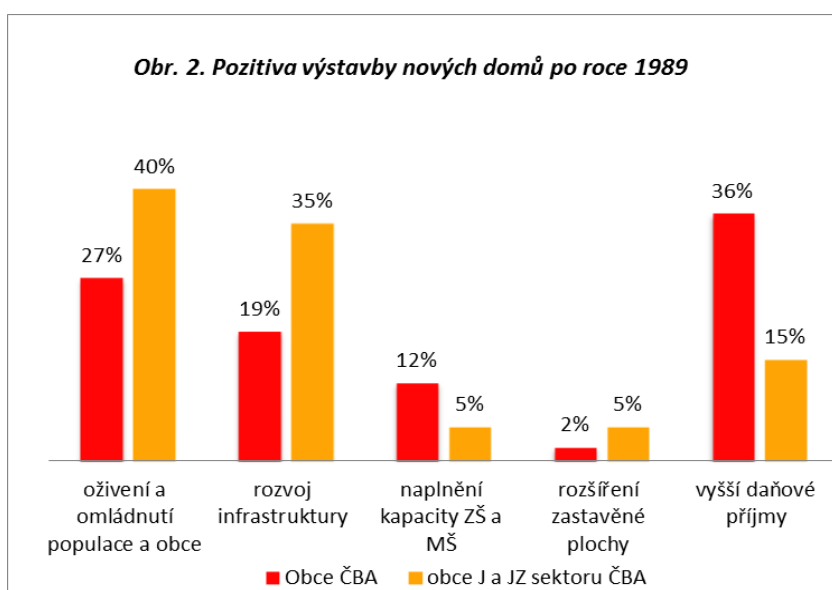
V J a JZ sektoru se situace velmi přibližuje výše uvedeným údajům – analogicky 41,7 %, 33,3% a 25,0 %. Silná developerská výstavba byla především v Homolích (soubor menších domků na malých pozemcích), v Boršově nad Vltavou (honosnější rodinné domy), ve Vidově (soubor nízkonákladových malých řadových domů) a v Roudném (soubory větších rodinných domů). Starostové obcí, v nichž se výstavby účastnila developerská firma, většinou uváděli, že hlavním důvodem příchodu developera byl finančně příznivý nákup stavebních pozemků, výhodná dopravní poloha obce v rámci metropolitního regionu Českých Budějovic, vstřícný přístup zastupitelstva, hodnotné přírodní prostředí a dostatečná kapacita technické infrastruktury (v pořadí podle zastoupení odpovědí).

Obrázek 1: Suburbia v zázemí Českých Budějovic podle koncentrických zón a územně správního členění

Starostové se v další otázce vyjadřovali k pozitivům a negativům nedávné suburbanní výstavby. Jako významné pozitivum starostové vidí omládnutí populace příchodem mladých rodin s dětmi z města, dále také s výstavou spojené zkvalitnění a rozvoj infrastruktury (obr. 2.). Mnohá sídla získala kvalitnější pouliční osvětlení, nové chodníky a velká dětská hřiště. Starostové také zmiňovali zvýšení příjmů obce plynoucí z rozpočtového určení daní, z příjmů na obyvatele a z různých poplatků pro obec. Roudné schválilo výstavbu fotovoltaické elektrárny a každý rok od provozovatele dostává finanční obnos, díky kterému je opravována mateřská škola. Mezi pozitiva patří i příliv nových podnikatelů, kteří někde vytvořili nové pracovní příležitosti pro místní občany. Tak je tomu např. v Boršově nad Vltavou či v Kamenném Újezdě.

Mezi údaji za celé řešené území a za J a JZ sektor existují značné rozdíly, které mohou vyplývat z toho, že v uvedeném sektoru má suburbanizace delší tradici a je zde poněkud jiné – členitější krajinné prostředí. Velký rozdíl je zejména v tom, že zdejší starostové výrazně vyzdvihují finanční přínosy suburbanizace (obr. 2).

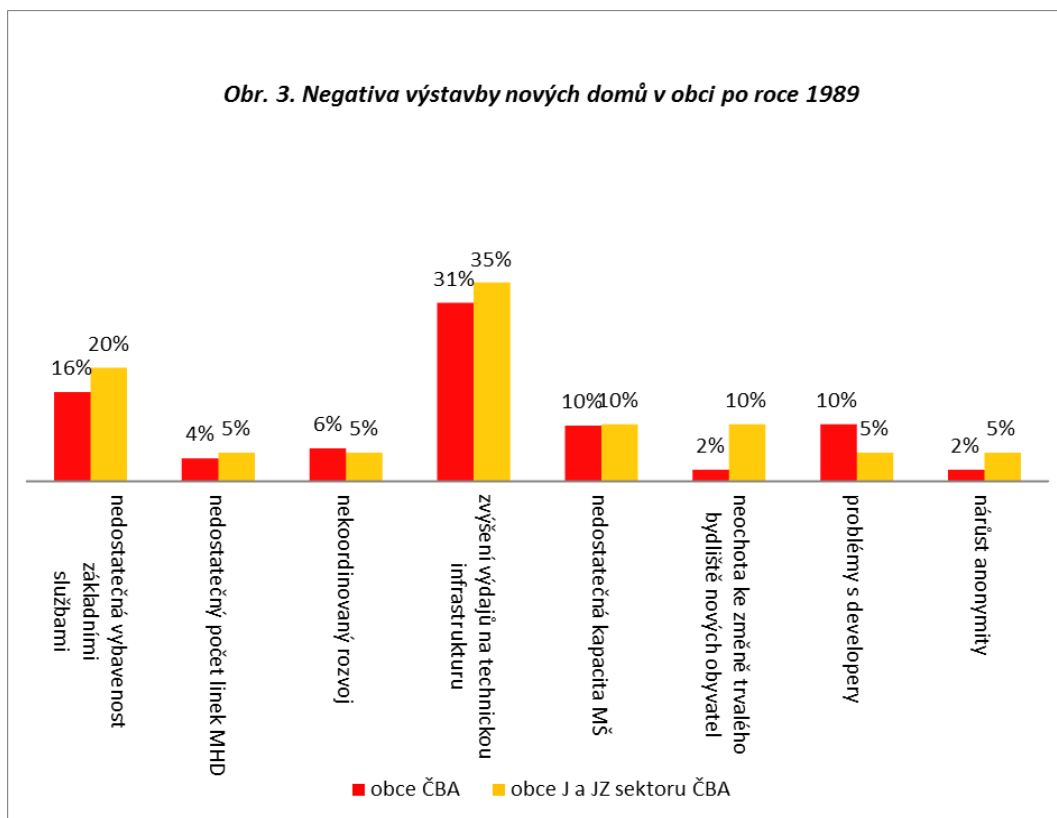
Zdroj: Dotazování starostů suburbanních obcí v zázemí Českých Budějovic (2011 - 2012)

Velká výstavba domů ovšem přinesla také řadu negativních aspektů (obr. 3), například vyšší (kapacitní) nároky na vodovod, kanalizaci a čističku odpadních vod, navýšení výdajů na veřejné osvětlení, na letní a zimní údržbu místních komunikací. Problematický je i nárůst komunálního odpadu, za který musí obce platit značné poplatky. Nedostatečnou vybavenost obce základními službami, ve spojení s významným nárůstem počtu obyvatel, zmínilo 16 % všech starostů, ve sledovaném sektoru je to dokonce 20 %. Borovnice a mnohé další obce musí díky vyššímu počtu obyvatel postavit čističku odpadních vod.

Alespoň jedno negativum uvedlo 90,2 % všech dotázaných a 95 % starostů z J a JZ sektoru. Mezi pozitivní stránky, které souvisí s výstavou nových domů v suburbii, je i zvyšující se počet dětí. Bohužel, ale kvůli velkému zájmu rodičů o místní mateřské školy a z důvodu jejich malé kapacity, nemůže být všem vyhověno. Někteří rodiče si nechávají jako místo trvalého bydliště jihočeskou metropoli, aby zde mohli umístit svoji ratolest do mateřské školky. Problém je i s vyšší anonymitou spojenou s příchodem nových obyvatel. To vadí např. starostovi z Vidova, který ale přesto doufá, že se stav v budoucnu zlepší. Obyvatelé při svých

cestách do Českých Budějovic využívají svých automobilů nebo městskou hromadnou dopravu, ta však do vzdálenějších suburbií nezajíždí.

V souvislosti s výstavbou domů se v některých suburbiích vytvořily občanské iniciativy se snahou zabránit výstavbě domů nebo ji usměrnit, eventuálně řešit vedení nových silnic, např. obchvatů (tabulka 1). Například v obci Dubičné vzniklo sdružení Dubičák za účelem zamezit zastavění na známém kopci Dlouhý vrch. Tato aktivita byla úspěšná a lokalita je chráněna. Za usměrnění výstavby domů vystupuje občanské sdružení Poříčí v Boršově nad Vltavou. V obci Doubravice je proti rozšiřující se výstavbě zaměřeno sdružení Filipovec. V Opalicích, které mají středověké statky s renezančními sgrafity, působí spolek Opalice, který usiluje o zamezení výstavby domů. V sídlu Roudné se nachází fotovoltaická elektrárna, proti jejíž výstavbě protestovalo občanské sdružení Zelené Čechy. Vedení obce tvrdí, že je lepší mít za domy tichou solární elektrárnu, než průmyslovou zónu.

Zdroj: Dotazování starostů suburbánních obcí ležících v zázemí Českých Budějovic (2011 - 2012)

Tabulka 1: Existence občanských iniciativ řešících územní rozvoj obce (dotazování starostů)

Obce ČBA	Obce J a JZ sektoru ČBA
Zaměření občanské iniciativy v obci: Zabránění masové výstavbě domů – 15,2 % Zabránění vzniku fotovoltaické elektrárny – 3,0 % Ochrana životního prostředí – 3,0 % Zaměření na silniční komunikace – 3,0 %	Zaměření občanské iniciativy v obci: Zabránění masové výstavbě domů – 25,0 % (Boršov n. V., Doubravice, Kamenný Újezd) Zabránění vzniku fotovoltaické elektrárny – 8,3 % (Roudné)

Občanská iniciativa v obci není – 75,8 %	Občanská iniciativa v obci není – 66,7 % (Borovnice, Nedabyle, Nová Ves, Plav, Homole, Včelná, Planá, Vidov)
---	--

Zdroj: Dotazování starostů suburbánních obcí ležících v zázemí Českých Budějovic (2011 - 2012)

Další otázka, která byla položena starostům, zkoumala, jak obec spolupracuje se sousedními obcemi při plánování územního rozvoje. Celkem 31,1 % obcí ČBA spolupracuje se sousedy v rámci výstavby technické infrastruktury (hlavně rozvody vody, místní komunikace), ke všem aspektům územní spolupráce se hlásí 62,1 % starostů obcí ČBA a pouze 33,3 % starostů obcí J a JZ sektoru. Byla zaznamenána spolupráce v oblasti mateřských škol (Roudné a Vidov mají jednu školu). Roudné a Vidov jsou součástí svazku měst a obcí Pomalší. Starosta Vidova se snaží ve spolupráci s okolními obcemi vystavět cyklostezku napříč Pomalším. Včelná spolupracuje jen s obcemi, s nimiž má propojenou zástavbu.

Poslední otázka prvního bloku otázek se zabývá potřebou vyššího územně plánovacího dokumentu, který by usměrňoval územní rozvoj v rámci aglomerace. Pro nějaký takový dokument 45,9 % starostů, v J a JZ sektoru je to 3/4 dotázaných starostů. Starostové s takovým dokumentem souhlasí, pokud by ale řešil pouze zkvalitnění infrastruktury a zlepšení dopravní obslužnosti (např. starostové obcí Roudné, Boršov nad Vltavou, Plané, Plavu a Homolí) nebo pokud by měl sloužit ochraně přírody a krajiny, eventuálně ochraně prostorů pro víkendovou rekreaci.

70

První otázka druhého bloku dotazování zjišťovala, jaký je postoj starostů k další výstavbě domů. Výsledky lze najít v tabulce 2. Výstavbu podporuje 36,4 % starostů ČBA. Ve sledovaném sektoru je to o něco méně – 33,3 %. Další starostové tuto výstavbu vnímají spíše pozitivně – 36,4 % a 58,3 %. Je to asi tím, že jsou zde poněkud menší suburbia, která většinou leží v přírodně a esteticky hodnotné krajině. Starostové zde nechtějí mít urban sprawl s rozsáhlými „kašovitými“ suburbii. Rozhodně proti výstavbě je starostka Srubce, ale jak sdělila, bývá zastupitelstvem nakonec přehlasována, takže výsledkem je rozsáhlé zastavění otevřené krajiny na katastrálním území tohoto suburbia.

Tabulka 2: *Postoj starostů k další výstavbě domů v obci*

Obce ČBA	Obce J a JZ sektoru ČBA
-----------------	--------------------------------

Výstavbu podporuje – 36,4 %	Výstavbu podporuje - 33,3 % (Homole, Nová Ves, Borovnice, Nedabyle)
Výstavbu vnímá spíše pozitivně – 36,4 %	Výstavbu vnímá spíše pozitivně – 58,3 % (Planá, Boršov n. V., Včelná, Vidov, Plav, Doubravice a Kamenný Újezd)
K výstavbě má neutrální postoj – 9,1 %	K výstavbě má neutrální postoj – 0 %
Výstavbu vnímá spíše negativně – 15,1%	Výstavbu vnímá spíše negativně – 8,3 % (Roudné)
Je rozhodně proti této výstavbě – 3,0 %	Je rozhodně proti této výstavbě – 0 %

Zdroj: Dotazování starostů suburbánních obcí ležících v zázemí Českých Budějovic (2011 - 2012)

Další otázka, která byla položena respondentům, zněla: „Má možnost obec negativním důsledkům masivní výstavby domů nějak zabránit? “ Celkem 51,4 % starostů ČBA (57,1 % v J a JZ sektoru) odpovědělo, že mají možnost bránit těmto negativním důsledkům, zejména kvalitním naplánováním a výstavbou sítí technické infrastruktury, především kanalizace, ČOV, plynu a vodovodu. Například starosta obce Roudné tvrdí, že pokud se vybuduje kvalitní dálková kanalizace napojená na České Budějovice a bude podpořena financováním EU, tak se výstavba domů v Roudném může dále silně rozvíjet. Pouze část starostů uvedla, že možností zabránění všem územně rozvojovým problémům je kvalitní územní plán a jeho implementace. Starostové obcí Planá a Včelná se domnívají, že řešení spočívá v kvalitní práci oddělení územního plánování obce s rozšířenou působností (ORP), stavebního úřadu a obecní komise pro místní rozvoj.

71

Překvapivé informace poskytly odpovědi na otázku týkající se odhadu budoucího počtu vystavěných domů v obci po roce 2010 (a bytů ve vícebytových domech) podle stávajícího územního plánu (tabulka 3). Nejvíce domů v rámci ČBA má vyrůst v Branišově (severozápadně od Českých Budějovic) – přibližně 800 domů. Ve Srubci (východně) je ještě vytvořen prostor pro výstavbu 600 domů, což je ale neúnosné. V celé ČBA (mimo vlastní město) je podle starostů, respektive územních plánů, možné postavit přes 3000 domů. Jde však o to, jak vysoká bude další poptávka po bydlení v suburbii. Hospodářská krize výstavbu zhruba o 30 % snížila (oproti roku 2007).

Podíváme-li se podrobně na J a JZ sektor, potom nejvíce obcí, respektive odpovědí starostů, přísluší do intervalu 26 – 50 domů, a to 41,7 %. V obcích Borovnice má být vystavěno ještě 30 domů, stejně tak i v populačně několikanásobně větším Kamenném Újezdě, nebo Boršově nad Vltavou. Větší rozvojové plochy byly vymezeny v Doubravici a v obci Nedabyle (po 50 domech). V suburbii Nové Homole se očekává výstavba ještě 52 domů. Až 500 domů může vzniknout na katastrálním území sídla Roudné (viz. potřeba kanalizačního napojení na České Budějovice), kde zástavba srůstá se zástavbou Českých Budějovic. Celkem za J a JZ sektor dosáhne výstavba okolo 1000 domů. Bytů ve vícebytových domech by se mělo stavět velmi málo - ve Včelně 80 bytů, 20 bytů bude stát v Boršově nad Vltavou. V ostatních obcích se o výstavbě vícebytových domů neuvažuje.

Tabulka 3. Počet plánovaných domů a bytů vícebytových domů v obci podle územního plánu

Obce ČBA	Obce J a JZ sektoru ČBA

Počet plánovaných domů	Počet plánovaných domů
0 – 25 domů – 24,2 %	0 – 25 domů – 33,3 % (Planá – 10, Vidov – 15, Plav – 10, Nová Ves – 20)
26 – 50 domů – 30,3 %	26 – 50 domů – 41,7 % (Borovnice – 30, Kamenný Újezd – 30, Boršov n. V. – 50, Doubravice – 50, Nedabyle – 50)
51 – 75 domů – 9,1 %	51 – 75 domů – 8,3 % (Homole – 52)
75 a více domů – 36,4 %	75 a více domů – 16,7 % (Včelná – 150, Roudné – 500)
Počet plánovaných bytů ve vícebytových domech	Počet plánovaných bytů ve vícebytových domech
žádný byt – 84,8 %	žádný byt – 83,4% (Homole, Planá, Vidov, Plav, Nová Ves, Doubravice, Borovnice, Kamenný Újezd, Nedabyle, Roudné)
1 – 50 bytů – 9,1 %	1 – 50 bytů – 8,3 % (Boršov n. V. – 20)
50 a více bytů – 6,1 %	50 a více bytů – 8,3% (Včelná – 80)

Zdroj: Dotazování starostů suburbánních obcí ležících v zázemí Českých Budějovic (2011 - 2012)

Poslední dotaz zněl – „Umožnila by obec další výstavbu domů nad rámec současného územního plánu?“ Kladně odpovědělo 57,6 % starostů ČBA a 58,3 % starostů J a JZ sektoru. Je tedy zřejmá velká podpora výstavby domů ze strany vedení obcí a to i za cenu změn územního plánu. To je proti územně plánovací logice. Někteří odpovídali, že v současné době se vytváří nový územní plán, který počítá s možností další výstavby domů. Starostka Homolí uvedla, že by se obec takto mohla rozvíjet, ale rozvoj limituje kapacita sítí technické infrastruktury, zejména kapacita ČOV. To uvádějí také další starostové a přidávají k tomu problém vysokých nákladů na výstavbu a údržbu místních komunikací. Jediným řešením je příchod developerů, kteří by v rámci výstavby větší zóny rodinných domů tyto záležitosti zaplatili a uskutečnili.

Závěr

Zázemí většiny velkých postsocialistických měst střední Evropy a Pobaltí se v posledních 15 letech mění díky procesu rezidenční suburbanizace (viz. citace v úvodu). Dochází k výrazným změnám krajiny nacházející se v zázemí větších měst, především měst hlavních. Tohoto jevu si nelze nevšimnout ani v zázemí jihočeské metropole – Českých Budějovic.

Suburbanizace v zázemí Českých Budějovic je velmi silná a byla zde i v socialistickém období. [11] Právě proto vznikl výzkumný projekt katedry geografie Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, který se této problematice věnuje. V rámci projektu vznikla celá řada kvalifikačních prací a článků.

V rámci uskutečněné suburbánní výstavby v oblasti Českobudějovické aglomerace byli nejčastějšími iniciátory výstavby jednotliví stavebníci. Téměř stejné zastoupení měly developerské firmy, budující celé zóny rodinných domů. Jejich developerské projekty

významně ovlivnily podobu některých sídel, např. Roudné, Homole, Vidov, Srubec nebo Litvínovice.

Většina starostů se o uskutečněné suburbanizaci v jejich obci vyjádřila pozitivně. Mezi klady nejčastěji uváděli zkvalitnění a rozvoj infrastruktury nebo omládnutí a oživení populace. Mnozí zdůrazňovali vyšší daňové příjmy od podnikatelů, kteří mají v daném suburbiiu trvalé bydliště.

Jedním z hlavních negativ, podle starostů, je zvýšení výdajů za služby a údržbu veřejných prostor. Jedná se zejména o rozšíření pouličního osvětlení, údržbu chodníků a veřejné zeleně. Někteří starostové zmiňují problém nedostatečné vybavenosti obce základními službami. Přistěhovalí obyvatelé z měst byli totiž na tuto vybavenost zvyklí. Často se stává, že vlivem nárůstu počtu předškolních dětí kapacita mateřských škol nepostačuje. Aby rodiče mohli dávat své děti do mateřských a základních škol ve městě, nechávají si ve městě trvalé bydliště. To ale znamená menší příjmy a větší výdaje pro suburbánní obec. I přes tyto názory je postoj starostů k další výstavbě domů v obci většinou pozitivní. Z výzkumu také vyplynulo, že někteří obyvatelé nesouhlasí s další masovou výstavbou domů v obci, a proto byly v několika suburbiích založeny občanské iniciativy za účelem zabránění této masové výstavbě.

V suburbiích příměstské krajiny Českých Budějovic se již většinou nepočítá s další větší výstavbou domů. Naopak v suburbiích venkovské krajiny, která jsou od jihočeské metropole poněkud vzdálena, lze takové snahy zaznamenat. Zásadní je nabídka pozemků, příchod developera, potenciál technické infrastruktury a podpora vedení obce. Někteří autoři uvádějí, že suburbanizaci nelze zastavit, ale měli bychom ji usměrňovat. Další upozorňují na skutečnost, že negativa suburbanizace budou postupně zmírňována, tak jak bude zlepšována technická infrastruktura, veřejná doprava a vybavenost službami pro obyvatele.

Použitá literatura

- [1] OUŘEDNÍČEK, M. Suburbanizace v kontextu urbanizačního procesu. In: *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky*. Praha: Ústav pro geopolitiku, 2002, s. 39-54.
- [2] LUPI, T. a S. MUSTERD. The Suburban "Community Question". In: *Urban Studies*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam, 2006, s. 801-817.
- [3] OUŘEDNÍČEK, M. a kol. *Suburbanizace.cz*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje a Urbánní a regionální laboratoř, 2008. ISBN 978-80-86561-72-1.
- [4] KÖRNER, M. Suburbanizace. *Urbanismus a územní rozvoj*. 2009, č. 12, s. 7-8.
- [5] TAMMARU, T., K. LEETMAA, S. SILM a R. AHAS. Temporal and Spatial Dynamics of the New Residential Areas around Tallinn. In: *European Planning Studies*. Tallinn: AS Eesti Ajalehed, 2010, s. 423-439.
- [6] HIRT, S. Suburbanizing Sofia: Characteristics of Post-socialist Peri-urban Change. In: *Urban Geography*. Sofia, 2007, s. 755-780.
- [7] NUISSL, N. a D. RINK. The 'production' of urban sprawl in eastern Germany as a phenomenon of post-socialist transformation. In: *Cities* 22 (2). 2005, s. 123-134

- [8] OTT, T. From concentration to de-concentration migration patterns in the post-socialist city. In: *Cities*, 18 (6). 2001, 403–412.
- [9] CÍLEK, V. a M. BAŠE. *Suburbanizace pražského okolí: dopady na sociální prostředí a krajinu*. Praha: Geologický ústav AV ČR, 2005.
- [10] OUŘEDNÍČEK, M. Suburbanizace Prahy. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*. 2003, 39(2), s. 235-253.
- [11] KUBEŠ, J., et al. *Urbánní geografie Českých Budějovic a Českobudějovické aglomerace I. 1.* vyd. Banská Bystrica: Ústav vedy a výskumu Univerzity Mateja Bela, 2009. ISBN 978-80-8083-733-4.
- [12] HNILIČKA, Pavel. *Sídelní kaše: otázky k suburbánní výstavbě kolonií rodinných domů*. Vyd.1. Brno: ERA, 2005, 131 s. ISBN 80-736-6028-8.
- [13] SÝKORA, L. Výzvy postsocialistického města. *Era* 21. 2007, č. 2, s. 54-57.
- [14] HÁNA, J. (2011): *Suburbanizace v zázemí Českých Budějovic – severozápadní a severovýchodní sektor*. Diplomová práce, Pedagogická fakulta, katedra geografie. 100 s.
- [15] JURÁK, O. (2011): *Suburbanizace v zázemí Českých Budějovic – jižní a jihozápadní sektor*. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie. 117 s.
- [16] [16] KARAS, V. (2011): *Suburbanizace v zázemí Českých Budějovic – východní sektor*. Diplomová práce, Pedagogická fakulta, katedra geografie. 91s.
- [17] [17] PAVLÍKOVÁ, P. (2012): *Suburbia v blízkém zázemí Českých Budějovic – prostorová struktura, typy, vývojové tendence*. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 78 s.
- [18] KUBEŠ, J. České Budějovice - metropole jižních Čech (geografické charakteristiky s implikacemi pro rozvoj). *Geografické rozhledy*. 2012, roč. 21, č. 3.

Obsah

ÚVOD - OBHAJOBA REGIONALISTIKY.....	1
BEZPEČNOSTNÍ DIMENZE REGIONÁLNÍHO ROZVOJE.....	3
VÝZNAM A POSTAVENÍ ÚZEMNÍHO OBVODU OBCE S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ VE STRUKTUŘE REGIONÁLNÍHO ROZVOJE SVAZEK OBCÍ ÚZEMNÍHO OBVODU OBCE S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ	12
TVORIVOST A KONKURENCIESCHOPNOST VIDIECKEHO REGINU.....	24
OPOMÍJENÉ PŘÍČINY NEZAMĚSTNANOSTI	33
ROZVOJ HO-CHI-MINH CITY JAKO KLÍČOVÉHO MĚSTA JIHOVÝCHODNÍ ASIE.....	42
SYSTÉM REGIONÁLNÍHO ROZVOJE A PROSTOROVÉHO PLÁNOVÁNÍ V RAKOUSKU	51
SYSTEM OF REGIONAL DEVELOPMENT AND SPATIAL PLANNING IN AUSTRIA	51
ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ A ROZVOJ SUBURBÁNNÍCH OBCÍ V ZÁZEMÍ ČESKÝCH BUDĚJOVIC Z POHLEDU STAROSTŮ	63

REGIONÁLNÍ ROZVOJ MEZI TEORIÍ A PRAXÍ

2/2013

Toto číslo v

Všechny příspěvky uvedené v časopise byly anonymně recenzovány dvěma hodnotiteli. Příspěvky neprochází jazykovou redakcí.

Pokyny pro autory jsou dostupné na www.regionálnírozvoj.eu

Redakční rada:

Prof. PhDr. Marek Franěk, CSc., Ph.D.

Fakulta informatiky a managementu, Univerzita Hradec Králové

Prof. Ing. arch. Jan Koutný, CSc.

Fakulta architektury VUT V Brně

RNDr. Zita Kučerová, Ph.D.

Centrum evropského projektování Hradec Králové

Ing. Martin Maštálka, Ph.D.

Fakulta ekonomicko-správní, Univerzita Pardubice (výkonný redaktor)

RNDr. Miloslav Novák

Odbor ekonomických a dobrovolných nástrojů Ministerstvo životního prostředí ČR

Mgr. Michael Pondělíček, Ph.D.

Civitas per Populi, Vysoká škola regionálního rozvoje Praha

RNDr. Josef Postránecký

ředitel Kanceláře náměstka ministra vnitra pro strategie a evropské fondy

doc. Ing. arch. Vladimíra Šilhánková, Ph.D.

Civitas per Populi, Vysoká škola regionálního rozvoje Praha (šéfredaktorka)

Mgr. Zdeněk Semorád

vedoucí Kanceláře primátorky města Pardubic

Ing. Jiří Svátek

vedoucí Odboru strategického rozvoje města Hradce Králové

Ing. Oldřich Vlasák

místopředseda Evropského parlamentu a člen Výboru pro regionální rozvoj Evropského parlamentu, místopředseda SMO

Vydavatel:

Civitas per Populi, o.p.s.

Střelecká 574/13

500 02 Hradec Králové

www.civitas-group.cz

Vysoký škola regionálního rozvoje

Žalanského 68/54

163 00 Praha 17 – Řepy

www.vsr.cz

Adresa redakce:

Civitas per Populi, o.p.s., Střelecká 574/13, 500 02 Hradec Králové

redakce: Eva Hessová

ISSN 1805-3246